

OPINNÄYTETYÖ

Yhteistyötä sydämen maisemassa

Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden verkost selvitys

Heikki Väkeväinen

Yhteisöpedagogin koulutus (YAMK)
(90 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
11/2023

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogin koulutus (YAMK)

Tekijät: Heikki Väkeväinen

Opinnäytetyön nimi: Yhteistyötä sydämen maisemassa - Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden verkostaselvitys

Sivumäärä: 103

Työn ohjaaja: Kristiina Vesama

Työn tilaaja: Muhoksen kunnan nuorisopalvelut

Muhoksen kunnan nuorisopalvelut toteutettiin verkostaselvityksen yhteistyökuvioistaan vuoden 2023 aikana. Yhteistyö on arkipäivää eri nuorisopalveluita tuottavien organisaatioiden kesken Muhoksella, mutta yhteistyötä ei olla koskaan pysähdytty pohtimaan sen tarkemmin, eikä sen merkitystä ole koskaan sanallistettu. Tällä opinnäytetyöllä sanallistetaan yhteistyötä ensimmäistä kertaa. Selvityksessä tarkastellaan yhteistyötä niiden toimijoiden välillä, jotka tuottavat palveluita lapsille, nuorille sekä heidän perheilleen Muhoksella. Yhteistyö on tärkeä osa kaikkien toimijoiden työn luonnetta ja näkemys on, että yhteistyö antaa toimijoille laajempia sekä monipuolisempia mahdollisuuksia, joilla he voivat toteuttaa paikallista nuorisotyötä.

Selvityksen tilaajana toimii Muhoksen kunnan nuorisopalvelut. Verkostaselvitys on tehty Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden tarpeista ja lähtökohdista, mutta se hyödyttää kaikkia yhteistyöverkoston jäseniä. Verkostaselvitys selventää yhteistyökuvioita sekä sen muotoja verkostolle itselleen, mutta myös muhoslaisille, joille nuorisopalveluita tuotetaan.

Verkostaselvityksessä kerätään tietoa haastatteluiden kautta, joilla avataan yhteistyön luonnetta. Haastatteluihin osallistuu muun muassa oppilaitoksia, kolmannen sektorin toimijoita sekä uskonnollisia organisaatioita, joilla on yhteistyötä kunnan nuorisopalveluiden kanssa. Verkostaselvitys nostaa esiin toimivia käytänteitä sekä hyviä yhteistyön muotoja, mutta myös haasteita ja ongelmia. Näihin haasteisiin ja ongelmiin selvitys ei vastaa, sillä se on eri prosessin tehtävä. Mutta haasteet on nyt nostettu esiin ja niihin voidaan lähteä vastaamaan tulevaisuudessa.

Tässä opinnäytetyössä sivutaan Nuorten Ystävät ry:n perusnuorisotyön kehittämishanke Polokua. Hankkeen tarkoituksena on kehittää alueellista nuorisotyötä Muhoksella, Utajärvellä ja Vaalassa vuosina 2023–2025, ja tuottaa nuorisotyön perussuunnitelma NUPS, jonka tarkoituksena on ohjata nuorisotyötä alueella tulevaisuudessa. Verkostaselvitys sekä hanke tukevat toistensa prosesseja ja johtopäätöksiä.

Muhoksella on hyvät lähtökohdat yhteistyöverkoston vahvistamiseen, ja sitä kautta laadukkaiden palveluiden tuottamiseen yhteistyön kautta.

Asiasanat: verkostaselvitys, verkostoyhteistyö, yhteistyö, nuorisotyö, nuoriso

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Community Educator (Master's Degree)

Author: Heikki Väkeväinen

Title: Collaboration in the Heartland - Network Analysis of the Youth Services of the Municipality of Muhos

Number of Pages: 103

Supervisor: Kristiina Vesama

Commissioned by: Youth Services of the Municipality of Muhos

The youth services of the municipality of Muhos carried out a network analysis of their collaborative structures during the year 2023. Collaboration is a daily practice among various organizations providing youth services in Muhos, but it has never been thoroughly examined, nor has its significance been articulated. This thesis aims to articulate collaboration for the first time. The analysis explores collaboration among entities providing services to children, youth, and their families in Muhos. Collaboration is an integral part of the nature of all entities involved, and the perspective is that collaboration provides broader and more diverse opportunities for them to implement local youth work.

The commissioner of the analysis is the youth services of the municipality of Muhos. While the network analysis is based on the needs and perspectives of Muhos' youth services, it benefits all members of the collaborative network. The analysis clarifies the patterns and forms of collaboration for the network itself and for the residents of Muhos, who are recipients of youth services.

The network analysis collects information through interviews to elucidate the nature of collaboration. Participants in the interviews include educational institutions, third-sector actors, and religious organizations collaborating with the municipality's youth services. The analysis highlights successful practices and effective forms of collaboration, as well as challenges and issues. The analysis does not provide solutions to these challenges and issues, as addressing them is a separate process. However, the challenges are now identified, and they can be addressed in the future.

This thesis also touches on the basic youth work development project "Poloku" by Nuorten Ystävät ry. The project aims to develop regional youth work in Muhos, Utajärvi, and Vaala from 2023 to 2025 and produce a basic plan for youth work (NUPS) to guide future youth work in the area. The network analysis and the project support each other's processes and conclusions.

Muhos has a solid foundation for strengthening the collaborative network and, through collaboration, providing high-quality services.

Keywords: network analysis, network collaboration, collaboration, youth work, youth

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	YHTEISTYÖTÄ SYDÄMEN MAISEMAN NUORISOTYÖSSÄ.....	9
3	VERKOSTOSELVITYKSEN TEOREETTISET PERUSTEET	13
	3.1 Mitä verkostot ovat?	13
	3.2 Verkostot tarvitsevat luottamusta	15
	3.3 Verkostokehittämisen haasteet	20
	3.4 Verkostotoimijoiden suhteet	23
	3.5 U-teoria – eräs tapa kokea ja nähdä verkosto	28
4	MUHOXSEN KUNNAN NUORISOPALVELUIDEN YHTEISTYÖVERKOSTO	39
	4.1 Yleistä verkostosta	39
	4.2 Aktiiviset yhteistyökumppanit	40
	4.3 Semiaktiiviset yhteistyökumppanit	44
	4.4 Epäsäännölliset ja epäaktiiviset yhteistyökuviot	46
	4.5 Toimijat, joiden kanssa yhteistyö on avoinna.....	49
5	VERKOSTOSELVITYKSEN TOTEUTUS.....	51
	5.1 Tavoitteet	51
	5.2 Menetelmät	51
	5.3 Suunnittelu ja toteutus	52
	5.4 Analysointi.....	54
6	VERKOSTOSELVITYKSEN HAASTATTELUT	55

6.1 Haastattelu 1.	55
6.2 Haastattelu 2.	63
6.3 Haastattelu 3.	66
6.4 Haastattelu 4.	68
6.5 Haastattelu 5.	71
6.6 Haastattelu 6.	74
7 POLUKU-HANKKEEN NÄKEMYS YHTEISTYÖVERKOSTOSTA.....	79
7.1 Poloku-hankkeen raportin taustoitusta.....	79
7.2 Muhoksen haasteet Poloku-hankkeen raportin näkemysten mukaan	81
7.3 Muhoksen vahvuudet Poloku-hankkeen näkemysten mukaan	88
8 PÄÄTELMÄT JA LOPPUSANAT MUHOKSEN KUNNAN NUORISOPALVELUIDEN YHTEISTYÖVERKOSTOSTA.....	90
8.1 Päätelmät.....	90
8.2 Loppusanat.....	98
LÄHTEET	102

1 JOHDANTO

Muhoksen kunta on noin 9 000 asukkaan kunta Pohjois-Pohjanmaalla ja sijaitsee 35 kilometriä Oulusta kaakkoon. Muhos on vireä ja eläväinen kunta, jossa on mahdollisuudet hyvän elämään. Kunta on kasvanut viime vuosikymmenet tasaisesti ja lasten ja nuorten määrä on pysynyt alueen muut pienet kunnat huomioon ottaen suhteellisen positiivisena.

Muhoksen kunnan nuorisopalvelut vastaa kunnallisen nuorisotyön järjestämisessä alueella. Kunnan nuorisopalvelut työllistävät tällä hetkellä nuoriso-ohjaajan sekä etsivän nuorisotyönohjaajan ja palveluiden esihenkilönä toimii vapaa-aikatoimenjohtaja. Pienestä koostaan huolimatta kunnallinen nuorisopalvelu kykenee tuottamaan palveluita suhteellisen laajalla skaalalla.

Nuorisopalvelut luottavat vahvasti yhteistyön kantavaan voimaan Muhoksella. Pienenä toimijana nuorisopalveluiden on mahdotonta järjestää toimintoja tarvittavalla laajuudella yksin, joten yhteistyö on ollut aina luonteva sekä tärkeä osa työskentelyä Muhoksella. Yhdessä tekemisen ja yhteistyön henki on ollut aina vahva, olipa yhteistyökumppanina sitten kunta- tai järjestötoimija, uskonnollinen toimija, koulu- tai oppilaitosmaailma tai kolmas sektori.

Yhteistyötä toimijoilla on ollut eri laajuudella vuosikausia, mutta yhteistyötä ei ole koskaan tarkasteltu sen syvällisemmin. Kysymykset, kuten esimerkiksi miksi yhteistyötä tehdään, miten yhteistyötä tehdään, mitä yhteistyöllä tavoitellaan ja mikä on yhteistyön tulevaisuus jäävät monesti kysymättä ja vastaamatta, koska arkinen suorittaminen vie kaikki toimijoiden resurssit. Monesti yhteistyötä tehdään vain sen vuoksi, että sitä on ennenkin tehty ja resurssipulan takia sitä on edelleen tehtävä.

Tämän vuoksi Muhoksen kunnan nuorisopalvelut keskittää resurssejaan ja tekee ensimmäistä kertaa verkostoselvityksen yhteistyökuvioistaan. Näiden edellä mainittujen kysymysten vastaamiseen. Pääsääntöisesti verkostoselvitys keskittyy jo olemassa olevien yhteistyökuvioiden analysointiin, arviointiin sekä kehittämiseen, mutta selvityksessä otetaan

myös huomioon mahdolliset tulevaisuuden yhteistyökuviot. Verkostoselvityksen kantavana ajatuksena on työelämälähtöisyys ja ajatus siitä, että selvitys pyrkii aidosti viemään alueen nuorisotyötä sekä yhteistyökuvioita eteenpäin.

Verkostoselvityksen rinnalla Muhoksen kunnassa on menossa Nuorten Ystävät ry:n perusnuorisotyön kehittämishanke. Poloku-hanke toteutetaan Muhoksen kunnan lisäksi Utajärven ja Vaalan kunnissa. Hankkeen on tarkoitus jatkaa vuoteen 2025 asti, ja hankkeen tavoitteena on tuottaa yhdessä kunnan, uskonnollisen toimijan ja järjestöjen kanssa yhteinen toimintamalli eli nuorisotyön perussuunnitelma NUPS.

Sekä tämän verkostoselvityksen että Poloku -hankkeen tarkoituksena on kehittää lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluita sekä palveluntarjontaa Muhoksen kunnassa. Kuitenkin siinä, missä Poloku-hanke tarkastelee kunnallista ja alueellista nuorisotyötä omista tarpeistaan ja näkökulmastaan, tarkastelee tämä verkostoselvitys nuorisopalveluiden yhteistyöverkosta hieman laajemmin, sekä erilaisilla painotuksilla. Koska Poloku-hankkeella sekä nuorisopalveluiden verkostoselvityksellä on yhteistä kosketuspintaa aihealueen suhteen, tekevät nämä kaksi toimijaa yhteistyötä aiheen puitteissa. Yhteistyötä tehdään muun muassa tiedonhankinnan ja -tuottamisen suhteen.

Lisäksi Poloku-hankkeen loppuraportti tukee, sekä osittain myös haastaa, tämän verkostoselvityksen johtopäätöksiä, ja lisäksi tarkastelee yhteistyöverkoston tilaa, toimintakykyä sekä tulevaisuutta ulkopuolisesti ja puolueettomasti. Tämä onkin Poloku-hankkeen yksi tärkeimmistä aiheista tätä verkostoselvitystä varten.

Edellä mainitun hankkeen sekä kunnallisen nuorisotyön verkostoselvityksen tarkoituksena on luoda Muhoksen kunnasta parempi paikka sen asukkaille, sekä tarjota tulevaisuudessa yhä laadukkaampia ja monipuolisempia palveluita. Molempien prosessien tarkoituksena on hahmottaa alueen yhteistyöverkosta, sen tilaa, ja mitä tulisi tehdä, jotta verkosto voisi toimia tehokkaammin. Sekä nuorisopalveluiden verkostoselvitys sekä Poloku-hankkeen työ nostavat esiin verkoston haasteita sekä ongelmia, mutta eivät tarjoa tyhjentäviä vastauksia niihin. Tämä

verkostoselvitys tarjoaa vain päätelmiä, ei ratkaisuja. Itse toimenpiteet ja niiden löytäminen ovat edessä tulevaisuudessa, ja ovat uusi prosessi. Nyt tehty työ luo kuitenkin pohjan tälle tulevaisuuden työlle.

2 YHTEISTYÖTÄ SYDÄMEN MAISEMAN NUORISOTYÖSSÄ

Yhteistyökuviot ovat olleet aina avainasemassa muhoslaisessa lasten ja nuorten parissa tehtävässä työssä, mikä todennäköisesti johtuu siitä, että kunnan toimijat kokevat yhteistyön luonnolliseksi ja helpoksi toimintatavaksi. Asioita tehdään järjellä, mutta myös sydämellä. Muhoksen kunnan slogan onkin: Muhos - sydämen maisema. Yhteistyö on voimavara sekä helppo toimintatapa kaikille kunnan toimijoille ja se on ollut yksi yhteistyötä edistävästä sekä kannattavista voimista alueella. Yhteistyön keinoja, tarkoituksia ja tavoitteita ei kuitenkaan ole koskaan pysähdytty pohtimaan sen suuremmin - yhteistyö on vain aina ollut läsnä ja luonnollinen osa toimijoiden olemassaoloa.

Nyt tehdyn selvityksen tarkoituksena on ensi kertaa tarkastella Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden yhteistyöverkostoa sekä tehdä verkostoselvitys tähän kokonaisuuteen liittyen. Selvityksen tarkoituksena on käydä läpi tämä verkosto, löytää hyvää sekä positiivista jo tehdystä yhteistyöstä, pohtia mahdollisia uusia toimintatapoja ja yhteistyökuvioita, sekä löytää verkoston mahdolliset puutteet ja kehittämiskohteet. Tavoitteena on avata yhteistyötä ja nähdä verkoston nykytila sekä tulevaisuuden haasteet, sekä mahdolliset ongelmat.

Selvityksessä tarkasteltu verkosto koostuu kunnallisesta organisaatiosta sekä sen eri toimialoista, suuresta uskonnollisesta yhteisöstä, perusopetuksen sekä toisen asteen oppilaitoksista sekä eri kolmannen sektorin toimijoista. Nämä toimijat muodostavat jonkinasteisen yhteistyöverkoston, jossa tehdään yhteistyötä lasten, nuorten sekä heidän perheidensä hyväksi ja tueksi.

Verkostoituminen ei ole uusi ilmiö, vaan kyseessä on vuosituhansia vanha yhteisöä hyödyntävä toiminta. Yhteistyö on meihin ihmisiin kiinteästi rakennettu ominaisuus, ja se on osa meidän biologista rakennettamme. Yhteistyö on osa ihmisyyttä.

Verkostoituminen esimerkiksi heimoina ja laumoina on ikivanha käytäntö. Homo sapiens on biologisen ja kulttuurisen evoluution myötä kehittynyt toimimaan erilaisissa ryhmissä. Teemme vastavuoroista yhteistyötä usein huomaamattamme: kun joku esimerkiksi kaatuu kadulla, koet empatiaa ja käyt auttamassa hänet ylös - ojennat kätesi, hän ojentaa kätensä, ja molemmat vedätte yhtä aikaa luottaen siihen, että kumpikaan ei päästä irti. Luottamukseen perustuva yhteistyö on arjen itsestäänselvyys, jota ei useinkaan pysähdytä pohtimaan, saati määrittelemään. Näitä tarinoita on harvoin kuitenkaan koottu kovin jäsentyneeksi tai systemaattiseksi kertomukseksi siitä, mitä on tehty, miten tai miksi on oltu taitavia, ja miten saatuja oppeja voitaisiin hyödyntää muissa verkostotyön tilanteissa tai toisissa verkostoissa. Käytäntö koetaan toimivaksi, mutta sitä ei osata selittää. (Järvensivu 2019, 33–34)

Vaikka verkostoituminen ja sitä kautta yhteistyö on luonnollinen osa meitä, osa ihmisyyttämme, ja osa työelämäämme, ja se on useimpien meidän työelämässä jatkuvasti läsnä oleva voima, niin tätä ilmiötä ei välttämättä ole koskaan sanallistettu. Siihen ei ole ollut tarvetta tai sen tutkimiseen ei ole ollut aikaa, sillä yhteistyö on toiminut ilman sen suurempia pohdintoja. Tämä tilanne on myös Muhoksella, mutta tarvetta sanallistamiselle on alkanut viime vuosina alkanut esiintymään.

Nyt tätä ilmiötä, voimaa sekä toimivaa käytäntöä lähdettiin ensi kertaa sanoittamaan auki. Vaikka selvitys tehdään Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden näkökulmasta ja toimijan omista tarpeista, on selvityksen tarkoitus hyödyttää myös muita verkostossa toimivia tahoja. Selvityksen tarkoitus on antaa kaikille verkostossa toimiville tahoille työkaluja verkostossa toimimiseen, ja ymmärrystä verkostosta yleensä.

Palveluiden tuottaminen yhteistyöllä on yhä enenevässä määrin yleistynyt ilmiö. Yksittäiset palveluntuottajat eivät pysty tuottamaan kaikkia palveluita itsenäisesti, ja tarvetta tuottaa sekä tarjota palveluita on yhä enenevässä määrin. Nämä asiat huomioon ottaen yhteistyö eri toimijoiden välillä kuntatasolla on järkevää muun muassa taloudellisia resursseja ajatellen. Yhteistyötä tehdään julkisen sekä yksityisen sektorin kanssa koko ajan enemmän.

Palveluita järjestetään yhä enemmän kuntatasolla verkostojen välityksellä ja niiden kautta. Palveluita ei järjestetä verkostojen välityksellä yksinomaan julkisella puolella, vaan laajemmat verkostot, jossa julkiset sekä yksityiset toimijat tekevät työtä yhdessä, yleistyvät. Tulevaisuudessa julkisen ja yksityisen sektorin toimijat, yritykset, kunnat, kuntayhtymät sekä järjestöt tarvitsevat yhä enemmän yhteistyötä toistensa välillä. Yhteistyön kannalta on ensiarvoisen tärkeää tuntea yhteistyökuvioiden osapuolet sekä heidän toimintamallinsa. (Aaltonen & Heinonen & Hildén & Kovalainen 2010, 34–41)

Yhteistyö verkoston sisällä on enemmän kuin järkevää myös toimijoiden ammatillisen osaamisen lisäämisen vuoksi. Yhdessä tekeminen sekä oleminen laajentaa verkoston toimijoiden tietotaitoa, ja luo kollektiivisen oppimisen ilmapiirin. Yhteistyö on mahdollisuus oppia uutta ja jakaa omaa osaamistaan.

Moniammatillisessa yhteistyössä halutaan oppia toisilta ja vaihtaa kokemuksia. Tiiviimmän verkostoitumisen taustalla oleva mahdollinen pelko kateudesta, kilpailusta ja omasta selviytymisestä markkinoilla ei pidä lannistaa halua tehdä yhteistyötä. Tulevaisuuden yhteistyössä voidaan panostaa enemmän muun muassa monipuolisen moniammatillisen osaamisen hankkimiseen. Tämän myötä voidaan tarjota laajempi palveluverkosto asiakkaille. (Aaltonen ym. 2010, 53.)

Samaan aikaan kun tämän verkostselvityksen laadinta alkoi Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden suunnalla, alkoi Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kunnissa Nuorten Ystävät ry:n perusnuorisotyön kehittämishanke. Myöhemmin kevään 2023 aikana hanke sai nimekseen Poloku. Hankkeen tarkoituksena on kehittää kuntatoimijoiden, järjestöjen sekä uskonnollisten toimijoiden kanssa toimintamalli, jolla ohjataan alueellista nuorisotyötä, sekä kehittää ja viedä sitä eteenpäin. Työskentelyn pohjalta on tarkoitus luoda asiakirja, NUPS, eli nuorisotyön perussuunnitelma.

Poloku-hankkeen aloituksen myötä tuli selkeästi esille, että sekä tämän verkostselvityshankkeen, että Poloku-hankkeen työskentelyssä on paljon yhteisiä piirteitä,

kumpikin projektiprosessi hyötyy toistensa olemassaolosta, ja että tällä kaikella on paljon positiivisia synergiaetuja. Näin ollen hankkeiden toimijat päättivät ryhtyä tekemään asian puitteissa yhteistyötä. Yhteistyötä tehtiin molempien prosessien aikana muun muassa tiedonkeruun sekä tiedon käsittelyn suhteen, ja molemmat toimijat saivat yhteistyön tuloksena arvokasta informaatiota omaan työskentelyyn.

3 VERKOSTOSELVITYKSEN TEOREETTISET PERUSTEET

3.1 Mitä verkostot ovat?

Yhteistyö ja erilaisissa verkostoissa toimiminen, toisiimme turvautuminen ja luottaminen ovat osa meidän biologista olemustamme. Ne ovat osa meidän geneettistä materiaaliaamme. Jotta ymmärrämme mistä oikein puhumme, kun puhumme verkostoista, verkostotyöstä sekä verkostokehittämisestä ja yhteistyöstä, on syytä avata näitä käsitteitä.

Verkostoissa voidaan tiivistäen ottaen ajatella olevan kyseessä yksilöiden ja tai yhteisöjen yhteen tulemisesta yhteisen asian puitteissa. Tämä yhteinen asia, mielenkiinnon kohde voi olla esimerkiksi vapaa-aikaan liittyvä organisointi, kuten esimerkiksi jalkapalloturnauksen organisointi, tai työyhteisössä tapahtuva työalan kehittäminen. Verkostoituminen voidaan nähdä verkoston “lonkeroiden” levittämisenä, sekä nykyisten yhteistyösuhteiden ylläpitämisenä, ja verkostokehittäminen puolestaan nykytilan kokonaisvaltaisena edistämisenä parempaan ja tehokkaampaan suuntaan.

Kun puhutaan verkostotyöstä, on kyse autonomisten eli omaehtoisten toimijoiden välisestä yhteistyöstä. Omaehtoiset toimijat ovat vapaita päätöksentekijöitä, jotka valitsevat itse omat tavoitteensa, toimintatapansa, prioriteettinsa ja sen, mihin verkostoihin osallistuvat ja millä tavalla. Omaehtoisuus on tietenkin aina suhteellista, sillä kukaan ei ole täysin riippumaton. Verkostotyössä on kyse vastavuoroisesta yhteistyöstä, joka perustuu jatkuvaan antamiseen ja saamiseen. Kun annan yhteistyölle, luota että myös saan ja hyödyn yhteistyöstä. (Järvensivu 2019, 37)

Verkostokehittäminen on käytännössä sitä, että yhteisen haasteen tai ongelman ratkaisemiseksi kootaan yhteen yksittäisiä asiantuntijoita tai suurempi työryhmä. Tämän jälkeen määritellään yhdessä minkälaisella otteella ja menetelmillä lähdetään ratkomaan olevassa olevaa ongelmaa tai kehittämisen kohdetta. Ongelmaa tai kehittämisen kohdetta lähestytään tutkimuskysymysten sekä kehittämistyön ongelmamäärittelyjen kautta, ja tässä prosessissa rajataan epäkelvot hypoteesit sekä kehittämisideat pois relevanttien ideoiden joukosta. (Henrikson 2015)

Kun pohjatyö on saatu valmiiksi, ryhdytään keräämään tietoa, jolla pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Tietoa voidaan kerätä hyvinkin monipuolisin keinoin, muun muassa haastatteluiden ja tilastotietojen kautta. Tietoa tuotetaan itse, mutta prosessissa voidaan hyödyntää jo olemassa olevaan materiaalia. Tämä vaihe saattaa olla kestoaltaan lyhyt tai vaihtoehtoisesti pidempiaikainen. Tärkeintä on kuitenkin se, että läpikäyty prosessi pyrkii vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin kuten kuka, miten, miksi tai miten. Yhteistyö on verkostotyössä sekä verkostokehittämisessä avainasemassa.

Yhteistyö on varsin yleisesti käytetty käsite, jolla yleensä viitataan vapaaehtoiseen ja epämuodolliseen yhteiseen toimintaan osapuolten kesken. Sen ajallinen kesto on usein epäselvää, samoin kuin yhteiset tavoitteet. Yhteistyössä voi hyvinkin korostua toimijoiden omien tavoitteiden saavuttaminen yhteisten tavoitteiden sijaan. (Maijanen & Haikara 2014, 10)

Yhteistyö voidaan nähdä pelkistetysti periaatteena: minä annan, sinä saat. Vaikka yhteistyö ei tavoittele tätä periaatetta aina automaattisesti, taustalla on yleensä ainakin toive siitä, että kun toimin itse näin, saan sitä takaisin jossain muodossa tulevaisuudessa. Sinä annat, minä saan. Näin molemmat toimijat saavat hyödyn tehdystä työstä.

Vastavuoroisuus on tärkeässä asemassa verkoston toiminnassa. Vastavuoroisuus verkostoissa perustuu luottamukseen siitä, että antaminen ja saaminen on hyödyllistä. Tällainen vastavuoroisuus on joustavaa, yllättävää ja tulvaisuuteen orientoitunutta. Verkostotyötä tekevät toimijat eivät ennalta tiedä, mitä vastavuoroisuus pitää sisällään ja tuo tullessaan. Silti luotetaan siihen, että vastavuoroisuutta on myös jatkossa ja yhteistyö on siksi hyödyllistä. (Järvensivu 2019, 38)

Yhteistyön osalta toimijoiden kannalta tärkeässä asemassa on luottamus, ja sen asemaa ei pidä missään tilanteessa aliarvioida. Ihmisyys perustuu paljolti yksilöiden sekä yhteisöjen väliseen luottamukseen. Luottamus siihen, että antamalla omastani, saan apua, hyötyä ja tukea takaisin.

Jotta vastavuoroisuus toimii, vaatii se molemminpuolista luottamusta. Luottamus on liima, joka saa vapaat toimijat jatkamaan yhteistyötä keskenään ilman tarkempia sopimuksia. Luottamus on se voima, joka tuo toimijat yhteen vaikeuksien edessä. Luottamus ei yksin riitä hyvään yhteistyöhön, mutta ilman luottamusta yhteistyötä ei synny. (Järvensivu 2019, 39)

3.2 Verkostot tarvitsevat luottamusta

Jokainen verkosto on erilainen: sen toimintaympäristö, kokoonpano, tehtävät ja muut osa-alueet ovat uniikkeja. Yksikään verkosto ei ole täysin samanlainen toisensa kanssa, mutta kaikista verkostoista löytyy samoja piirteitä, ja ne tarvitsevat samoja elementtejä toimiakseen. Ihmissuhteiden perusta on luottamus, sillä ilman sitä ihmissuhde ei toimi. Myös verkostot tarvitsevat luottamusta elääkseen, kukoistaakseen sekä selvitäkseen tulevaisuuteen.

Luottamus on jatkuvasti ja monin tavoin läsnä arjessamme. Luottamus on myös yksi keskeisimmistä, ellei keskeisin käsite verkostotyössä. Käytännössä luottamuksen kanssa työskennellään yleensä vaistonvaraisesti pikemmin kuin täsmällisesti määritellen ja tietoisesti. Harvoin silti pohdimme systemaattisesti, mitä tarkoitamme sillä, kun luotamme tai emme luota. Usein käsittelemme luottamusta käytännöllisten esimerkkien kautta. Kuvaamme esimerkiksi tilanteita, joissa voimme tai emme luota. Tai nostamme esille ihmisten tai organisaatioiden ominaisuuksia, jotka herättävät luottamusta tai epäluottamusta. (Järvensivu 2019, 80–81).

Yksilöt, yhteisöt sekä verkostot tarvitsevat luottamusta ja luottamus on toimintaa ylläpitävä voimavara. Luottamus on kuitenkin hieman abstrakti sekä häilyvä konsepti, eikä sen selittäminen ole aina niin yksinkertaista. Luottamus ei olekaan mikään yksiulotteinen käsite, vaan se sisältää useita eri puolia.

Luottamus voidaan monitahoisuutensa, tilannekohtaisuutensa ja kokemuksellisen ulottuvuutensa vuoksi määritellä monin eri tavoin. Se on erityisesti sitä, että uskalletaan tehdä hyppy tuntemattomaan: etukäteen ei tiedetä varmasti, mitä hypystä seuraa, mutta kuitenkin hypätään, koska luotetaan, että hypyn seuraukset ovat hyviä. Kääntäen: jos ei luoteta siihen,

että seuraukset ovat hyviä, ei uskalleta hypätä. Luottamus on sidoksissa riskiin: kun luotan, olen valmis ottamaan riskin. (Järvensivu 2019, 81)

Luottamus on hyvin pitkälti meidän sisäistä, meidän verkostojen sisäistä tunnetta siitä, että toinen taho on hyväntahtoinen meitä kohtaan. Sitä on usein hankala täysin sanallistaa, sillä tunteet ovat luonteeltaan monitahoisia sekä -ulotteisia. Tunne siitä, että luotan toiseen, syntyy sisällä, ja jokainen hahmottaa tunteen luottamuksesta hyvin eri tavoin.

Tunteiden syntyminen ja säätely ovat aivojen monimutkaisia prosesseja, ja niihin liittyy monien eri hermoverkkojen ja välittäjäaineiden toimintaa. Tunteet aiheuttavat kehossa fysiologisia tuntemuksia, suuntaavat ajattelua ja valmistavat toimintaan. Tunteilla on tärkeä tehtävä viestiä meille niin sisäisistä kuin ulkoisista kokemuksistamme. (Terveyskylä 2021)

Luottamus on myös tunne tai kokemuseräinen uskomus siitä, että toinen henkilö on luottamuksen arvoinen. Emme kuitenkaan voi tietää toisen olevan luottamuksen arvoinen ennen kuin yhteistyötä tehdään. Voimme vain uskoa, että riski on ottamisen arvoinen. Luottamus voi olla tietoisien päättelyn, arvioinnin ja jopa todennäköisyyksien laskemiseen perustuvaa. Mutta se voi olla myös tiedostamatonta, vaistonvaraista ja uskomuspohjaista. Luottamus voi olla myös sokeaa: joskus luotamme uskomuspohjaisesti, vaikka luottamus ei objektiivisen tiedon ja hyvän harkinnan perusteella ole perusteltua. (Järvensivu 2019, 82)

Luottamusta on siis erilaista ja eritasoista. Tärkeintä ei kuitenkaan ole se, että minkälaista luottamusta toimijoiden ja organisaatioiden välillä on. Pääasia on, että luottamusta on. Muhoksen yhteistyöverkoston tapauksessa luottamuksen voidaan katsoa olevan, vähintäänkin nuorisopalveluiden suunnalta, yhdistelmä päättelyä ja arviointia, mutta siinä on hyvin vahvoja tiedostamattomuuden, vaistonvaraisuuden ja uskomuksen piirteitä. Luottamus verkostossa on jotain muuta, kuin sovittuja sääntöjä ja sopimuksia.

Luottamusta tarvitaan verkostoissa, sillä se mahdollistaa sujuvan yhteistoiminnan ja tehokkaan tiedonvaihdon. Kun luottamus on, toimijat uskaltavat tehdä sitoumuksia yhteistyöstä, vaikka onkin aina olemassa riski siitä, että toiset osapuolet rikkovat näitä sitoumuksia. Kun luottamus on kunnossa, toimijat uskaltavat jakaa yksityiskohtaistakin tietoa osaamisestaan, resursseistaan, tuotteistaan, palveluistaan ja niin edelleen, ilman pelkoa siitä, että toiset varastaisivat tietoja vain omaksi hyödykseen, ja uskaltavat kertoa arkaluontoisistakin tarpeistaan ja odotuksistaan ilman pelko joutumisesta naurunalaiseksi. Luottamuksen rakentaminen vaikuttaa usein olevan hidas prosessi, mutta sen voi menettää hyvinkin nopeasti. Toisaalta luottamuksen rakentaminen ei aina kestä kauan, mutta sen menettäminen voi tapahtua hitaan rappeutumisen kautta. (Järvensivu 2019, 82)

Luottamuksen rakentumiseen ja luottamukseen ryhmässä liittyy myös ajatus siitä, ettei kukaan ryhmän tai verkoston osapuoli tule yksipuolisesti hyödynnetyksi tai hyväksikäytetyksi. Kun ryhmässä tai verkostossa on luottamusta, niin voidaan tukeutua siihen ajatukseen, ettei tällaista pääse tapahtumaan ainakaan tarkoituksella tai pahantahtoisesti.

Luottamus ei ole aina samanlaista, vaan se on dynaaminen prosessi, joka muuttuu suhteen kehittyessä. Ihmisten väliset luottamussuhteet ovat keskenään erilaisia. Luottamuksen on havaittu muuttuvan jatkuvan vuorovaikutuksen myötä. (Marila & Ylinen 2002, 49)

Luottamusta rakennetaan tai sitä nakerretaan pois päivittäin. Pienillä ja suurilla teoilla on loppujen lopuksi yhtä suuri merkitys luottamuksen suhteen. Suuret teot voivat rakentaa luottamusta merkittävästi positiivisella tavalla, mutta ne voivat myös tehdä päinvastoin - tuhota sitä murskaavalla voimalla. Vastaavasti pienten asioiden merkitys tulee ymmärtää luottamuksen rakentamisessa ja ylläpitämisessä. Siinä missä pienillä teoilla ei välttämättä ole suurta merkitystä juuri tällä hetkellä, niin pienistä asioista kasvaa jossain vaiheessa suuria kokonaisuuksia. Näin ollen pienillä teoilla on aina merkitystä suuren kokonaisuuden kannalta.

Vahvinta luottamusta rakennetaankin ehkä niissä tilanteissa, joissa kohdataan vaikeuksia. Vaikeuksia ei siis sinällään kannata välttää luottamuksen menettämisen pelossa, vaan ne voivat

päinvastoin jalostaa luottamusta. Joka tapauksessa kannattaa miettiä etukäteen, minkälaisilla periaatteilla ja keinoilla luottamusta rakennetaan. Luottamukseen selkein liittyvä toimintaohje on löydettävissä luottamuksen itseään vahvistavasta kierteestä: luottamus rakentaa luottamusta ja epäluottamus rakentaa epäluottamusta. Kun haluat rakentaa luottamusta, luota itse ensin. (Järvensivu 2019, 83–84)

Yhteistyön kannalta luottamuksella on siis erittäin vahva asema. Luottamus sisältää ajatuksen positiivisesta riippuvuussuhteesta, joka on hetkellinen tai vaihtoehtoisesti pitkäaikaisempi järjestely. Yhteiset kokemukset, niin hyvät kuin haastavat, hitsaavat yksilöiden, yhteisöjen ja yhteistyöverkostojen luottamusta vankemmaksi.

Luottamuksen keskiössä on luottaminen toisten hyvántahtoisuuteen ja tähän perustuva luottamuksen kierre. Muita luottamuksen vahvistajia ovat osaaminen ja kyvyt, haavoittuvaisuus ja johdonmukaisuus. Osaaminen ja kyvyt vahvistavat luottamusta: luotamme sellaisiin toimijoihin, jotka osaavat ja kykenevät tekemään niitä tehtäviä, joita olla yhdessä tekemässä. Kääntäen: enne luota toimijoihin, joilta puuttuu tarvittava osaaminen tai kyvykkyys. Osaaminen ja kyvyt nousivat esille tuntemisen yhteydessä: niihin tutustuminen mahdollistaa ylipäänsä yhteistyön. Luottamusta ei kuitenkaan voida rakentaa pelkästään osaamiseen ja kykyihin nojaten. Kukaan ei ole kaikkivoipa ja erehtymätön. Vahvuuksien kääntöpuolelta löytyykin luottamuksen keskinen lisäulottuvuus: haavoittuvuus. Jos emme luota toisiimme, emme uskalla olla haavoittuvia toistemme edessä. Jos emme uskalla olla haavoittuvia, emme uskalla kertoa toisillemme todellisista tarpeistamme ja odotuksistamme. (Järvensivu 2019, 89–90)

Luottamus on aina tietyllä tapaa laskelmoitua riskinottoa, jossa yksilö tai yhteisö päästää toisen yksilön tai yhteisön lähelleen ja päästää täten toisen omaan henkilökohtaiseen tilaansa. Tämä ei ole helppoa, ja pettymykset luottamussuhteissa nostavat kynnystä päästää toista lähelle tulevaisuudesta. Luottamuksen rakentaminen onkin helpompaa lähteä rakentamaan toista kautta.

Haavoittuvuuksista on todennäköisesti vaikeampi aloittaa luottamuksen rakentaminen kuin osaamisesta ja kyvyistä. Luottamustyö kannattaakin usein aloittaa voimavaralähtöisesti, ja ajan myötä myös haavoittuvuuksien työstäminen helpottuu. Miten haavoittuvuutta voidaan harjoitella? Keskeisenä lähtökohtana on perusohje: luottamus rakentaa luottamusta. Samalla tavalla haavoittuvuuteen avautuminen edellyttää sitä, että joku näyttää haavoittuvuutensa ensi. (mt., 90–91).

Luottamukseen liittyy selkeästi positiivinen ennustettavuus, ja se onkin luottamuksen yksi tärkeimmistä kulmakivistä. Ennustettavuus voidaan nähdä myös johdonmukaisuutena, jossa yksilöt tai yhteisöt toimivat samoissa tilanteissa yhä uudelleen ja uudelleen toistuvasti saman kaavan mukaisesti. Tänään ei toimita toisella tavalla kuin huomenna. On helpompaa luottaa tällaiseen toimijaan ja tietää se, ettei arkisessa toiminnassa tule yllättäviä suunnanmuutoksia.

Luottamuksen neljäs keskeinen tekijä on johdonmukaisuus. Johdonmukaisella tarkoitetaan asioiden, tilanteiden, toiminnan ja niin edelleen toistuvuutta samankaltaisena kerrasta toiseen. Johdonmukaisuus vahvistaa luottamusta siksi, että se vähentää epävarmuutta. Taustalla on luontainen taipumuksemme luottaa rutiineihin. Tuntuu turvalliselle ja hyvälle, kun joku asia toistuu samalla tavalla kuin aina ennenkin. (mt., 91)

Luottamus on hyvä alku mille tahansa yhteistyölle, niin yksilöiden, yhteisöjen kuin yhteistyöverkostojen välillä. Luottamuksen taustalla on ajatus siitä, että tunnemme toisemme siinä määrin, että voimme edistää yhteisiä tavoitteita yhteistyön kautta. Mutta toimiakseen luottamus vaatii harjoitusta ja yhteistyötä.

Yhteistyö on toimintaa. Tunteminen ja luottamus sinänsä eivät vielä saa sitä aikaiseksi. Toimintaa syntyy sitoutumalla: luvataan toimia ja pidetään lupauksista kiinni. Sitoutumisen liittyy neljä keskeistä ulottuvuutta: 1) toimijan jatkuva halukkuus tehdä lupauksia, 2) toimijan osaaminen ja kyvyt lupausten kiinni pitämiseen, 3) toimijasta riippumattomat rakenteelliset tekijät, jotka joko mahdollistavat tai estävät lupausten tekemistä ja pitämistä ja 4) lupauksista kiinni pitäminen. (mt., 99)

3.3 Verkstokehittämisen haasteet

Verkostotyö ja sen kehittäminen ei ole työskentelymuoto, jossa ei olisi omia haasteitaan. Verkosto on kuitenkin useamman toimijan muodostama kokonaisuus, jossa kohtaavat erilaiset näkemykset, toiveet ja haaveet sekä erilaiset toimintakulttuurit. Nämä haasteet on hyvä tunnistaa etukäteen, jotta verkoston kehittämisestä sekä sen hyväksi työskentelystä tulisi sujuvaa ja ongelmattomampaa. Näihin haasteisiin sekä mahdollisiin ongelmiin tulee suhtautua positiivisella sekä avarakatseisella otteella eikä pessimistisyydellä tai putkinäöllä. Verkoston toiminnan kannalta haasteita voi olla lukemattomia, mutta tietyt tekijät nousevat esiin yhä uudelleen ja uudelleen, olipa sitten kyseessä minkälainen verkosto tahansa.

Nämä haasteet ovat tunnistettavissa ja opetushallituksen erityisasiantuntija Kirsi Tarkka on nostanut niitä esille omassa blogitekstissään. Tarkka nostaa esille seuraavat haasteet: verkoston tavoite on jäsentymätön, oma rooli verkostossa epäselvä, yksin on vaikea viedä innostusta eteenpäin, ei ole aikaa kehittämiselle, esimies ja johto eivät sitoudu, sekä paljon puhetta, vähän tekoja. (Tarkka 2018)

Jos näitä edellä mainittuja haasteita pysähdytään pohtimaan hetkeksi ja peilaamme niitä Muhoksen kunnan nuorisopalveluihin sekä sen yhteistyöverkostoon, niin voimme todeta, että väitteet eivät ole tuulesta temmattuja. Esitetyt haasteet löytyvät myös Muhoksen verkostosta, ja osa niistä on erittäin ajankohtaisia verkostossa. Käymme läpi nämä haasteet ja miten ne näkyvät Muhoksen yhteistyöverkostossa.

Verkoston tavoite on jäsentymätön. Jos ajatellaan Muhoksen kunnan sekä sen toimintaympäristössä toimien organisaatioiden tilannetta, niin tämä pitää osittain paikkansa. Vaikka toimijat tekevät töitä lasten, nuorten sekä lapsiperheiden parissa, niin punainen lanka voi olla välillä hukassa. Mitään yhteisiä kirjattuja tai sanoitettuja tavoitteita toimijoilla ei ole, ja tämä aiheuttaa välillä yhteentörmäyksiä verkoston sisällä, esimerkiksi päällekkäisten toimintojen muodossa. Pienessä kunnassa päällekkäisiä toimintoja ei ole järkevää järjestää pienten resurssien vuoksi, vaan näitä resursseja tulisi kohdentaa siten, ettei päällekkäistä

toimintaa pääsisi syntymään. Tämän vuoksi tällä verkostoselvityksellä on tärkeä asema verkoston tavoitteiden jäsentämisessä.

Oma rooli verkostossa on epäselvä. Tämä linkittyy edelliseen teemaan, jäsentymättömyyteen. On hankalaa hahmottaa omaa paikkaansa, omaa roolia verkostossa, jos asiasta ei olla koskaan keskusteltu verkoston sisällä, ja muut toimijat operoivat samalla pelikentällä samanlaisissa tai saman henkisissä toiminnoissa. Pienessä kunnassa toimijat tuottavat monia eri palveluita, ja työn ydinajatus voi hautautua kaikenlaisen puuhailun sekä touhuamisen keskelle. Jokaisen toimijan olisi tärkeää hahmottaa oma asemansa, ja tämän jälkeen asemansa yhteistyöverkostossa. Tämä pohdinta voi aiheuttaa myös kriisin verkoston ulkopuolella, kun toimijat joutuvat pohtimaan omaa asemaansa yleisellä tasolla sekä sitä, mitä he omalla toiminnallaan tavoittelevat. Kriisi on kuitenkin aina uusi mahdollisuus lähteä kohti jotain täsmennetympää.

Yksin on vaikea viedä innostusta eteenpäin. Arkinen puurtaminen organisaatioissa, joissa on vähän työntekijöitä, ja sitä kautta vähän aikaa minkään ylimääräisen edistämiseen, vie monesti innon minkään uuden pohtimiselta, kehittämiseltä ja toteuttamiselta. Vaikka yksittäinen toimija olisikin innostunut jostain uudesta tai vanhan kehittämisestä, niin mikäli vastaanotto verkostossa on epäileväinen, skeptinen tai jopa kielteinen, niin innostus menettää monesti siipensä ja tippuu maahan. Uuden sekä innostavan eteenpäin vieminen vaatii tällaisissa tilanteissa monesti valtavaa ahaa-elämystä tai uuden sekä energisen työntekijän/organisaation ilmestymistä pelikentälle. Lisäksi resurssien puute pakottaa keskittymään olennaiseen, eli perustyön suorittamiseen, eikä näin ollen unelmoinnille ja haaveilulle jää aikaa. Uuden pohdinta vaatii aina aikaa, ja kun sitä ei ole käytettävissä, niin paljon uutta sekä kehittävää jää pöydälle pölyttymään.

Ei ole aikaa kehittämiselle. Tähän aiheeseen on aiemmassa kappaleessa viitattu välillisesti tai suoraan. Minkä tahansa kehittäminen vaatii aikaa ja mikään ei synny täysin tyhjästä, ilman vaivannäköä. Tämä ongelma korostuu pienissä organisaatioissa, joissa on vähän työvoimaa, tai suurissa organisaatioissa, joissa työtehtäviä syöksyy ovista sekä ikkunoista. Kehittäminen eli

unelmointi sekä haaveilu sekä niiden eteenpäin vieminen ja lopulta ehkä toteuttaminen vaativat resursseja. Työvoima-, aika- kuin myös muitakin resursseja. Tähän toimintaan tulee varata riittävästi aikaa, sillä puolivillainen kehittäminen ei kehitä mitään toimintaa, vaan se tuhlaa arvokkaita resursseja tyhjänpäiväisyyteen. Jos edellä mainittuja resursseja ei ole, tai niitä ole tarpeeksi, jää kehittäminen tekemättä tai hyvin pintapuoliseksi.

Esimies ja johto eivät sitoudu. Vaikka perustason työtä suorittavilla työntekijöillä olisi intoa kehittää työyhteisön toimintaa eteenpäin, niin esihenkilöillä ja johtoportaalalla ei välttämättä ole kiinnostusta kehittää työyhteisön verkostoa eteenpäin. Ajatukset voiva olla tasoa “miksi muuttaa vanhaa ja toimivaa konseptia, jos se toimii ja on toiminut vuosikausia” tai “onhan näitä muutoksen tuulia ollut ennenkin, eikä niistä ole seurannut mitään järkevää tai tuottavuutta kehittävää tai parantavaa”. Usein saattaa myös olla niin, että organisaatioiden johto on tietyllä tavalla vieraantunut työn tekemisen arjesta, maanläheisestä työskentelystä ja keskittyy suurien linjojen sekä strategioiden luomiseen. Todellisuus ja päätöksentekotaso eivät kohtaa. Pienet työyhteisöt saattaisivat hyötyä hyvinkin matalan tason verkostokehittämisestä, eikä kehittäminen vaatisi verkostolta suuria ponnistuksia tuottaakseen tuloksia. Hyödyt voisivat olla huomattavia, mutta siihen vaadittavat resurssit, työaika ja rahoitus, halutaan ohjata perustyön pyörittämiseen, eikä tyhjänpäiväiseen tai tuloksettomaan kehitystyöhön.

Paljon puhetta, vähän tekoja. Puhetta mahtuu paljon maailmaan, mutta teot ovat painonsa arvoista kultana. Hienot ajatukset sekä työntekoa muuttavat ideat jäävät valitettavan usein vain puheen tasolle. Kun tulisi aika siirtää asiat paperilta todelliseen elämään, päädytään siihen, ettei organisaatio ole valmis muutokseen tällä hetkellä, asiaa pitää pohtia vielä lisää, ideoiden siirtäminen työyhteisön käytäntöihin ei olekaan niin mutkatonta ja yksinkertaista tai resursseja ideoiden täytäntöönpanoon ei ole olemassa. Olivatpa syyt mitkä tahansa sen taustalla, että asiat jäävät vain puheiden tasolle, niin on täysin totta, että arvokkaita työelämää ja työyhteisön verkostoja kehittäviä ideoita jää vain muistioon lepäämään.

Verkostotyöhön tulee olla tahtoa ja tarvetta sekä sitä koossa pitävää kipinää. Verkostotyötä voi sekä täytyy harjoitella, ja kaikki lähtee tahtotilasta. Tahtotilalla päästään jo hyvään alkuun

verkostotyössä. Kipinän ylläpito on jatkuvaa itsensä sekä toisten muistuttamista siitä, että miksi oikein teemme tätä yhteistyötä sekä mitä etuja yhteistyö tuo niin meille kuin verkoston muille toimijoille. Kun tämä kipinä pidetään kirkkaana, niin yhteistyön edut ja hyödyt eivät katoa kaiken työntekemisen alle.

Jokainen verkosto kohtaa todennäköisesti nämä kaikki tai osan näistä ongelmista jossain vaiheessa elinkaartaan. Nämä haasteet ovat verkoston kannalta vaaranpaikkoja, mutta myös mahdollisia pisteitä, jossa toimintaa voidaan kehittää ja viedä eteenpäin. Eteen tulevat haasteet voi nähdä nujertavina sekä lannistavina kokemuksina, mutta ajattelumalli voidaan kääntää pääläelleen ja tilanteet voidaankin nähdä verkostoa eteenpäin vievinä, kehittävinä ja sekä positiivisesti haastavina kokemuksina. Kolikolla on aina kaksi puolta, mutta on syytä muistaa kolikon sivu, jossa molemmat maailmat kohtaavat. Tarvitaan tahtoa, tarve ja koossa pitävä kipinää. Verkostotyötä voi ja pitää harjoitella.

On tärkeää synnyttää positiivinen kierre, jossa innostutaan toisten ideoista, iloitaan omista onnistumisista ja yhdessä konkretisoidaan kehittämistä. (Tarkka 2018)

3.4 Verkostotoimijoiden suhteet

Ennen kuin lähdemme pohtimaan yhteistyöverkoston toimijoiden välisiä suhteita, on tärkeää määrittää, minkälaisesta yhteistyöstä toimijoiden välillä onkaan kyse Muhoksen tapauksessa. Ihmiset sekä organisaatiot, joissa ihmiset työskentelevät, sekä heidän välistänsä toimintaa ja yhteistyötä voidaan jaotella kolmeen eri kategoriaan. Näitä ovat verkosto, hierarkia ja markkinat.

Verkostoyhteistyötä voidaan toteuttaa monella eri tavalla. Verkostot ovat luottamukseen perustuva tapa tehdä yhteistyötä. Muita organisoitumisen tapoja ovat hierarkia ja markkinat. Myös hierarkioissa ja markkinoilla tarvitaan luottamusta, mutta niissä yhteistyö ei kuitenkaan perustu siihen samalla tavalla kuin verkostoissa. (Järvensivu 2019, 45)

Hierarkia lienee kaikille tuttu yhteistyömuoto, jossa työskentely, johtaminen ja yhteistyö tapahtuu ylhäältä alaspäin. Hierarkiassa työnjako menee siten, että organisaation hierarkia määrittelee sen, että kuka yksilö tekee mitä ja mitä hän tekee. Tällainen työskentely on tehokasta ja tasalaatuista. Mutta tällainen yhteistyö, työskentely yleensä on siinä mielessä haastavaa, ettei välttämättä taivu ympärillä oleviin muutoksiin ilman suuria organisatorisia muutoksia. (Järvensivu, Nykänen, Rajala 2010, 5)

Hierarkioissa organisoituminen perustuu selkeään työnjakoon ja auktoriteettiin. Hierarkkinen organisoituminen toimii, jos kaikki osapuolet luottavat sen perustana oleviin rakenteisiin. Esimerkiksi työntekijä ja työnantaja tekevät keskenään työsopimuksen, joka kunnioittamiseen luottamus viime kädessä perustuu. (Järvensivu 2019, 45)

Hierarkian ominaispiirteitä ovat auktoriteetti, esihenkilöt ja alaiset, syvä tiedonvaihto, selkeä työnjako ja selvät sopimukset. Hierarkia toimii, kun halutaan hoitaa tehokkaasti suhteellisen monimutkaisia rutiineja. Vastaavasti hierarkia on heikoilla silloin, kun maailma ympärillä muuttuu siten, ettei rutiinien tehokas hoitaminen riitä. (Järvensivu 2019, 46)

Jos tilannetta tarkastellaan Muhoksen verkoston suhteen, niin vaikka nuorisopalveluilla ja yhteistyökumppaneilla itsessään onkin hierarkkisia piirteitä, muun muassa kuntatoimijoilla, jossa esihenkilöllä on käskyvaltaa alaiseen, ei toimijoiden välistä yhteistyötä voida nähdä puhtaasti tällaisena. Toiminnan taustalla löytyy hierarkkisuutta, mutta itse organisaatioiden yhteistyössä tällaisia käskyvaltasuhteita ei ole.

Markkinoilla tarkoitetaan puolestaan sitä, että toimijoiden väliset suhteet ovat lyhytaikaisia sekä nopeita ja perustuvat pitkälti toimijoiden väliseen tuotteiden tai palveluiden myymiseen. (Järvensivu ym. 2010, 6)

Markkinoilla ostetaan ja myydään, ja luottamus kohdistuu siihen, pitävätkö kaupan osapuolet lupauksensa. Kaupankäynti voi mennä pieleen, jolloin luottamus kohdistuu viime kädessä osto- ja myyntisopimusten pitävyyteen ja oikeusjärjestelmän toimivuuteen. Kilpailu kirittää markkinat tehokkaiksi. (Järvensivu 2019, 45)

Markkina-ajattelun ominaispiirteitä ovat puolestaan kilpailu, ostajat, myyjät sekä kilpailijat, kevyt tiedonvaihto, selkeä työnjako ja selvät sopimukset. Markkinat toimivat, kun haluat hoitaa tehokkaasti suhteellisen yksinkertaisia rutiineja. Haasteita markkina-ajattelu kohtaa hierarkian tapaan silloin, kun maailma ympärillä muuttuu niin, ettei rutiinien tehokas hoitaminen enää riitä. (Järvensivu 2019., 46)

Vaikka toimijoiden välillä on aika ajoin markkina-ajatteluun liittyviä piirteitä, esimerkiksi ostopalveluita toimijoiden välillä, niin tämäkään yhteistyön muoto ei oikein määritä tai sovi kuvaamaan toimintaa kunnolla tai tarpeellisella laajuudella. Voidaankin todeta, että markkina-ajatus sopii kuvaamaan Muhoksen verkostoa ja yhteistyötä melko huonosti.

Seuraavaksi tartumme keskeiseen käsitteeseen, käsitteeseen verkosto. Viljelemme aivan jokapäiväisessä arkipuheessa paljon sanaa verkosto. Jokainen voi määritellä ajatuksen verkostosta itse oman näkemyksen ja tarpeen pohjalta.

Verkosto on laaja-alainen käsite, mutta tässä yhteydessä verkosto nähdään usean toimijan, pääsääntöisesti organisaation, välisenä vastavuoroisena ja keskinäisenä tiedon sekä resurssien jakamiseen perustuvana yhteistyösuhteena. Yhteistyösuhteen eli yhteistyön tarkoituksena on yhdistää toimijoiden osaamista sekä voimavaroja synergiaedun eli yhdessä työskentely edun saamiseksi. (Valtioneuvoston kanslia 2019, 13)

Verkoston piirteitä ovat luottamus, kumppanit, syvä tiedonvaihto, joustava työnjako ja joustavat sitoumukset. Verkosto on toimiva silloin, kun halutaan lisätä joustavuutta, luoda jotain uutta tai muuttaa olemassa olevaa. Heikoilla verkosto on silloin, jos maailma ympärillä

tarvitsee tehokasta rutiinien hoitamista joustamisen tai uuden luomisen sijaan. (Järvensivu 2019, 46)

Verkostotyö eroaa hierakioista ja markkinoista ehkä selkeimmin siten, että se ei perustu auktoriteettiin eikä kilpailuun, vaan luottamus pohjaiseen vastavuoroisuuteen. Eroavaisuuksistaan huolimatta näiden eri organisoitumisen tapojen taustalla on yhteinen pyrkimys. Tavoitteena on saada jotain aikaiseksi siten, että organisoitumisen osapuolten tarpeet tulevat tyydytetyiksi. (Järvensivu 2019, 47)

Verkosto-ajattelussa toimijoiden suhteet perustuvat siis hyvin pitkälti sitoutumiseen sekä luottamukseen. Kaikki toimijat ovat vapaita tekemään omia ja itsenäisiä päätöksiä. Yhteistyölle ei ole olemassa mitään varsinaista sopimusta, vaan toimijoiden suhdetta määritellään jatkuvasti uudelleen ja uudelleen. Suhteiden toimivuus perustuu siihen, että toimijoilla on luottamusta toisiinsa. Näin syntyvät vahvat ja pitkäikäiset suhteet verkostossa. (Järvensivu ym. 2010, 6)

Kolikolla on myös kääntöpuoli. Mikäli yhteistyössä, verkostossa ei ole luottamusta tai luottamus syystä tai toisesta menetetään, voi yhteistyösuhde päättyä hyvinkin nopealla aikataululla. Yhteistyötä ei pidä nähdä itsestäänselvyytenä, vaan sen eteen pitää nähdä vaivaa, ja sen eteen pitää ponnistella.

Verkosto-ajatus kuvaa parhaiten toimijoiden välisiä suhteita ja yhteistyötä yleisellä tasolla. Tässä valossa Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden sekä sen yhteistyökumppaneiden välisessä yhteistyössä on hyvinkin pitkälti kyse verkostosta ja verkostoyhteistyöstä. Se sisältää pieniä määriä myös muita esitettyjä yhteistyömalleja, mutta lähimpänä se on verkostoyhteistyötä. Näin ollen voimme jatkossa puhua ja määritellä toimijoiden sekä organisaatioiden yhteistyötä verkostotyöyhteistyöksi, ja kun puhumme verkoston yhteisen työn kehittämisestä, niin voimme puhua verkostokehittämisestä.

Kuten luvussa 3.2 todettiin, verkostossa toimiminen vaatii kaikilta toimijoilta luottamusta toisiinsa. Ilman luottamusta toisiimme, emme ole mitään muuta kuin yksittäisiä toimijoita ja näin ollen heikkoja. Luottamukseen liittyy aina ajatus siitä, että jos tuon tähän yhtälöön kaikille yhteisesti jotain, niin voinko luottaa siihen, että muutkin tuovat jotain omastaan.

Luottamusta ylläpidetään tekemällä asioita yhdessä, kommunikoimalla, kuuntelemalla ja olemalla läsnä. Pienet asiat ylläpitävät luottamusta, mutta samalla myös ne voivat syödä sitä pois. Kuten hyvässä ja laadukkaassa ihmissuhteessa, niin organisaatioiden välisessä luottamussuhteessa pienet luottamusta syövät harha-askeleet eivät tuhoa yhteistyötä tai verkostoa. Ihminen ja verkostot ovat erehtyväisiä. Yksittäiset virheet, yhteentörmäykset ja näkemyserot eivät ole lopullisia yhteyttä tuhoavia tekijöitä. Mutta jatkuva yhteyden laiminlyönti tuhoaa lopulta kyllä yhteyden kuin yhteyden.

Yhdessä olemme enemmän, olemme turvassa. Tämä pätee niin yksilö kuin organisaatiotasolla. Yhdessä olemme verkosto. Jotta verkosto pysyy elinvoimaisena, vaatii tämä verkoston ylläpitämistä ja kehittämistä. Nämä puolestaan vaativat verkostossa keskinäistä tuntemista. Kun luotamme toisiimme, tunnemme toisemme, niin lopulta sitoudumme verkostoon ja haluamme ylläpitää sekä kehittää sitä.

Kun verkoston pohja on kunnossa, voi se innostaa verkostoon mukaan uusia toimijoita, jotka voivat tuoda paljon hyvää ja arvokasta tullessaan: uusia toimintatapoja, tehokkaampia keinoja tehdä työtä, ja niin edelleen. Vaikka verkoston koon kasvattaminen ei ole itsetarkoitus, niin laajemmalla verkostolla on paremmat mahdollisuudet selviytyä elinvoimaisena tulevaisuuteen. Kun verkosto kehittyy, kasvaa ja saa koko ajan leveämpiä hartioita, niin se auttaa verkostoa haastavina aikoina.

Verkostossa toimiminen on jatkuvaa uuden oppimista sekä jo opitun tiedon ja taidon hiomista sekä harjoittamista. Luottamus, sekä siitä syntyvä sitoutuminen tukevat tätä kehitystä, ja tukevat luovat uutta luottamusta. Kyse on positiivisesti kierteestä.

Verkostotyön ytimessä ovat tunteminen, luottamus ja sitoutuminen. Jos toimijat eivät tunne toisiaan, yhteistyö ei ole mahdollista. Luottamuksen puute voi puolestaan estää yhteistyön syventämisen, vaikka osapuolet tunsivatkin toisensa. Mitä syvempi luottamus, sitä avoimemmin tietoa ja osaamista jaetaan. Mitään ei kuitenkaan tapahdu vain siksi, että toimivat tuntevat toisensa ja luottavat toisiinsa. Tarvitaan myös sitoutumista. (Järvensivu 2019, 61)

Yhteisen oppimisen edellytyksenä on 1) tieto siitä, mitä muut tietävät, 2) toisten tietämyksen arvostaminen, 3) mahdollisuus pysyä ajan tasalla siitä, mitä toiset ajattelevat ja 4) se, että yhteistyön ylläpitämistä ei koeta liian kalliiksi. (Järvensivu 2019, 64)

3.5 U-teoria – eräs tapa kokea ja nähdä verkosto

Kun Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden ja sen yhteistyökumppaneiden muodostamaa verkostoa halutaan tarkastella arkipäiväistä työtä ja toimintaa ylemmältä tasolta, jossa verkostoa katsotaan teoreettisella kulmalla, voidaan nähdä, että tulevaisuus ja tulevaisuuden ennakointi ovat tärkeä osa sitä sekä sen kehittämistä. Verkoston nykytilaa ja sen tulevaisuutta voi lähestyä usealla eri tavalla, mutta yksi mielenkiintoinen tapa on nähdä verkosto kokonaisuutena, jossa on tavoitteena syventää tehtävää yhteistyötä.

Teoksessa Theory U: Leading from the Future as it Emerges (2007) tutkija Otto Scharmer näkee, että tulevaisuus on läsnä tässä ja nyt. Scharmerin U-teorian mukaan meillä on mahdollisuus johtaa nykytilannetta tulevaisuudesta käsin samalla, kun tulevaisuus muodostuu. U-teorian keskiössä on muun muassa ajatus yhteisöjen kehittämisestä yhdessä.

Tämä yhteisöjen kehittämien yhdessä-ajatus pätee erittäin hyvin myös verkostotyöskentelyyn ja verkostotyön kehittämiseen. Meillä on mahdollisuus jokaisessa verkostossa ottaa verkoston tulevaisuus omiin käsiin ja tehdä päätöksiä sekä linjauksia ”huomisesta” käsin samalla kun

tulevaisuus muodostuu silmiemme edessä. Jotta voimme suunnata katseita tulevaisuuteen, meidän pitää hahmottaa nykyisyys.

Kauppätieteen tohtori Maria Joutsenvirta on tutustunut Scharmerin U-teoriaan ja on avannut sekä selittänyt auki teorian tasoja seuraavanlaisesti: löytyy nykytilanne, rutiinien taso ja lopulta tulevaisuus, joka syntyy ratkaisujen kautta. (Joutsenvirta 2022)

Teorian mukaan tavoitteena on nostaa toimintaa asteittain tasolta seuraavalle. Näitä tasoja on yhteensä neljä. Ensimmäinen taso on rutiini, jonka voidaan tiivistää ajatukseen “näinhän on aina tehty”. Toinen taso on avoin mieli, jossa toimitaan faktojen pohjalta. Kolmas taso on avoin sydän. Tällä tasolla kuunnellaan mitä muut sanovat. Neljäs taso on avoin tahtotila, jossa avaudutaan yhteiselle tahtotilalle. (Joutsenvirta 2022)

Tasojen sisältöä voidaan avata monin eri tavoin ja tasoista voidaan tehdä hyvinkin erilaisia tulkintoja. Nämä seuraavat tulkinnat olen tehnyt verkost selvityksen laatijan näkökulmasta ja pohjaavat hyvin pitkälle omaan kokemukseen sekä näkemykseen verkostosta. Näkemykseni mukaan ei ole yhtä ainoaa tapaa tulkita Scharmerin teoriaa.

Ensimmäinen taso, näinhän on aina tehty eli rutiini. Tätä ajatusta voidaan avata seuraavalla tavalla: yksilöillä ja yhteisöillä on omat vakiintuneet tapansa nähdä maailmaa ja siinä olevia asioita sekä kokonaisuuksia. Tällä tasolla suoritetaan, eikä muutokselle tai toiminnan kehittämiseksi nähdä mitään sen kummempaa tai suurempaa tarvetta. Asiat pyörivät vanhoilla hyväksi havaituilla tavoilla, miksi heiluttaa häkkiä ja status quota.

Toinen taso, avoin mieli. Tätä voidaan ajatella seuraavalla tavalla: jota ensimmäiseltä rutiinin tasolta päästään tähän vaiheeseen, prosessissa pitää nähdä jotain arvoa ja hyötyä. Tällä tasolla löydetään kyky nähdä ja löytää jotain uutta. Faktat ovat monesti numeroita ja mittaustuloksia, päätöksenteko perustuukin monesti numeraaliseen tietoon. Voidaan pohtia, onko tämä ainoa tapa nähdä kaikkea ja voidaanko asioita nähdä toisin. Tällä tasolla on hyvä avata oma mielensä

myös muille näkökulmille, ajatuksille ja tavoille nähdä maailmaa. Avoin mieli on valmis vastaanottamaan uusia näkemyksiä, erilaisia ajatuksia ja päästämään irti vanhoista tavoista havainnoida asioita.

Taso kolme, avoin sydän. Kolmas taso voidaan nähdä seuraavasti: kuunnellaan mitä muut sanovat. Vaikka työelämä ja työelämän organisaatiot sekä työyhteisöjen verkostot perustuvat hyvin pitkälti asia- ja faktapitoisen työskentelytapaan, niin tunteiden merkitystä ei pidä unohtaa näissäkään toimijoissa. Olemme kaikki ihmisiä, tunteellisia ja tuntevia olentoja. Tämä korostuu ihmisten parissa tehtävässä työssä ja varsinkin lasten sekä nuorten parissa. Tällä tasolla ihmiset kuuntelevat toisiaan aidosti ja kuulevat mitä toiset sanovat. Ihmiset tuntevat toisiaan kohtaan myötätuntoa. Asioita ei voidakaan enää mitata puhtaasti numeroilla ja mittaustuloksilla. Verkoston toimijat alkavat kohdata aidosti.

Viimeinen taso, avoin tahtotila. Tämä voidaan avata seuraavanlaisesti: kaikki verkostossa olevat toimijat haluavat samaa. Tätä tasoa on hyvin hankala kuvailla, koska tavallaan kyse on korkeammasta olemisen tilasta, jossa aika ja paikka hidastuvat ja verkoston toimijat pääsevät yhdessä kiinni johonkin ”suurempaan”. Asiat vain sujuvat, kaikki ovat flow-tilassa. Tähän tilaan pääseminen vaatii rohkeutta niin yksilöiltä kuin organisaatioilta.

Teorian ideana on siirtyä verkostossa aina seuraavalle tasolle, kehittää verkostoa ja syventää verkoston yhteistyötä sekä olemassaoloa. Muutokset eivät tapahdu hetkessä, vaan ne vaativat suunnitelmallisuutta, aikaa, sitoutumista ja tahtoa syventää tekemisen sekä olemisen tasoa. Prosessi pitää nähdä pitkäjänteisenä toimintana.

On myös huomionarvoista, etteivät kaikki verkostot koskaan pääse tai halua viimeiselle tasolle. Yhteistyön liiallinen syventäminen ei sovi kaikille verkostoille ja työtä verkoston sisällä voidaan tehdä myös kevyemmällä otteella. Kevyemmällä otteella saadaan silti tuloksia sekä palveluita aikaiseksi, eikä tekemisen tasoja tarvitse näin ollen syventää. Viimeiselle tasolle päästäkseen pitää löytyä oikeaa intoa ja tarvetta syventää yhteistyön tasoja. Prosessia ei tarvitse

viedä loppuun saakka, jotta se olisi hyödyllinen. Prosessi on itsessään arvokas kokonaisuus ja se haastaa näkemään yhteistyöverkostoa ja yhteistyötä eri tavoin.

U-teoria on tietynlainen organisaation johtamisen työväline, työkalu, johtamis- sekä kehittämisteoria ja soveltuu näin myös verkostokehittämisen sekä nykytilanteen arvioinnin lähtökohdaksi. Teorialla useita sen puolesta puhuvia hyötynäkökulmia. Yksi näistä on se, että teoria antaa melko suorat mekanismit edessä olevien ongelmien tunnistamiseen sekä tarjoaa välineitä mahdollisten ratkaisujen löytämiseen. Lisäksi U-teoriassa siirrytään melko ripeästi visioista sekä suunnittelusta toimitaan, ja teoria kannustaakin ottamaan pieniä askelia kehittämisen suhteen melko nopealla aikataululla heti kun tiedetään, mitä oikein halutaan. Teoria kannustaa tutkimaan myös itseään, ja pohtimaan omia sokeita pisteitään asioiden suhteen. Lisäksi U-teoria kannustaa kuuntelemaan toisia osapuolia aktiivisesti.

Kritiikkinä voidaan puolestaan nähdä, että esimerkiksi U-teoriaa on hiukan vaikea ymmärtää sekä hahmottaa, ja sitä voi olla hankala toteuttaa käytännössä, sillä teoria luottaa melko paljon intuitiiviseen ajatteluun ja asioiden tuntemiseen vaistolla. Teoria voi olla hyvin tunnepitoinen kokemus, eikä tämä sovi kaikille. Aistiminen voi olla hieman epämääräinen prosessi, eikä teoria selitä miten sitä voidaan lisätä tai opetella. Kun mitään varsinaisia vaiheita tai ohjeita ei tähän vaiheeseen ole, niin teoria voi jäädä tietyllä tavalla ilmaan ja hyvin epämääräiseksi.

Ottaen huomioon sekä teorian positiiviset puolet sekä esitetyn kritiikin, niin yhteenlaskettu lopputulos on se, että teoria sopii hyvin Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden verkostokehittämisen kahdesta seuraavasta syystä. Syy yksi: U-teoria on suhteellisen kevytrakenteinen kokonaisuus, jossa siirrytään nopealla aikataululla visioinnista toteutukseen. Pienen toimijan resursseihin tämä sopii loistavasti, ja lyhyessä ajassa on mahdollisuus saada hyvinkin konkreettisia tuloksia. Teorian sisältö soveltuu Muhoksen nuorisopalveluiden kaltaisen toimijan verkostonkehittämiseen, koska se on ”energiatehokas” toimintamalli, ja sopii näin ensimmäisen verkostoselvityksen työvälineeksi enemmän kuin hyvin. Teorialla saadaan työskentely alkuun ja mikäli tarvetta laajentaa tai muuttaa teoriapohjaa ilmenee, niin kokonaisuutta voidaan tukea myöhemmin näkökulmaa laajentavilla teorioilla.

Syy kaksi: lasten, nuorten sekä heidän perheidensä kanssa toimiminen on hyvin pitkälti ihmissuhdetyötä, jossa tunteet ovat vahvasti läsnä. Työtä ei voi nähdä pelkästään kylmänä kasvatustyönä, jossa ihmisiä kasvatetaan “laitosmaisesti” kohti aikuisuutta ja ihmisten tunteilla ei ole mitään tilaa. Laadukkaassa kasvatustyössä ovat aina tunteet mukana niin ohjaajan kuin ohjattavan puolelta, ja nykyaikainen kasvatustyö onkin hyvin pitkälti tunnetaitojen opettamista sekä opettelua. Näin ollen teoria, joka sisältää intuitiivista aistimista, vaistoilla tuntemista, sekä asioiden havainnointia henkiselä tasolla, sopii erinomaisesti verkostokehittämisen välineeksi.

Schermerin U-teorian mukaan on hyvä edetä seuraavassa järjestyksessä: tutkitaan faktoja, kootaan verkostoa, luodaan tilaa dialogille, hiljennytään, päästää irti, annetaan tulla, kirkastetaan visiota, tehdä kokeiluja ja prototyyppejä, organisoidutaan ja tuetaan laajempaa kehitystä. Tämä on matka nykytilan haasteista kohti ratkaisujen tulevaisuutta. (Järvensivu 2019, 201)

Ensin on hyvä tarkastella nykytilannetta ja sen haasteita eli faktoja. Jos tarkastellaan verkostoa kokonaisuutena ja katsotaan sitä palveluntarjontaa, mitä verkoston toimijat kykenevät tarjoamaan, voidaan vähintäänkin todeta, että palvelutarjonta on suhteellisen laajaa, jos verrataan ympäröiviin kuntiin. Esimerkiksi monet kunnat ovat joutuneet yhdistämään kolmannen sektorin toimijoiden toimintoja yli kuntarajojen, muun muassa taloudellisten realiteettien vuoksi. Lasten, nuorten ja heidän perheidensä parissa toimivat organisaatiot ovat suhteellisen vakaita toimijoita, jos otetaan huomioon esimerkiksi niiden taloudelliset realiteetit sekä henkilöstövakaas. Mutta vaikka toimijoiden taloudelliset realiteetit ja henkilöstövakaas ovat tällä hetkellä hyvällä tolalla, niin äkilliset ja ennalta arvaamattomat muutokset ovat mahdollisia.

Kun tarkastellaan Muhoksen toimijoita kokonaisuutena, niin Muhoksen haasteissa on kyse hyvin pitkälti rajallisista resursseista. Useat pienet toimijat pyrkivät järjestämään laadukasta, tavoittavaa, innostavaa ja nykyhetkessä kiinni olevaa toimintaa suhteellisen laajalle väestömäärälle. Toimintojen laajamittainen järjestäminen yksin on lähes mahdotonta. Kyse on

siis taloudellisista mutta myös työntekijäresursseista. Vaikka verkostoselvitys ja verkostokehittäminen voivat osaltaan tuoda pientä apua niihin haasteisiin, joita verkoston organisaatiot kohtaavat, niin toimijoiden itsensä täytyy nähdä tarve ja hyöty verkostolle, verkostotyölle ja verkoston kehittämiseksi. Onneksi tätä hyötyä on nähty ja kehityksen eteen on tehty töitä.

Tämän jälkeen kootaan verkosto. Jonkin asteinen löyhä verkosto on jo Muhoksella olemassa, joka perustuu hyvin pitkälti siihen, että organisaatioiden työntekijät ovat toisilleen tuttuja vuosien, jopa vuosikymmenten takaa. Tällainen “kahvikuppiverkostoituminen”, jossa verkostoa ylläpidetään leppoisan keskustelun ja kahvin voimalla, on tietyllä tavalla hyvin maalaismaisen viehättävää, mutta se on hyvin altis haavoittumiselle, vaikkapa työntekijän siirtyessä toisen työnantajan palvelukseen. Kun yhteistyössä ja verkostossa on ollut kyse yksilöiden sanoittamattomasta tai suullisesta sopimuksesta yhteistyöhön, ei tämä “tieto” ole välttämättä tavoittanut organisaatioiden johtoporasta. Mitään varsinaisia ohjeistuksia ja päätöksiä yhteistyöstä ei oikeastaan ole. Tarvitaan siis syvällisempää, merkityksellisempää, pohditumpaa ja suunnitelmallisempaa verkostoitumista sekä organisatorista yhteistyötä, jossa koko organisaatio sitoutuu yhteistyöhön verkostossa. Tällöin koko verkostosta tulee vahvempi ja se kestää siihen kohdistuvia kolhuja sekä iskuja paremmin. Verkosto luo turvaa kaikille siinä oleville tahoille.

“Kahvikuppiverkostoitumisessa” on tyypillistä, että yhteydet verkoston sisällä ovat enemmän yksittäisten työntekijöiden välisiä kuin organisaatioiden välillä tapahtuvaa työskentelyä. Tässä toimintamallissa yhteistyö perustuu monesti jonkin asteiseen kaveruuteen tai ystävyyteen, joka on sinänsä arvokas ominaisuus. Mutta tällainen suhde on herkkä säröille, kun verkostoituminen perustuu ihmissuhteille, eikä organisaatioiden aidolle yhteistyölle.

Onkin tyypillistä, että verkostojen verkostoyhteydet ovat todellisuudessa enemmänkin tiettyjen yksilöiden välisiä yhteyksiä, eikä yhteistyö välttämättä ole nähtävissä syvällä organisaatioiden sisällä. Tällainen väljä verkostoituminen voi olla omiaan luomaan maaperää mahdollisille

tuleville yhteishankkeille, mutta ei sellaisenaan vielä riitä strategisen yhteisen haasteen ratkaisemiseen tai muutoksen aikaansaamiseen. (Engeström 2006, 18–19)

Yhteistyö vaatii dialogia eli keskustelua. Dialogille täytyy luoda turvallista tilaa, jossa jokaisen yksilön sekä organisaation on mahdollista tuoda esille omia ajatuksiaan ja näkemyksiään turvallisesti ilman pelkoa siitä, että joutuu naurunalaiseksi tai kyseenalaistetuksi omien ajatustensa vuoksi. Avoimuus luo turvallisen ilmapiirin, jossa parhaat ideat ja oivallukset syntyvät ja luovat näin verkostoon hyvää tekemisen henkeä. Positiivisuudella ja turvallisuudella on todella vahva merkitys hyvän dialogin luomisessa. Ajatukseen keskustelusta kuuluu luonnollisesti puhuminen ja ajatusten vaihto, mutta siihen liittyy myös kuuntelemisen taito. Täytyy pysähtyä ja oikeasti kuunnella mitä toinen sanoo sekä tarkoittaa. Kuunteleminen ei kuitenkaan yksin riitä, vaan tarvitaan asioiden sisäistämistä eli ymmärtämistä. Jos vain kuuntelee, mutta ei ymmärrä mitä toinen sanoo, menee viesti ohi ja koko prosessi on ollut täysin turhaa, voimavarojen hukkaamista.

Välillä on hyvä hidastaa vauhtia, ottaa jalka pois kaasulta, pysähtyä ihailemaan kukkia. Hiljennytään. Arkisessa kiireessä on välillä hankala perustella itselleen miksi tehdään mitä tehdään. Tähän syyllistyvät niin yksilöt kuin organisaatiot. Pysähdytään ainakin hetkeksi pohtimaan omaa ja organisaation tarkoitusta tämän kaiken keskellä. Mitenkään filosofiseksi ei välttämättä tarvitse ryhtyä, mutta paikallaan olisi pysähtyä pohtimaan toiminnan syvällisempää tarkoitusta. Tällöin tiedostetaan, mitä ollaan tekemässä, ja näin tämä viesti on helpompi jakaa niin organisaation sisällä kuin ulkopuolellakin. Hiljennytään siis kuuntelemaan verkoston omia ääniä, mutta kuunnellaan mitä verkoston ulkopuolelta kuuluu. Ulkopuolisten viestin kuuntelu myös tärkeää. Jaetaan verkoston sisällä olevaa hiljaista tietoa, mutta otetaan tätä tietoa myös vastaan myös muualta.

Niin yksilöt kuin organisaatiot urautuvat vuosien varrella tietynlaisiin kaavoihin, joita toistetaan koneen lailla. Vaikka urautuminen luo tietyllä tavalla turvallisuutta siinä mielessä, että se luo ennalta-arvattavuutta, luotettavuutta ja tasalaatuisuutta, niin talloo se alleen luovuutta sekä uusia ideoita ja tapoja nähdä vanhojakin asioita. Välillä on hankala päästää irti

vanhoista tavoista tehdä asioita. Päästetään irti. Luopuminen voi olla hankala sekä joskus jopa kivulias prosessi ja jotta luopuminen koetaan järkeväksi, niin tarjolla pitää olla jotain tehokkaampaa tai parempaa. Yksi tärkeä motivaattori voi olla se, että yksilö tai organisaatio haluaa uudistua, viedä omaa ajatusmaailmaansa kohti nykypäivän vaatimuksia ja tarpeita tai toivoo tällä muutoksella, irti päästämisellä esimerkiksi kustannussäästöjä. Toimijoiden olisi hyvä välillä pohtia, olisiko heidän toimintatavoissaan, palvelutarjonnassaan tai ajatusmaailmassaan jotain sellaista, josta voitaisiin päästää irti.

Annetaan uusien ajatusten, näkökulmien, virtausten, energioiden tulla työyhteisöön ja verkostoon. Annetaan tulla. Annetaan hyväksyntää ja avoimuutta uusille tuulille, vaalitaan verkoston yhteyttä eikä tuomita ajatuksia, ideoita tai toimintatapoja heti tuoreeltaan. Otetaan uusi uteliaana vastaan ja suhtaudutaan mahdolliseen muutokseen positiivisella pohjavireellä. Suhtaudutaan yllättäviin ja jopa mahdottomiin näkemykseen suopeasti. Vaikka tällainen avoimuus ei toisikaan mitään pysyvää ja muutosta verkostoon tai työyhteisöön juuri tällä hetkellä, niin se mahdollistaa uuden vastaanottamisen tulevaisuudessa. Työelämä ja sitä kautta työyhteisöjen verkostot ovat jatkuvassa muutoksessa muun muassa tiukentuvien resurssien vuoksi. Kun verkosto on avoin kaikille uudelle, niin verkosto pysyy elinvoimaisena, on valmis uudistumaan, ja tämä kaikki luo verkostolle koko ajan parempia mahdollisuuksia pysyä relevanttina ja resilianttina myös tulevaisuudessa.

Vision kirkastamisessa sanoitetaan selkeästi niin itselle, verkostolle kuin muulle ympäröivälle maailmalle, mitä verkosto tai organisaatio tuottaa, kenelle, miksi, missä ja milloin. Ja tätä ajatusta lähdetään sitten viemään eteenpäin. Arkisessa työskentelyssä visio saattaa kadota kaiken ylimääräisen alle, joten on välillä täysin paikallaan pysähtyä ja pohtia yhdessä mitä oikein ollaan tekemässä ja miksi. Tämä selkeyttää ja helpottaa aivan arkipäiväistä työskentelyä ja työntekijöiden sekä organisaation asemaa kentällä sekä verkostossa. Verkoston vision selventäminen, kirkastaminen kuuluu kaikille sen jäsenille, vaikka sen päävastuussa sen selkeyttämisestä täytyykin kuulua yksittäisten organisaatioiden johtoportaille sekä päätöksenteosta vastaaville tahoille. Mutta kyseessä on kuitenkin yhteinen projekti, johon tarvitaan kaikkien panosta ja näkemystä. Organisaation johto sekä työntekijätaso voivat oppia toistensa työstä hyvin paljon ja kun ymmärrys lisääntyy, kirkastuu myös visio.

Mikään maailmassa ei ole heti valmista, vaan asiat vaativat kypsyttelyä, pohdintaa, kokeiluja, mahdollisesti paluun työpöydän ääreen ja saman edellä mainitun prosessiin uudelleen läpi käymistä ja jopa uudelleenajattelua. Sitten kun jotain alkaa olla valmiina, ei kyseessä välttämättä ole vielääkään valmis tuote tai palvelu. Kyseessä on prototyyppi, jonka toimivuutta voidaan joutua testaamaan pitkään ja mahdollisesti pienimuotoisesti ennen kuin se on valmis laajamittaiseen käyttöönottoon. Liian helposti unohdetaan, että parhaat ideat eivät synny hetkessä ja että asiat vaativat aikaa muuttuakseen hyvistä ajatuksista toimiviksi kokonaisuuksiksi. Verkostotyöskentelyssä on mahdollisuus kehittää yhdessä toimivia prototyyppejä esimerkiksi uusien työskentely- ja palvelumuotojen suhteen. Prototyyppien rakentaminen vie aikaa ja resursseja, joten on järkevää kehittää niitä yhdessä, jolloin kustannukset tasaantuvat kaikkien osallistujien suhteen. Yksin prototyyppien ideointi ja kehittäminen on hiukan riskialtista, mutta ei täysin mahdotonta toimintaa. Prototyyppien kehittäminen ja käyttöönotto vaatii kärsivällisyyttä, rohkeutta sekä ymmärrystä prototyyppistä valmiiksi tuotteeksi -elinkaaresta.

Organisoidutaan ja tuetaan laajempaa kehitystä. Tuetaan jo olemassa olevaa verkoston organisaatiorakennetta, ja rakennetaan sen hyvän ja toimivan päälle, mitä on jo olemassa. Verkoston ja sitä ympäröivän todellisuuden voi nähdä tietynlaisena kokonaisuutena, jossa verkostossa operoivat toimijat sekä heitä ympäröivät ympäristötekijät, esimerkiksi toimintaympäristö, asiakkaat ja niin edelleen muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden eli ekosysteemin. Tämä ekosysteemi on vain niin vahva, kuin verkoston toimijat haluavat sen olevan. Ontto ja epävakaa ekosysteemi on ekosysteemi siinä missä muutkin, mutta vahva ja katseensa tulevaisuuteen suuntaava verkosto on elinvoimainen nyt ja huomenna. Asiat eivät monestikaan etene ja kehity itsestään tai omalla painollaan, vaan ne vaativat ekosysteemin toimijoilta jatkuvaa ponnistelua, halua uudistua ja suunnata katseensa kohti tulevaa. Verkosto voi jäädä kiinni menneeseen ja pitää kiinni jo saavutetuista virstanpylväistä, mutta tällainen ajattelutapa näivettää sekä kuihduttaa verkoston pitkässä juoksussa ja jossain vaiheessa verkoston ekosysteemin rakentaminen täytyy aloittaa alusta, kun se lopulta tukahtuu kehittymättömyyteensä. Kehittäminen, edes pienimuotoinen sellainen, on elintärkeää verkostolle kuin verkostolle, olipa sitten kyseessä minkäkokoinen ekosysteemi tahansa. On

kaikkien toimijoiden yhteisellä vastuulla, että ekosysteemi pidetään elinvoimaisena kehitystyön kautta.

Näillä kaikilla edellä käydyillä vaiheilla luodaan nykyhetkessä tulevaisuuden ratkaisut verkostoa ajatellen, ja se, mihin suuntaan verkosto lähtee kehittymään, sekä toivon mukaan kasvamaan. Kehitys ja kasvu tulee nähdä positiivisina arvoina laajalti ympäri verkostoa, jotta se voi kasvaa täyteen potentiaaliinsa. Verkoston asema tulee nähdä alati muuttuvana kokonaisuutena, eikä paikoilleen jääminen ole järkevää tai pitkässä juoksussa edes mahdollista.

U-teoria on yksi tapa nähdä ja kokea Muhoksen nuorisotoimijoiden yhteistyöverkostoa. Se on mielenkiintoinen ja tunnelähtöinen tapa, mutta se on vain yksi keino kokea sekä selittää verkoston syntyä, nykytilaa ja tulevaisuutta. Teorian ajatukset ovat paikoitellen hieman korkealentoisia ja paikoitellen hiukan hankalasti hahmotettavia, mutta teoria omaa tietynlaisen ”sydämen” ja ytimen, joka sopii ihmisten kanssa tehtävään työskentelyyn. Teoriassa painottuu tietyllä tapaa sanallisesti sekä sanattomasti lämpö ja välittäminen. Teoria ei suoraan uppoa Muhoksen verkoston kehittämisen työkaluksi, ja osa toimijoista voi kokea teorian suorastaan epäsopivana yhteistyön ja verkoston kehittämisen työkaluna. Mutta tämäkin mahdollinen keskustelu kehittää verkostoa eteenpäin. Se on kuitenkin jokaisen myönnettävä, että U-teoriassa on selkeitä elementtejä, joita voidaan hyödyntää verkoston kuin verkoston nykytilanteen selvittämiseen ja tulevaisuuden ennakoimiseen.

Verkostoon liittyy usein taloudellinen ajattelu, sillä raha on tärkeä ja kannustava motivaattori yhteistyöhön. Jatkuva kehittäminen, eteenpäin meneminen, innovatiivinen ajattelu ja innovatiiviset ratkaisut takaavat pitkässä juoksussa säästöjä sekä muita etuja koko verkostolle, kun työtä tehdään pitkäjänteisesti. Mahdolliset taloudelliset investoinnit, henkilöstön kouluttaminen, materiaalihankinnat ynnä muut jakautuvat tasaisesti pitkälle aikavälille, eikä niistä näin välttämättä aiheudu suuria kertaluonteisia taloudellisia menoeriä.

Taloudellinen ajattelu on tärkeässä osassa verkostokehittämisessä, eikä sen asemaa tai voimaa siinä tule aliarvioida. Halusimmepa sitä tai emme, raha pyörittää kaikkea ympärillämme, myös

verkostotyöskentelyä ja -kehittämistä. Kuten aiemmin on jo mainittu, asioiden mittaaminen numeraalisin tuloksin on konkreettista sekä helposti ymmärrettävää tietoa, jolla pystytään hahmottamaan, toimiiko verkosto taloudelliselta näkökannalta. Vaikka mahdolliset taloudelliset säästöt ovat tärkeä kannustin verkostotyöskentelyyn, ei se voi olla ainoa motivaattori tähän. Yhteistyön tulee lähteä aidosta tarpeesta tehdä yhteistyötä verkoston sisällä, kehittää verkoston toimintaa ja halusta viedä toimintaa niin yksittäisen toimijan kuin verkoston kohdalta eteenpäin. Taloudellinen näkökulma on tärkeä, mutta se kannattaa olla yksi luku yhteistä verkoston tarinaa, ei koko kirja.

4 MUHOKSEN KUNNAN NUORISOPALVELUIDEN YHTEISTYÖVERKOSTO

4.1 Yleistä verkostosta

Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden yhteistyöverkosto koostuu muun muassa kunnallisista toimijoista, paikallisesta suuresta uskonnollisesta organisaatiosta sekä kolmannen sektorin toimijoista. Yhteistyöverkostosta löytyy toimijoita, joiden kanssa Muhoksen kunnan nuorisopalveluilla on hyvinkin aktiivista, jopa päivittäistä toimintaa sekä yhteydenpitoa. Vastaavasti verkostosta löytyy toimijoita, joiden kanssa yhteistyö on säännöllistä, mutta vuositasolla kertaluontoista tai sitten yhteistyö voi olla täysin satunnaista ja riippua vaikkapa taloudellisista resursseista. Verkostosta löytyy myös tahoja, joiden kanssa yhteistyötä ollaan vasta aloittelemassa tai yhteistyö ei ole oikein koskaan, syystä tai toisesta, puhjennut kukkaan. Tämän takia verkoston hahmottaminen on tärkeä prosessi.

Osalla toimijoista on aktiivista yhteistyötä nuorisopalveluiden ”ohitse”, eli yhteistyö ei vaadi nuorisopalveluiden kautta asiointia, mikä puolestaan on nuorisopalveluiden yhteistyöverkoston näkökulmasta positiivinen sekä hieno asia ja jopa suorastaan kannustettavaa. Tällainen toiminta lisää yhteistyöverkoston elinvoimaisuutta Muhoksen tasolla, mahdollistaa yllättäviäkin yhteistyökuvioita ja laajentaa yhteistyöverkostoa eri suuntiin.

Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden yhteistyökumppanit voidaan jakaa karkeasti neljään eri kategoriaan yhteistyön aktiivisuuden mukaan: toimijat, joiden kanssa on säännöllistä ja aktiivista yhteistyötä. Toimijat, joiden kanssa on satunnaista ja semiaktiivista yhteistyötä. Toimijat, joiden kanssa on epäsäännöllistä ja epäaktiivista yhteistyötä. Ja toimijat, joiden kanssa yhteistyön tilanne on tällä hetkellä avoinna.

Yhteistyön tilan arviointi on tehty Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden näkökulmasta ja näkemyksiä yhteistyön tilasta ei olla kysytty suoraan muilta verkostossa olevilta toimijoilta. Tässä valossa näkemys yhteistyöstä on siis lähes puhtaasti subjektiivinen, eikä välttämättä

objektiivinen. Esitetyt näkemykset ovat tietyllä tapaa selvityksen laatijan henkilökohtaisia näkemyksiä, mutta edustavat henkilöstöresurssien rajallisuuden vuoksi myös Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden yleistä linjaa asioista. Yhteistyötä arvioidaan tässä suhteessa pitkälti selvityksen laatijan henkilökohtaisen kokemuksen kautta, jota häneltä löytyy pitkälti toista vuosikymmentä Muhoksen kunnan nuorisopalveluissa. Voidaan näin ollen todeta, että selvityksen laatijalta löytyy asiantuntijuutta verkoston suhteen sekä tarpeellista historiaa yhteistyökuvioiden tarkasteluun.

Tässä tekstissä esiintyvien toimijoiden tarkka identiteetti ja työntekijöiden nimet sekä työnimikkeet on pyritty häivyttämään mahdollisimman pitkälle toimijoiden anonymiteetin turvaamiseksi. Ainoastaan Muhoksen kunnan työaloista ja organisaatioista kirjoitetaan tekstissä suoraan toimijoiden oikeilla nimikkeillä. Kuitenkin yksittäisten työntekijöiden identiteetti pyritään hävittämään mahdollisimman pitkälle.

4.2 Aktiiviset yhteistyökumppanit

Aktiivisiin yhteistyökumppaneihin ja yhteistyöverkoston ytimen muodostavat nuorisopalveluiden näkökulmasta Muhoksen kunnan vapaa-aikapalvelut eli kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut, valtakunnallinen uskonnollinen yhteisö, valtakunnallinen suuri kolmannen sektorin toimija sekä Muhoksen perusopetuksen oppilaitos. Ytimen keskellä ovat Muhoksen kunnan nuorisopalvelut sekä edellä mainitut valtakunnallinen uskonnollinen yhteisö sekä suuri kolmannen sektorin toimija. Nämä kolme toimijaa muodostavat suhteellisen tiiviin kokonaisuuden ja ovat myös Muhoksen nuorisotyön kentällä kolme suurinta toimijaa.

Kunnan nuorisopalveluilla ja valtakunnallisen uskonnollisen yhteisön nuorisotyöllä on aktiivista viikoittaista yhteistoimintaa muun muassa erityisryhmien nuorteniltojen, yökahviloiden, oppilaitospäivystysten, kerhotoiminnan ja pienten “arkitapahtumien” puitteissa. Lisäksi mahdollisuuksien mukaan toimijat järjestävät keskinäisessä tai laajemmassa yhteistyössä erilaisia tapahtumia. Yhteistyö on siinä määrin tiivistä ja jatkuvaa, että paikallisväestöllä on välillä hankaluuksia hahmottaa, että kyseessä on kaksi eri toimijaa. Vaikka työntekijät tekevätkin samanhenkistä työtä, kunnan nuorisopalvelut eivät välttämättä tiedä

juurikaan mitään esimerkiksi uskonnollisen yhteisön nuorisotyön yksityiskohdista. Yhteistyö on ollut vuosikymmeniä pitkää sekä toimivaa ja on kerännyt kiitosta eri puolilta ja on luontevaa puolin ja toisin. Työskentelyssä on vuosia jatkunut positiivinen vire, ja tämä vire on pysynyt elossa myös työntekijöiden vaihtumisesta huolimatta. Samalla kuitenkin yhteistyötä odotetaan usein automaationa ulkopuolelta, mikä taas aiheuttaa paineita työntekijöille työajan resurssoinnissa sekä taloudellisten resurssien jakamisessa.

Yhteistyö Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden ja suuren valtakunnallisen kolmannen sektorin toimijan kanssa on myös pitkän historian omaavaa ja läheistä. Vaikka yhteistyö ei ole yhtä tiivistä kuin edellä mainitun uskonnollisen yhteisön kanssa, niin tästä huolimatta yhteistyö voidaan nähdä suhteellisen toistuvana toimintana ja yhteistyötä tehdään aina tarpeen mukaan. Toimijat järjestävät muun muassa työelämäkoulutuksia yläkoululaisille. Yhteistyö on elänyt hyvin pitkälti toimijan toiminnanjohtajan näkemysten mukaan, mutta erityisesti vuoden 2023 aikana yhteistyö on näyttäytynyt molempia osapuolia hyödyttävänä ja kaikin puolin järkevänä toimintamallina.

Yhdessä Muhoksen kunnan nuorisopalveluilla, uskonnollisen yhteisön nuorisotyöllä ja suurella kolmannen sektorin toimijalla on yhteistyötä muun muassa lasten ja nuorten lomatoiminnoissa, erilaisten retkien sekä tapahtumien puitteissa. Laaja yhteistyö mahdollistaa muun muassa tapahtumien järjestämisen paremmin, kun taustalla on mukana laajemmat taloudelliset ja työvoimalliset resurssit. Aikaisempina vuosikymmeninä yhteistyötä kolmella toimijalla oli myös kerhonohjaajien kouluttamisessa, mutta käytännön syistä koulutustoiminta on eriytynyt viime vuosina. Tarpeen tullen toimijat järjestävät vastaavia toimintoja myös kahden toimijan ratkaisulla, mikäli joku tästä tiiviistä kolmikosta ei syystä tai toisesta voi yhteistyöhön osallistua.

Muhoksen kunnan liikuntapalvelut on ollut aina nuorisopalveluiden tärkeä yhteistyökumppani. Yhteistyötä on tehty pääsääntöisesti Muhoksen uimahallin suutaan, sillä pitkään tämä oli ainoa paikka kunnan liikuntapalveluiden paletissa, josta löytyi ohjausresursseja, eikä pelkästään huoltotyön resursseja kuten Muhoksen jäähallilla. Yhteistyö Muhoksen uimahallin kanssa

onkin ollut viime vuosina suhteellisen vilkasta ja toimijoiden yhteisestä vuosikellosta löytyykin useita paikkansa vakiinnuttaneita tapahtumia. Muhoksen kunnallisessa liikuntapalvelun maailmassa on lisäksi ollut viime aikoina paljon positiivista ilmassa, kun pitkään haaveiltu liikunnanohjaajan virka saatiin perustetuksi. Tämä on luonut uudenlaisen ulottuvuuden nuoriso- ja liikuntapalveluiden yhteistyöhön. Vaikka liikunnanohjaajan työresursseista valtaosa menee aikuisväestön tarpeisiin, tästä resurssista riittää kuitenkin lasten, nuorten ja koko perheen liikuntatapahtumien järjestämiseen yhteistyössä. Yhteistyö toimijoiden välillä on ollut siinä määrin positiivista ja kannustavaa, että yhteistyötä on pystytty tekemään silloin tällöin jopa yli työnkuvien ja toimialojen.

Muhoksen kunnan kulttuuripalveluiden kanssa tehtävä yhteistyö on myös suhteellisen tuore tapaus, sillä kunnallisen kulttuurituottajan pesti ei ole vielä edes vuosikymmenen ikäinen Muhoksen kunnassa. Yhteistyö on ollut pääsääntöisesti eri kokoisten kulttuuritapahtumien organisointia sekä rakentamista ja pääsääntöisesti yhteistyö on ollut kalusto- ja työvoimaresurssien lainaamista nuorisopalveluiden suunnalta kulttuuripalveluiden suuntaan. Toisaalta yhteistyössä on ollut myös liikettä toiseen suuntaan, jolloin kulttuuripalvelut on tarjonnut omaa osaamistaan ja resursseja nuorisopalveluiden hyödynnettäväksi. Yhteistyö on mennyt pääsääntöisesti molempien toimijoiden linjausten mukaisesti ja tämä pohja on potentiaalinen myös uudenlaisen yhteistyön rakentamiselle. Erityisesti nuorisopalveluiden suunnalta olisi toivetta lisätä yhteistyötä lasten ja nuorten kulttuurin kohdalla, mutta tässä tulevat valitettavasti vastaan resurssit eli työajan ja työntekijöiden rajallisuus.

Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden etsivä nuorisotyö on ollut yhteistyössä perusnuorisotyön kanssa siitä lähtien, kun ensimmäinen etsivä nuorisotyöntekijä aloitti toimessaan. Yhteistyö on tietyllä tapaa hyvin luonnollinen osa molempien toimijoiden ajatusmaailmaa, ovathan molemmat toimijat nuorisotyön asialla. Jos tarkastellaan yhteistyötä, niin yhteistyö ei ole aivan jokapäiväistä. Toisaalta se mikä hävitään toistojen määrässä, voitetaan työskentelyn merkittävytydessä ja mahdollisissa tuloksissa. Siinä missä perusnuorisotyö on selkeästi ja pääsääntöisesti työskentelyä massojen kanssa, keskittyy etsivä nuorisotyö pääsääntöisesti yksilötyöskentelyyn. Usein etsivän nuorisotyön asiakkaat ovat moniongelmaisia nuoria, jotka tarvitsevat paljon tukea ja apua muun muassa elämänhallintansa kanssa. Jokainen nuori, jonka

etsivä nuorisotyö pystyy pelastamaan syrjäytymiseltä, on kultaakin arvokkaampi yhteiskunnalle. Vaikka työssä on vahvasti yhteiskunnallinen painotus, toisessa vaakakupissa on vahvasti yksilökeskeisyys ja inhimillisyys. Yhteistyötä nuorisopalveluiden nuoriso-ohjaajan ja etsivän nuorisotyöntekijän välillä on muun muassa kotikäyntien yhteydessä, jos kyseisellä kotikäynnillä on olemassa väkivallan uhkaa tai asiakas on etsivälle nuorisotyöntekijälle entuudestaan tuntematon. Lisäksi perusnuorisotyö ja etsivä nuorisotyö tekevät yhteistyötä muun muassa oppilaitosten kanssa teematuntien ja erilaisten luentojen muodossa. Yhteistyötä rajoittaa se, ettei etsivän nuorisotyön resursseja voida suoraan käyttää perusnuorisotyön toimintojen pyörittämiseen, muun muassa tilatoimintaan. Lisäksi yhteistyön määrä on rajallista kunnan nuorisopalveluiden työvoimaresurssien takia. Molempien toimijoiden työaika meneekin hyvin pitkälti omien perustoimintojen järjestämiseen ja organisoimiseen. Toisaalta perusnuorisotyö ja etsivä nuorisotyö ovat usein melko kaukana toisistaan työtehtäviensä muodossa, vaikka tietyllä tavalla positiivista yhteen törmäämistä syntyykin välillä.

Muhoksen perusopetuksen 7–9 luokkien oppilaitos eli yläkoulu on tärkeä kaikkien yhteistyöverkoston toimijoiden kannalta ja yläkoulu kokoaa useasti kaikki toimijat yhteen mukaan erilaisiin tapahtumiin tai teemapäiviin koulun arjessa. Voidaan myös katsoa sekä ajatella, että suurin osa yhteistyöverkoston nuorison asiakaspohjasta opiskelee kyseisessä paikassa. Tämän vuoksi kaikkien yhteistyöverkostossa toimivien tahojen on järkevää näkyä oppilaitoksen arjessa ja säilyttää hyvät suhteet oppilaitokseen. Yhteistyö oppilaitoksen suuntaan on ollut toimijoiden suunnalta niin “vapaa-aikaan” kuin oppitunteihin liittyvää. “Vapaa-ajalla” tarkoitetaan tässä yhteydessä muun muassa välitunteja ja muuta toimintaa, joka ei suoranaisesti liity opiskeluun. Välillä toimijoiden oppilaitokselle tarjoamat kokonaisuudet ovat olleet selkeästi opetukseen liittyviä, muun muassa kunnan nuorisopalvelut yhteistyökumppaneiden kanssa ovat tarjonneet oppilaitoksen oppilaille syksyn 2023 aikana oppitunteja nuorten omiin rajoihin ja seksuaalisuuteen liittyen. Lisäksi tämä oppilaitos toimii malliesimerkkinä Muhoksella tehtävästä oppilaitosnuorisotyöstä, ja oppilaitos on toivottanut kaikkien toimijoiden palveluratkaisut tervetulleeksi koulun arkeen. Oppilaitoksella ei tällä hetkellä ole omasta takaa koulunuorisotyötä, joten vastaanottavuus voi osittain johtua myös tästä seikasta. Tarvetta oppilaitoksen sisäiselle koulunuorisotyölle olisi olemassa. Kaiken kaikkiaan kyseinen oppilaitos on ollut vuosien varrella erittäin yhteistyökykyinen ja avoin kumppani kaikille toimijoille.

Uutena, mutta myös tärkeänä yhteistyökumppanina toimii Nuorten Ystävät ry:n perusnuorisotyön kehittämishanke Poloku. Tammikuusta 2023 alkaen Poloku-hanke on ollut aktiivisesti läsnä niin Muhoksella kuin hankealueen muissa kunnissa Utajärvellä sekä Vaalassa viemässä alueellista perusnuorisotyö eteenpäin. Hankkeessa syntyvä NUPS eli nuorisotyö perussuunnitelmatyöskentely on edennyt vuoden 2023 aikana hyvällä mallilla. Kun tarkastellaan hanketta, niin erityisesti hankkeen hankekoordinaattori on tuonut hanketta aktiivisesti esiin kaikissa yhteyksissä ja varmistanut omalla toiminnallaan, ettei hanke hautaudu vain hankkeeksi kaikkien muiden hankkeiden joukkoon. Hankekoordinaattori on tehnyt hankkeesta omalla toiminnallaan Muhoksen, Utajärven ja Vaalan oman hankkeen, ei vain ulkopuolelta johdetun kokonaisuuden. Hanke on näyttäytynyt kaikkien muhoslaisten hankkeessa mukana olevien tahojen, kunnan eri palveluntuottajien, kolmannen sektorin sekä uskonnollisen toimijan, suunnalta innostavalle, osallistavalle sekä kaikin puolin positiiviselle kokemukselle.

4.3 Semiaktiiviset yhteistyökumppanit

Semiaktiivisiin yhteistyökumppaneihin sekä yhteistyöverkoston ytimen ympärillä pyörivät toimijat muodostuvat Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden näkökulmasta seuraavista toimijoista: suuren uskonnollisen yhteisön muut työalat, Muhoksen kirjasto, suuri ammatillinen toisen asteen oppilaitos ja aktiivinen valtakunnallinen kansalaisjärjestö.

Muhoksen kunnan nuorisopalvelut tekee erittäin aktiivista yhteistyötä suuren uskonnollisen yhteisöön nuorisotyön kanssa lähes päivittäin, vähintäänkin viikoittain. Tämän lisäksi kunnan nuorisopalvelut tekevät yhteistyötä myös muiden edellä mainitun uskonnollisen yhteisön työalojen kanssa, erityisesti lapsi- sekä diakoniatyön. Lapsityön kanssa toteutettava yhteistyö on ollut hyvin pitkälti lasten loma-aikaan liittyvien toimintojen sekä aktiviteetteihin liittyvää ja lyhytkestoista. Toimintoja suunniteltaessa ja toteutettaessa on pyritty huomioimaan lasten sekä heidän perheittensä tarpeet ja toiveet. Kunnan nuorisopalvelut tekevät myös jossain määrin yhteistyötä toimijan diakoniatyön kanssa. Yhteistyötä tehdään eritoten diakonin kanssa, jonka vastuulla ovat nuoret. Yhteistykuvio on luonnollinen, sillä valitettavasti yhä useampi omilleen muuttanut nuori aikuinen joutuu turvautumaan muun muassa diakoniatyön ruoka-apuun tai

taloudelliseen tukeen. Tässä valossa yhteistyökuvio on syytä pitää olemassa olevana. Lisäksi nuorisopalveluilla on yhteistyö diakoniatyön kanssa tapahtumien muodossa, jos ne hyödyttävät muhoslaisia lapsia, nuoria sekä heidän perheitään. Molemmat edellä mainitut yhteistyökuviot hyödyntävät yhtälön kaikkia toimijoita, mutta selkein syy siihen miksi yhteistyö ole säännöllisempää ja laajempaa ovat henkilöresurssien puute. Yhteistyölle olisi enemmän tarvetta ja kysyntää, mutta näihin ei rajallisten resurssien vuoksi voida vastata.

Muhoksen kirjastolla sekä kunnan nuorisopalveluilla on vuosien varrella ollut suhteellisen säännöllistä yhteistyötä erilaisten toimintojen kanssa. Yhteistyötä on edesauttanut pedagogisen informaation työskentelyn aloittaminen kirjastolla, jolloin kirjastolla on ollut mahdollisuuksia lisätä peruskirjastotyön ulkopuolella tapahtuvaa yhteistyötä. Yhteistyötä nuorisopalvelut on tehnyt kirjaston kanssa muun muassa suuremmissa kuntalaisille tarkoitetuissa tapahtumissa sekä esimerkiksi pienemmissä yläkoululaisille tarkoitetuissa tempauksissa. Yhteistyön on nähty hyödyttävän molempia toimijoita. Toimijat ovat keskustelleet kevään ja syksyn 2023 aikana yhteistyön tiivistämisessä tapahtumapuolella, mutta myös yhteistyön lisäämisestä niin sanottujen viikkotoimintojen puitteissa. Uutena avauksena toimijoilta on tulossa syksyn 2023 aikana kirjastonuokkari, joka yhdistää nuorisotilatoiminnan elementtejä kirjastotoiminnan lasten ja nuorten palvelutarjontaan. Tämä on hyvä lähtökohta yhteistyön lisäämiselle ja eteenpäin viemiselle.

Muhoksen suurimman toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen sekä nuorisopalveluiden yhteistyö onkin malliesimerkki toisen asteen oppilaitoksen kanssa tehtävästä yhteistyöstä alueella. Oppilaitoksen suunnalta on oltu aktiivisia kunnan nuorisopalveluiden suuntaan ja esitetty toiveita yhteistyön muodoista sekä suunnasta. Resurssien mukaan yhteistyötä on pyritty ylläpitämään sekä kehittämään eteenpäin. Yhteistyötä tehdään toimijoiden välillä erilaisten teematuntien sekä luentojen muodossa, joiden tarkoituksena on edistää muun muassa oppilaitoksen opiskelijoiden laaja-alaista hyvinvointia. Toimintoja on pyritty tarjoamaan myös oppilaiden ”virka-ajan” ulkopuolella. Nuorisopalvelut pyrkivät päivystämään oppilaitoksella vähintäänkin parin viikon välein, jotta nuoriso-ohjaaja ja etsivä nuorisotyöntekijä olisivat nuorten tavoitettavissa helposti ja matalalla kynnyksellä. Lisäksi tarkoituksena on tehdä työntekijöitä tutuksi ulkopaikkakuntalaisille opiskelijoille. Yhteistyössä on pyritty

huomioimaan myös oppilaitoksen asuntolan nuoret asukkaat ja tarjoamaan heille vapaa-aikaan liittyviä ratkaisuja. Yhteistyö suhteellisen säännöllistä, mutta tarvetta ja halua syventää yhteistyötä löytyy molemmilta toimijoilta.

Muhoksella toimii aktiivinen valtakunnallinen kansalaisjärjestö, jonka tehtävänä on edistää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia. Tämän toimijan kanssa tehtävä lähempi yhteistyö on uudemman pään yhteistyötä Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden yhteistyöpaletissa, mutta yhteistyö on lähtenyt käyntiin oikein mallikkaasti sekä hyvässä hengessä. Pienenä valtakunnallisen toimijan paikallisosastona se on usein lähtenyt mukaan toimintoihin ja tapahtumiin taloudellisen tuen kautta, koska ei se pysty tarjoamaan tekeviä käsiä vaikkapa tapahtumien järjestämiseen. Lisäksi nuorisopalvelut on tukenut toimijan omia tapahtumia ja toimintoja muun muassa maksuttomalla kalustolainauksella. Paikallisyhdistyksen sekä nuorisopalveluiden yhteistyö on toimiva esimerkki pienen kansalaisjärjestön sekä kuntatoimijan samaan suuntaan kulkemisesta.

4.4 Epäsäännölliset ja epäaktiiviset yhteistyökuviot

Semiaktiivisten yhteistyökumppaneiden jälkeen verkostossa tulevat vastaan toimijat, joiden kanssa Muhoksen kunnan nuorisopalveluilla on epäsäännöllistä tai paikoitellen epäaktiivista yhteistyötä. Syitä yhteistyön vähäisyyteen tai epäsäännöllisyyteen on useita ja nämä vaihtelevat toimintakulttuuri puuttumisesta resurssien vähäisyyteen.

Muhoksen kunnan alueella on yhteensä viisi perusopetuksen alakoulua. Tällä hetkellä nuorisopalveluilla ja Muhoksen perusopetuksen alakouluilla ei juurikaan ole aktiivista yhteistyötä. Selkeä yhteistyötä rajoittava tekijä Muhoksen alakoulujen suhteellisen runsas määrä sekä nuorisopalveluiden rajalliset työvoimaresurssit. Lisäksi kunnan nuorisopalvelut ovat resurssien rajallisuuden vuoksi selkeästi profiloituneet yläkouluikäisiin ja sitä vanhempiin nuoriin, joten voimavaroja alakouluikäisten lasten kanssa työskentelyyn organisaatiolla on niukasti. Työskentelyssä tulevat myös tietyllä tavalla teen arvokysymykset, joiden valossa joudutaan pohtimaan sitä, että jos jotain palvelukokonaisuutta tarjotaan yhdelle koululle, niin pitääkö sitä pystyä tarjoamaan kaikille oppilaitoksille.

Oppilaitoksilta itseltään ei ole tullut juurikaan toiveita ja tarpeita kunnan nuorisopalveluiden suuntaan, poikkeuksena suurin kunnan alakoulu, jonka kanssa on tehty yhteistyötä lasten levottomaan käyttäytymiseen liittyen. Lisäksi syksyn 2023 aikana suuren uskonnollisen yhteisön nuorisotyö ja Muhoksen kunnan nuorisopalvelut starttailevat pienimuotoisesti koulupäivän jälkeistä kerhotoimintaa. Muuten yhteistyö alakoulujen kanssa on ollut vuosikausi kalustolainausta nuorisopalveluiden välineistöstä. Suhteellisten pitkien välimatkojen vuoksi esimerkiksi suurempien yhteisten tapahtumien järjestäminen toimijoiden kesken ei onnistu noin vain suurien kuljetuskustannusten vuoksi.

Edellä mainittujen perusopetuksen oppilaitosten lisäksi Muhoksella toimii kaksi perusopetuksen yksikköä, jotka tarjoavat pääsääntöisesti opetusta 7–9 luokkalaisille. Molemmat tarjoavat perusopetuksen palveluita sijoituksessa oleville lapsille ja nuorille ja toinen näistä oppilaitoksista on Muhoksen 7–9 luokan oppilaitoksen eli yläkoulun “sisarpiste” ja toimijoilla on yhteistyötä opetuksen järjestämisen suhteen. Toinen mainituista oppilaitoksista pyörii puhtaasti yksityisen toimijan vetämänä, eikä näin ollen ole suoraan tekemisissä kunnan perusopetuksen kanssa. Molempien toimijoiden kanssa Muhoksen kunnan nuorisopalveluilla on hyvin satunnaista yhteistyötä ja yhteistyö keskittyy lähinnä kalustolainaukseen.

Muhoksen yleissivistävä toisen asteen oppilaitos eli lukio sijaitsee samassa pihapiirissä Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden nuorisotilan eli nuokkarin kanssa. Toimijoiden fyysinen läheisyys ei kuitenkaan näy toimijoiden yhteistyössä, ja lukion suuntaan yhteistyö nuorisopalveluiden puolelta on ollut pitkälti tiedottamista sekä yhteistyötä muun muassa lukion ammattiesittelypäivissä. Aktiiviseksi tai säännölliseksi ei yhteistyötä voida tällä hetkellä kuvata, eikä nuorisopalvelut ole aktiivisesti läsnä lukion opiskelijoiden arjessa. Toisaalta lukion opiskelijoilla on halutessaan mahdollisuus tulla koulupäivän aikana Muhoksen nuokkarille käymään sekä suoraan nuoriso-ohjaajan puheille. Oppilaitosyhteistyötä ei ole päässyt toistaiseksi juurikaan syntymään, osa syynä resurssien rajallisuus. Toimijoilta puuttuu säännöllinen yhteistyöt ja tämän vuoksi myös yhteistyökulttuuri.

Muhoksella toimii kolme toisen asteen oppilaitosta, joista aiemmin on käyty lävitse ammatillinen oppilaitos sekä lukio. Lisäksi kunnassa toimii valtakunnallinen ammatillisen erityisopetuksen toisen asteen oppilaitos. Kunnan nuorisopalveluiden ja oppilaitoksen yhteistyö on tällä hetkellä olematonta, eikä kumpikaan osapuoli ole esittänyt tarpeita yhteistyön suhteen. Kuten lukioyhteistyön tapauksessa, kyseessä voi olla hyvin pitkälti resurssit, mutta osasyynä voi olla myös yhteistyökulttuurin puute. Oppilaitoksen kanssa oli aiemmin jonkinasteista yhteistyötä tilojen käytön suhteen, kun oppilaitos käytti vanhan nuoriso- ja voimailutalon tiloja koulupäivien yhteydessä. Nykyisellään vastaavanlaista yhteistyötä ei voida enää toteuttaa nuorisopalveluiden muuttuneiden tilaratkaisujen suhteen.

Muhoksella toimivan valmennuspajan kanssa Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden perusnuorisotyöllä on jonkinasteista yhteistyötä muun muassa valmennuspajan palveluiden markkinoinnin kanssa yläkoululaisille. Valmennuspaja on työttömien ja työelämän ulkopuolella olevien työpaja, jonka palveluiden piirissä on myös nuoria sekä nuoria aikuisia. Työntekijät kohtaavat välillä toisiaan muun muassa työllisyyspalveluiden tapaamissa, mutta mistään sen syvemmästä kohtaamisesta ei toimijoiden välillä ole ollut kyse. Osittain tämä johtuu siitä, että perusnuorisotyön palveluiden piirissä olevat nuoret ovat iältään liian nuoria pajan asiakkuuksiin ja kaikista nuoruuteen liittyvistä haasteista sekä ongelmista huolimatta he ovat kiinni pääsääntöisesti opinnoissa. Enemmän yhteistä valmennuspajalla on kunnan etsivän nuorisotyön kuin perusnuorisotyön kanssa. Verkostotyötä ja Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden yhteistyöverkostoa ajatellen toisten palvelutarjonnan tunteminen ja jonkinlainen säännöllinen yhteistyö lisäisi valmennuspajan tunnettavuutta paikallisen nuoriso sekä heidän vanhempiansa silmissä. Syksyn 2023 aikana yhteistyötä onkin tarkoitus tarkastella uudelleen.

Oulujoki-Opisto tarjoaa vapaan sivistyksen palveluita Muhoksen ja Utajärven alueella. Opiston tarjoamat kurssit keskittyvät itsensä kehittämiseen sekä hyvinvointiin, ja vaikka opistolla onkin kurssitarjontaa lapsiin ja nuoriin liittyen, on yhteistyö toimijoiden välillä ollut lähinnä nuorisopalveluiden kalustolainaamista opiston musiikkiopetuksen suuntaan. Tällä hetkellä muita yhteistyötarpeita puolin tai toisin ei ole olemassa.

Muhoksen kunnan alueella toimivien muiden yhdistysten kanssa Muhoksen kunnan nuorisopalveluilla on hyvin vähän suoraa yhteistyötä. Muutamia aktiivisimpia toimijoita kuitenkin tästä joukosta löytyy ja näiden toimijoiden kanssa on yhteistyötä muun muassa tapahtumien järjestämisessä. Tällä hetkellä yhteistyötä näiden järjestöjen suuntaan on noin pari kertaa vuodessa.

Muhoksella on erittäin aktiivinen liikuntaseurojen sekä -toimijoiden verkosto ja kunnassa on kokoonsa nähden laajalti tarjontaa lasten ja nuorten liikuntaharrastuksia ajatellen. Toimijat keskittyvät melko pitkälti omiin toimintoihinsa ja yhteistyötä nuorisopalveluiden kanssa ei ole juurikaan syntynyt. Yhteistyö näiden toimijoiden kanssa on erittäin satunnaista eikä missään nimessä säännöllistä ja yhteistyö rajoittuu hyvin pitkälti kalustolainaanamiseen sekä laitteiden käytön opastamiseen. Mahdollisia tarpeita yhteistyön lisäämisestä ei suoranaisesti tällä hetkellä ole, eikä aktiivisuutta ole ollut kummaltakaan puolelta asian selvittämiseksi.

4.5 Toimijat, joiden kanssa yhteistyö on avoinna

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen eli Pohteen kanssa Muhoksen kunnan nuorisopalveluilla ei ole syksyn 2023 alkaessa yhteistyötä ja yhteistyön tulevaisuus näyttäytyy tällä hetkellä hiukan epäselvältä. Yhteistyötä kuitenkin kaivattaisiin nuorisopalveluiden puolelta Pohteen sosiaalipalveluiden ja eritoten Pohteen vammaispalveluiden suunnalta Muhoksella tehtävään nuorisotyöhön päin. Tällä hetkellä vammaisten lasten ja nuorten paikallinen erityisnuorisotyö on kunnan nuorisopalveluiden sekä uskonnollisen yhteisön nuorisotyön harteilla. Yhteistyö tuntuu olevan tällä hetkellä tauolla palveluiden sosiaali- ja terveyspalveluiden siirryttyä kunnalta hyvinvointialueelle. Olemassa olevat yhteistyöverkostot ovat edelleen olemassa Pohteen suuntaan ja Pohteella työskentelee edelleen muun muassa entisiä kunnan työntekijöitä, mutta jokin näkymätön voima jarruttaa yhteistyön jatkamista. Mitään juridista estettä yhteistyölle ei ole sinänsä olemassa, mutta Pohteen organisaation kasaamisesta aiheutuva ”rakennuspöly” on tällä hetkellä sen verran sakea, että tällä hetkellä on syytä odottaa hyvinvointialueen organisaatioiden sekä palvelurakenteiden muovautumista uuteen tilanteeseen. Tilanteessa odotetaan nuorisopalveluiden puolelta ratkaisuja

hyvinvointialueen suunnalta ja toistaiseksi odotellaan Pohteen avauksia yhteistyön jatkumisen suhteen.

5 VERKOSTOSELVITYKSEN TOTEUTUS

5.1 Tavoitteet

Verkostoselvityksen tavoitteena on ensimmäistä kertaa hahmottaa Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden yhteistyöverkosto ja kerätä kirjallista tietoa yhteistyöverkoston laajuudesta, sen nykytilanteesta ja kehittämiskohteista. Vaikka verkosto on lähtökohtaisesti rakenteeltaan hyvin tiivis ja aktiivinen, vastaavaa selvitystä ei ole koskaan aikaisemmin tehty. Yhteistyö verkoston sisällä on ollut tietyllä tavalla itsestäänselvyys ja osa aivan tavallista jokapäiväistä työskentelyä Muhoksella.

Selvityksen on ensisijaisesti tarkoitus hyödyttää Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden tarpeita, mutta toissijaisesti tarkoituksena on avata verkostoa myös muille siinä operoiville toimijoille. Lisäksi tavoitteena on selvittää tai vähintäänkin hahmottaa mikä verkostossa toimii ja on hyvää sekä mitkä ovat verkoston haasteet nyt sekä tulevaisuudessa.

5.2 Menetelmät

Tiedonhankintaa verkoston tilasta ja siinä tehtävästä yhteistyöstä kerättiin ryhmähaastatteluiden ja yksilöhaastatteluiden muodossa kevään sekä syksyn 2023 aikana. Haastattelut etenivät teemahaastatteluina. Alkuperäisenä tarkoituksena oli toteuttaa kaikki haastattelut ryhmähaastatteluina, mutta muun muassa aikatauluhaasteiden vuoksi osa haastatteluista jouduttiin tekemään yksilöhaastatteluina. Lisäksi tarkoituksena oli tehdä kaikki haastattelut kasvotusten, mutta tästäkin jouduttiin tinkimään ainakin kerran ja haastattelu toteutettiin verkon välityksellä etänä. Haastatteluista täydennettiin pääkeskusteluista tarkentavien täydennyksien kautta, joista suurin osa näistä täydennyksistä toteutettiin keskustellen, mutta tietoja täydennettiin myös sähköpostien, viestin sekä puheluiden muodossa.

Haastattelujen vastauksissa on pyritty varmistamaan vastaajien anonymiteetti niin pitkälle kuin se on ollut mahdollista. Tällä on pyritty samaan keskustelutilaisuuksista mahdollisimman avoimia sekä rentoja ja että haastateltavat pystyivät puhumaan aihealueesta vapaasti ilman

minkäänlaisia rajoitteita tai pelkoa tunnistamisesta. Muhoksen kunnan organisaatiot sekä Poloku-hanke esiintyvät haastatteluissa omilla nimillään.

Vaikka haastatteluissa ei kukaan esiinny omalla nimellään ja vastaajien henkilöllisyys on pyritty häivyttämään mahdollisimman pitkälle, on organisaatioiden suppeiden rakenteiden vuoksi suhteellisen helppoa päätellä vastaajan identiteetti tai ainakin rajata vastaajien henkilöllisyys pieneen joukkoon. Nämä faktat tiedostaen haastattelut olivat avoimen rehellisiä sekä kriittiseen tarkasteluun kykeneviä.

5.3 Suunnittelu ja toteutus

Haastatteluita päästiin toteuttamaan kevään 2023 aikana ja alkuperäisenä tarkoituksena oli saada kaikki haastattelut toteutettua ennen kesää 2023. Suunniteltu aikataulu ei kuitenkaan pitänyt ja haastatteluiden alkuperäistä aikataulua jouduttiin venyttämään. Tiedonkeruun viimeiset haastattelut toteutettiin syksyllä 2023.

Kuten jo aiemmin todettiin, niin tiedonhankinta toteutettiin hyvin pitkälti tässä prosessissa yksilö- ja ryhmähaastatteluina. Lähes kaikki haastattelut toteutettiin kasvokkain ja vain yksittäinen haastattelu toteutettiin tiedonkeruun aikana etänä tietokoneen välityksellä aikatauluhaasteiden vuoksi.

Haastattelut kestivät ryhmähaastatteluiden osalta noin kaksi tuntia, kun taas yksilöhaastattelut olivat yleensä ohi noin 45–60 minuutissa. Varsinkin ryhmähaastatteluissa kaksi tuntia oli usein melko rajallinen aika ja puhuttavaa sekä pohdittavaa olisi ollut enemmänkin. Haastatteluista jäi yleisesti ottaen positiivinen halu siihen, että asioista tulisi keskustella enemmänkin yleisellä tasolla.

Haastatteluita ei ollut strukturoitu valmiiksi sen kummemmin, vaan keskustelun annettiin virrata löyhästi aihealueen rajojen sisäpuolella. Välillä keskustelut eksyivät hieman sivuraiteille

aihealueesta, mutta myös niiden koettiin tukevan keskustelun aihealuetta ajatuksella, että pienessä verkostossa kaikki liittyy kaikkeen. Lisäksi pieni eksyminen aihealueen ulkopuolelle piristi keskusteluita ja avasi positiivisesti keskusteluilmapiiriä muun muassa huumorin keinoin.

Selvityksen laatija toteutti kaikki haastattelut itse ja vastasi niiden organisoinnista. Selvityksen laatija veti keskustelua samalla kun teki yleisluontoisia muistiinpanoja keskusteluista. Asiatarkkojen muistiinpanojen tekeminen oli näillä resursseilla kuitenkin mahdotonta. Yhtenä vaihtoehtona olisi ollut nauhoittaa keskustelut, mutta tätä ei toteutettu, sillä suurten linjojen todettiin olevan pieniä yksityiskohtia tärkeämpiä. Myös epävirallisissa keskusteluissa ennen haastatteluiden toteuttamista useampi haastateltava kertoi vieroksuvansa ajatusta haastatteluiden nauhoittamisesta. Lisäksi aikaa nauhoitettujen keskustelujen litterointiin ei olisi onnistunut käytettävien resurssien myötä tarpeen vaatimalla tavalla, joten tässä valossa ideasta luovuttiin.

Ryhmäkeskustelut toteutettiin Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden nuorisotilalla eli nuokkarilla, jossa keskustelulle oli rento sekä rauhallinen ilmapiiri. Kuten aiemmin tässä kappaleessa mainittua, yksi yksittäinen yksilöhaastattelu toteutettiin verkko-olosuhteissa.

Osa haastatteluista toteutettiin siten, että Nuorten Ystävät ry:n perusnuorisotyön kehittämishanke Poloku-hankkeen edustaja oli läsnä haastattelutilanteessa. Näillä kerroilla haastattelumuistion kirjaamisen teki Poloku-hankkeen työntekijä, kun taas selvityksen laatija toimi keskustelun vetäjänä. Näiden haastatteluiden tietoja hyödynnettiin niin Poloku-hankkeen omia kuin kunnan nuorisopalveluiden tarpeita varten.

Jokaisesta tiedonkeruuseen liittyvästä haastattelusta syntyi muistio. Riippuen haastatteluiden toteutuskokoonpanoista, muistiot olivat hyvinkin kattavia tai vastaavasti hyvinkin suppeita muistiinpanoja. Muistioiden ja muistiinpanojen raakatekstistä muokattiin lopullinen haastattelumuistio. Keskustelut kirjoitettiin puhtaaksi mahdollisuuksien mukaan samalle tai seuraavalle päivälle, jotta keskustelun sävy, painotus sekä ilmapiiri olisivat yhä tuoreessa muistissa. Sanatarkkaan haastattelumuistioiden tekemiseen ei tässä yhteydessä koettu tarvetta

ja ottaen huomioon tässä yhteydessä haastattelujen suurehkon lukumäärän sekä haastatteluiden keston, sanatarkat muistiot olisivat aiheuttanut kohtuutonta työmäärää puhtaaksikirjoitusvaiheessa. Haastateltavat ovat saaneet lopulliset haastattelumuistiot tarkistettavaksi, ja heidän on ollut mahdollisuus antaa palautetta muistioista mahdollisten virheiden, väärinymmärrysten tai muiden vastaavien varalta.

5.4 Analysointi

Selvityksen tekijä analysoi kaiken prosessin aikana tuotetun haastattelumateriaalin pääsääntöisesti itse. Vaikka osa haastatteluista tehtiin yhteistyössä Poloku-hankkeen kanssa, mutta kumpikin taho prosessoi sekä analysoi haastattelut itsenäisesti omiin tarpeisiinsa.

Haastattelun sisällöt käytiin läpi useampaan kertaan ja keskustelut pyrittiin tiivistämään olennaiseen. Keskustelut olivat usein hieman rönsyileviä sekä poukkoilevia, mutta tavallaan taustoittivat vallitsevaa tilannetta kaikille haastattelutilanteissa oleville. Vaikka analysoinnin kannalta tiukan rakenteellinen haastattelu olisi tuottanut helpommin analysoitavaa dataa, ei sillä lähestymiskulmalla olisi päästy yhtä hyviin lopputuloksiin, joihin nyt päästiin. Nyt keskusteluista välittyy tietynlainen lämpö sekä välittäminen työtä sekä työn asiakkaita kohtaan.

Keskusteluista pyrittiin aina nostamaan esiin punainen lanka, joka kulki läpi keskustelun ja haastatteluiden purussa sisällöstä pyrittiin nostamaan kantavat teemat esille. Näitä teemoja olivat muun muassa työhön liittyvät resurssien rajallisuus, työn sekä työtehtävien määrä. Nämä yhä uudelleen ja uudelleen esiin nousevat teemat ovat nostettu kärkeen verkoston tilaa koskevista päätelmissä. Nämä verkostoselvityksen esille nostamat teemat ovat hyvin pitkälti samanlaisia tai vähintäänkin samanhenkisiä kuin Poloku-hankkeen raportin esille nostamat teemat.

6 VERKOSTOSELVITYKSEN HAASTATTELUT

6.1 Haastattelu 1.

Verkostoselvityksen ensimmäinen keskustelutilaisuus pidettiin Muhoksen kunnan nuorisotilalla eli nuokkarilla tiistaina 25.4.2022. Paikalla olivat verkostoselvityksen laatija nuoriso-ohjaaja Heikki Väkeväinen sekä Nuorten ystävät ry:n Poloku-hankkeen edustaja. Väkeväinen johti keskustelua projektikoordinaattorin tehdessä muistiinpanoja keskustelusta.

Lisäksi paikalle oli kutsuttu edustajia Muhoksen kunnan kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalveluista, suurelta kolmannen sektorin toimijalta, suurelta uskonnolliselta yhteisöltä sekä Muhoksen yläkoululta. Kunnan kulttuuripalveluiden edustaja estyi osallistumasta tapaamiseen ja hänen kanssaan sovittiin ajatuksen- ja tiedonvaihdesta myöhemmänä ajankohtana. Hänen ajatuksensa verkostoselvitystä varten saatiin myöhemmin prosessin aikana.

Keskustelutilaisuuden tarkoituksena oli, että jokainen verkoston toimija voisi lyhyesti esitellä oman toimintansa nykytilan sekä mitä toiveita, haaveita tai kehityskohteita verkoston yhteistyöhön toivottaisiin. Lisäksi ajatuksena oli, että verkoston jäsenet kohtaisivat muiden kuin suoranaisten työtehtävien parissa ja tulisivat ehkä myös samalla hieman tutummiksi henkilökohtaisemmalla ja inhimillisemmällä tasolla. Kantavana ajatuksena on, että verkoston yhteistyötä kehitettäisiin yhdessä avoimin mielin ja avoimin sydämin rennolla, mutta asiantuntevalla otteella. Tämä oli yleinen mielipide epävirallisissa keskusteluissa, kun yhteisistä haastatteluista sovittiin. Keskustelu käytiin hyvin vapaamuotoisesti suurimman osan osallistujista ollessaan tuttuja toisilleen.

Keskustelu aloitettiin katsauksella suuren kolmannen sektorin toimijan tilanteeseen. Heidän suunnaltansa todettiin, että yksi heidän toimintaansa määrittelevä ja erityisesti yhteistyötä määrittelevä tekijä on vuosittainen valtionapu sekä siihen liittyvät reunaehdot. Kaikki valtionavun alainen toiminta täytyy pystyä todentamaan. Tämä sitoo jonkin verran toimintaa tiettyihin uomiin.

Valtion lisäksi myös Muhoksen kunta tukee toimijaa taloudellisesti. Määrä voisi olla kuitenkin suurempi, varsinkin jos tarkastellaan alueen muita kuntia. Toiveita kunnan avustusmäärän nostamiseksi löytyy toimijan suunnalta. Talouden tasapainottaminen on haastanut toimijaa vuoden 2022 aikana ja rahoituspohjan vakiinnuttaminen on yhä käynnissä. Tätä tuetaan muun muassa yhdistyksen jäsenmäärän kasvattamisella ja tätä kautta kertyvillä jäsenmaksuilla.

Verkostoa sekä verkostoyhteistyötä ajatellen keskustelussa nousivat toimijan puolelta esiin tiedon jakamisen tärkeys verkoston sisällä sekä monipuolinen yhteistyö Muhoksen kunnan eri palveluntuottajien sekä suuren uskonnollisen yhteisön kanssa muun muassa tapahtumatoimintojen osalta.

Yleisesti ottaen olemassa olevaa yhteistyötä verkoston sisällä tulee vahvistaa tulevaisuudessa. Monipuolista yhteistyötä jatketaan ja kehitetään siten, että se palvelee kaikki mukana olevia osapuolia.

Muhoksen kunnan liikuntapalvelut jatkoi keskustelua. Jos ajatellaan yhteistyöverkostoa ja erityisesti lapsiin sekä nuoriin kohdistuvia liikuntapalveluita, niin heitä ajatellen kunta kohdentaa paljon resurssejaan lapsiin ja nuoriin tila-avustuksien kautta. Näissä avustuksissa painotus on erityisesti jääurheilussa sekä luonnollisesti Muhoksen jäähallin palveluissa. Muutenkin yleisellä tasolla harrastaminen on Muhoksella edullista.

Haasteena liikuntapalveluiden suunnalta nähtiin työntekijöiden vaihtuvuus. Viime aikoina on ollut hankalaa saada sitoutettua uusia työntekijöitä liikuntapalveluihin pysyvämmällä ratkaisulla ja tämä haastaa perustyötä sekä yhteistyön tekemistä verkoston suuntaan. Osaltaan työntekijöiden vaihtuvuuteen toivottiin apua ja tilanteeseen tukea Poloku-hankkeen NUPS eli nuorisotyön perussuunnitelmasta siinä määrin, kun se on vain mahdollista.

Liikuntapalveluiden osalta yhteistyötä on luonnollisesti paljon kunnan sisäisesti, erityisesti nuorisopalveluiden kanssa. Yhteistyötä on niin liikunnanohjaajan sekä uimahallin

työntekijöiden välillä. Yhteistyö on muutenkin lisääntynyt uusien virkojen ja työntekijöiden sekä työalojen yhteisen toiminnan myötä. Jäähallin suuntaan suora yhteistyö on vähäisempää johtuen siitä, että jäähallilla työskentelee vain kenttähenkilökuntaa eikä toimintaa ohjaavaa henkilökuntaa. Yhteistyö toimijoiden välillä on pääsääntöisesti tapahtumapohjaista toimintaa, sillä jokapäiväiseen yhteistyöhön ei ole mahdollisuuksia.

Lisäksi muun muassa uimahallin työntekijöiden läsnäolovelvoite estää melko lailla yhteistyön muualla kuin uimahallilla. Liikunnanohjaajan ja nuoriso-ohjaajan työnkuvat ovat joustavampia, joten tässä yhtälössä he ovat niitä, jotka liikkuvat uima- sekä jäähallin suuntaan. Tämä asia on tiedossa toimijoiden välillä, eikä se aiheuta ongelmia yhteistyön toteuttamisen suhteen.

Liikuntapalvelut tekevät yhteistyötä myös verkoston muiden toimijoiden kanssa ja yhteistyötä muun muassa uskonnollisen yhteisön sekä suuren kolmannen sektorin toimijan kanssa toivottiin enemmänkin jatkossa. Tällä hetkellä yhteistyö on mahdollista ainakin uimahallin suuntaan muun muassa mahdollisen kerhotoiminnan yhteistyön osalta.

Suuren uskonnollisen yhteisön edustajat ottivat puheenvuoron seuraavaksi. Toimijan sisällä itsessään on luonnollisesti yhteistyötä eri toimialojen välillä, mutta yhteistyötä on myös verkostossa toimijoiden suuntaan monipuolisesti. Uskonnollisen yhteisön diakoniatyö tarjoaa verkostoon apua erityisesti nuorille haastavissa elämäntilanteissa, joita voivat olla muun muassa erilaiset kriisit. Lisäksi diakoniatyö tarjoaa ruoka-apua, jota valitettavan moni nuori muhoslainen aikuinen hakee säännöllisesti.

Lisäksi yhteistyö verkoston kanssa korostuu vuonna 2023, kun yhteisvastuukeräyksen teemana on nuorten väkivaltainen käyttäytyminen. Väkivallan ja levottomuuden teema on näkynyt valitettavina ilmiöinä kaikissa diakoniatyön sidosryhmissä kuluneen vuoden aikana. Myös verkostossa on huomattu täysin samat ilmiöt. Tässä valossa yhteistyö verkoston sisällä on arvokasta sekä tärkeää.

Uskonnollisen yhteisön nuorisotyö ja Muhoksen kunnan nuorisopalvelut tekevät yhteistyötä varhaisnuorten kerhojen suhteen. Kerhoissa tarjotaan monipuolista tekemistä lapsille sekä varhaisnuorille, muun muassa askartelu- ja kokkikerhoja, mutta tarjotaan myös työllistymismahdollisuuksia muhoslaisille nuorille. Lähes samanlaista toimintaa tarjoaa myös suuri kolmannen sektorin toimija. Yhteistyötä on ollut aiemmin ohjaajien koulutuksen suhteen, mutta se on viime vuosina jäänyt pois. Verkoston toimijoilla on siis päällekkäistä toimintaa, jotka osittain kilpailevat toistensa kanssa. Koska kaikki toimijat ovat mukana samassa yhteistyöverkostossa, niin olisikin järkevää pohtia jatkoa ajatellen, miten, missä ja kenelle palveluita tarjotaan ja ketkä näitä palveluita tarjoavat.

Uskonnollisen yhteisön ja kunnan nuorisopalveluiden välinen yhteistyö perustuu paljolti yhdessä tekemiseen, palveluiden tuottamiseen, mutta yhteistyössä myös muita elementtejä. Yksi näistä on työhyvinvointiin liittyvät tekijät. Pienillä toimijoilla ei ole paljoa työntekijöitä, eikä kaikilla verkoston työntekijöillä ole omassa työyhteisössään työkavereita, joten arkisia työasioita sekä niihin liittyviä paineita ei voida välttämättä prosessoida työyhteisön sisällä. Vaikka suoranainen tiedonvaihto esimerkiksi yhteisten asiakkaiden suhteen ei olekaan mahdollista, niin asioista voidaan silti keskustella yleisellä tasolla ilman tarkempia yksityiskohtia. Keskustelu ja vuorovaikutus lisäävät työhyvinvointia puolin ja toisin. Lisäksi nuorisopalvelut toimivat myös näppäränä linkkinä kunnan muihin palveluntuottajien suuntaan.

Uskonnollisen yhteisön nuorisotyö tekee oppilaitospäivystystä yhdessä kunnan nuorisopalveluiden kanssa Muhoksen 7–9 luokkalaisten oppilaitoksella eli yläkoululla. Tämä on todettu olevan tehokas työskentelytapa ja tavoittaa tehokkaasti nuoria heidän työympäristössään sekä tekee työntekijät tutuksi suurelle osalle muhoslaisia nuoria.

Muutenkin kunnan nuorisopalvelut sekä uskonnollisen yhteisön nuorisotyö tekevät aktiivista yhteistyötä muun muassa erilaisten tapahtumien, yökahviloiden sekä erityisryhmien nuorteniltojen kanssa. Yhteistyö on nähty toimivaksi kokonaisuudeksi ja rajat kunnallisen sekä uskonnollisen yhteisön nuorisotyön välillä häilyvät paikallisten ihmisten mielissä. Tätä häilymistä ei olla toistaiseksi nähty ongelmalliseksi niin verkoston sisällä tai ulkopuolella.

Yhä enenevässä määrin yhteistyötä verkoston sisällä on pyritty järjestämään useamman toimijan kanssa. Tarkoituksena on laajentaa verkoston yhteistyötä. Yhteistyö Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden, uskonnollisen yhteisön ja suuren kolmannen sektorin toimijan kanssa on lisääntynyt viime aikoina ja yhteistyötä tehdään muun muassa retkien, kesätoimintojen sekä Muhoksen vaikuttajanuorten kanssa.

Uskonnollisen yhteisön tunnustuksellisuus ei tällä hetkellä haasta yhteistyötoimintojen jatkuvuutta suuressa kuvassa, mutta joitain pieniä merkkejä siitä on ollut näkyvissä. Muun muassa suuren toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen oppilaitospäivystystä on toivottu pidettäväksi erillisenä toimijan sekä kunnan nuorisopalveluiden välillä. Tällainen kehitys voi jatkossa muuttaa yhteistyön suuntaa ja muotoja.

Uskonnollisen yhteisön nuorisotyön näkemyksen mukaan kehittämistarpeita verkostoa ajatellen löytyy ja yksi ajankohtaisimmista on uudet yläkoululaiset, joiden käyttäytymisestä ja vapaa-ajan puuhista on tullut huolestuneita yhteydenottoja suunnalta, jos toiselta. Tällä hetkellä selkeä seiskaluokkalaisiin kohdistuva työmuoto on ainoastaan heidän ryhmäytymispäivänsä heti yläkoulun lukuvuoden alkaessa. Heihin kohdistettuja palveluita olisi tarve saada lisää, jotta heidät saataisiin tehokkaasti verkoston palveluiden piiriin. Kun he olisivat verkoston palveluiden piirissä, mahdolliset eteen tulevat ongelmatilanteet olisi helpompi hoitaa, kun verkosto pystyisi huomaamaan ajoissa, kun ne tulevat vastaan.

Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden etsivä nuorisotyö kertoi näkemyksiään tilanteestaan ja asemastaan verkostossa. Pääsääntöisesti etsivä nuorisotyö tekee yhteistyötä kunnan nuorisopalveluiden sisällä perusnuorisotyön kanssa. Yhteistyö on pääsääntöisesti vertaistyönohjauksellista, jossa parannetaan sekä kehitetään yleistä työhyvinvointia. Kuten perusnuorisotyön puolella, etsivä nuorisotyö tekee töitä yhden henkilön voimin, jolloin yhteistyö korostuu eritoten kotikäyntien yhteydessä, kun muut viranomaiset eivät pääse paikalle. Henkilöapu on tärkeää tällaisissa tilanteissa. Verkoston muiden toimijoiden suuntaan, jotka tässä tapaamisessa olivat läsnä, kunnan etsivällä nuorisotyöllä on yleisesti ottaen vähän suoraa yhteistyötä, mutta tilanteen niin vaatiessa yhteistyötä voi ja pitää olla.

Keskustelussa otettiin käsittelyyn Muhoksen eri oppilaitokset ja yhteistyön tila siihen suuntaan, sekä mahdolliset toiveet ja haaveet tähän työskentelymuotoon. Oppilaitoksissa on yhä enenevässä määrin tarvetta muunlaiselle työskentelylle kuin suoralle opetustyölle. Laajamittaiseen oppilaitos-/koulunuorisotyöhön tarvittaisiin edelleen oma työntekijänsä. Tällä hetkellä verkostossa tehdään aktiivista oppilaitosyhteistyötä Muhoksen yläkoulun ja suuren toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen kanssa. Tarvetta oppilaitosyhteistyölle olisi kuitenkin myös muilla perusopetuksen ja toisen asteen oppilaitoksilla. Kunnan nuorisopalveluiden resurssit eivät riitä tarjoamaan palveluita juurikaan muille, eikä tällä hetkellä sillä ole tarjota kunnan perusopetuksen alemmille oppilaitoksille tehtävään työhön resursseja.

Muhoksen yläkoulun oppilaitosyhteistyö oli kevääseen 2023 saakka malliesimerkki laaja-alaisesta yhteistyöstä Muhoksella ja yläkoululla olikin oma työntekijä, kouluvalmentaja tähän työhön. Hyvä yhteistyö Muhoksen yläkoulun kouluvalmentajan kanssa päättyi kuitenkin keväällä 2023, koska hänen työsopimuksensa päättyi rahoituksen loputtua, eikä kunnassa ei ole tällä hetkellä resursseja palkata tähän saumaan uutta työntekijää. Työn jatkuvuus on uhattuna ja nuoria jää tyhjän päälle, koska sopimus päättyi kesken vuoden.

Seuraavaksi pohdittiin yleisesti ottaen verkoston tekemää työskentelyä Muhoksen kunnan alueella sekä siinä ilmeneviä ongelmia ja haasteita. Verkoston palveluissa korostuvat luonnollisesti lapset, nuoret ja heidän perheensä perheet. Nuorisotyö, jolla tätä verkoston tekemää työtä voidaan tiivistetysti kutsua, nähdään kaikkien toimijoiden puolelta informaalina eli arkioppisena sekä vapaa-ajan kasvatustyönä. Tarvetta vapaa-ajalla tapahtuvalla kasvatustyölle on ja sen perään huudetaan paljon, mutta tämä ei näy resurssien lisääntymisenä. Kunnallisella puolella tilanne on jäänyt poliittisten puheiden tasolle eikä tarve näy esimerkiksi talousarvioissa. Kunnassa on vain yksi nuoriso-ohjaaja, vaikka tarvetta olisi vähintäänkin kahdelle.

Lisäksi Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohteen tilanne on vielä avoinna. Epävarmuus leimaa tilannetta puolin ja toisin, vaikka mitään juridisia esteitä yhteistyön aloittamiselle ja jatkamiselle ei pitäisi olla. Tilanne on toistaiseksi vain sen verran epäselvä, että kaikki osapuolet

ovat hieman varautuneita. Myös huoli siitä, että kuka ottaa vastuuta kriisitilanteissa on avoinna. Toivon mukaan aika tulee helpottamaan tilannetta.

Vaikka perinteillä on paikkansa myös informaalissa kasvatustyössä, niin maailma muuttuu kovaa vauhtia. Se mikä oli tärkeää, relevanttia 20 vuotta sitten, voi olla tällä hetkellä irrelevanttia eli epäolennaista. Nuorisotyö elää muutosten keskellä ja nuorisotyö on muutakin kuin perinteistä tila- tai kerhotoimintaa. Uudistuville ja rohkeille työmuodoille olisi koko ajan enemmän tarvetta ja tähän toivottiin ymmärrystä muun muassa päätöksenteossa olevilta tahoilta sekä rahoittajilta.

Yhä enenevässä määrin toiminnoista täytyy kerätä tietoja ja tilastoja, joilla pystytään todentamaan, onko palvelu esimerkiksi kustannustehokas ja miten se vaikuttaa paikallisiin nuoriin. Keskusteluissa heräsi aiheellinen kysymys: kuinka oikein todennetaan toiminnan vaikuttavuutta itselle ja ulospäin. Tilastointi yksi tapa tehdä tätä ja tiedolla johtaminen on tärkeää. Informaalin kasvatustyön vaikutuksia ja vaikuttavuutta on kuitenkin vaikea todentaa, koska kyseessä on hyvin pitkälti tunnepitoinen työskentelyn muoto. Ja kuinka mitata tunteita tasalaatuisesti ja tarvitaanko tähän kvalitatiivista tutkimusta asian edistämiseksi. Esitetyt kysymykset jäivät toistaiseksi ilmaan.

Verkostossa todettiin olevan organisaatiotasolla hyvää ja laadukasta yhteistyötä, eikä tämä positiivinen työskentelyn henki henkilöidy kehenkään. Kaikki verkostossa tekevät hyvää työtä. Mutta toisinpäin asia ei kuitenkaan usein toimi. Verkoston ulkopuolelta tuleva kritiikki, olipa se aiheellista tai aiheetonta, on välillä hyvinkin rajua ja joskus jopa täysin asiatonta. Inhottavana nykyajan piirteenä asioita käsitellään muun muassa julkisilla sosiaalisen median alustoilla, joista tekstit ovat kaikki luettavissa. Erityisen inhottavaksi koettiin se, ettei asioita oikeastaan voi tai saa lähteä oikomaan some-keskusteluissa ja se, että monesti kritiikkiä kohdennettiin suoraan työntekijään nimellä. Pienissä organisaatioissa ei ole mahdollista mennä piiloon organisaation taakse, vaan organisaatioon esitetty kritiikki henkilöityy hyvin helposti. Tämä koettiin välillä hyvin kuormittavaksi toiminnaksi ja sen koettiin syövän työmotivaatiota välillä hyvinkin rajusti.

Verkoston tärkeimmäksi tehtäväksi nähtiin lasten, nuorten sekä heidän perheidensä monitasoinen kohtaaminen. Eduksi nähtiin, että työntekijät ovat muhoslaisille tuttuja ja työntekijöiden vaihtuvuus on ollut pientä vuosien aikana. Verkoston toimijoiden kantavana ajatuksena on, ettei toimijoita eroteltaisi liikaa. Kaikki aikuiset ovat kaikki nuoria varten, tukemassa heidän kasvuaan ja hyvinvointiaan.

Keskustelussa heiteltiin seuraavaksi uusia ideoita ja visioitiin hieman tulevaisuutta. Uusia ideoita syntyi useita: kaikkien toimijoiden yhteinen työtila, yhteinen vuosikello ja sitä kautta yhteinen vuoden suunnittelu ja keskusteltiin pinnalla olevista aiheista.

Koronavuosien aikana digitaalinen nuorisotyö nousi nuorisotyön ykköstyökaluksi ja tarvetta se oli heti, mutta tilanteen palaututtua normaaliin ei työskentelylle enää ollut resursseja tai yhtä laaja-alaista tilausta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö tarve olisi kokonaan kadonnut. Yhä useampi lapsi ja nuori on yhteydessä kavereihin sekä ystäviin vain verkon välityksellä. Keskustelussa pohdittiin, että olisiko yhteistyöverkoston toimijoiden paikallaan olla jollain tavalla läsnä verkossa lasten ja nuorten kanssa ja pystyisikö esimerkiksi yhteinen Discord-kanava tarjoamaan ratkaisuja tähän ongelmaan. Työntekijöiden osaamista ja tietotaitoa aiheeseen liittyen pitäisi lisätä, jotta tiedetään ja ymmärretään, mihin ollaan lähdössä mukaan.

Työntekijäresurssit ovat rajallisia kaikilla verkoston toimijoilla ja muun muassa kunnallisella tasolla tarvetta lisätyövoimalle olisi monelle eri palveluntuottajalla. Keskusteluissa nousi esiin ajatus ”yhdistelmätyöntekijästä”, joka voisi tehdä tietyn prosenttimäärän työajastaan liikuntapalveluille ja jäävän osan nuorisopalveluille. Pienikin lisäys vaikkapa nuorisopalveluiden resursseihin mahdollistaisi paljon. Tällainen työntekijä toimisi samalla yhteyshenkilönä, sisäisenä linkkinä kunnan palveluntuottajien välillä ja helpottaisi monien eri peruspalveluiden viikoittaisen tuottamisen sekä täysin uusia työmuotoja.

Aivan lopuksi otettiin kantaa verkoston työhyvinvointiin. Koska verkoston toimijat ovat pieniä, eikä kaikilla ole varsinaisia työyhteisön sisäisiä työkavereita, niin vertaistuellalla sekä vertaisohjaamisella, asioiden jakamisella ja toisten kohtaamiselle työtehtävien ulkopuolella on

verkoston hyvinvoinnin kannalta suuri merkitys. Työtehtävät kuormittavat välillä niin henkisesti kuin fyysisesti ja näissä tilanteissa olisi hyvä saada jakaa asioita ihmiselle, joka ymmärtää työalan realiteetit ja “maailmankuvan”. Lisäksi peräänkuulutettiin työohjauksen saamista kaikille verkoston jäsenille sekä mahdollisuutta purkaa kuormittavat, ahdistavat ja pelottavat tilanteet joko työyhteisön tai ammattilaisen kanssa. Puhuminen nähtiin työhyvinvoinnin kannalta olevan tärkeä merkitys.

Keskustelua tapaamisen yhteydessä oli paljon sekä monipuolisesti ja tietoa, ajatuksia ja näkemyksiä jaettiin vapaamuotoisesti. Keskustelua oli sen verran runsaasti, että mahdollisesti osan verkoston organisaation kanssa keskustelupöydän ääreen palataan syksyllä 2023.

6.2 Haastattelu 2.

Verkostoselvityksen toinen keskustelutilaisuus pidettiin Muhoksen kunnan nuorisotilalla maanantaina 22.5.2023. Paikalla olivat verkostoselvityksen tekijä nuoriso-ohjaaja Heikki Väkeväinen sekä Nuorten Ystävät ry:n Poloku-hankkeen edustaja. Edellisen keskustelutilaisuuden tapaan Väkeväinen johti keskustelua edustajan tehdessä muistiinpanoja keskustelusta.

Paikalla oli myös edustajat Muhoksen kunnan liikuntapalveluista sekä Muhoksen kirjastosta. Tilaisuus oli edellistä keskustelutilaisuuteen verrattuna pieni muotoisempi, mutta keskustelua syntyi silti hyvällä tasolla.

Keskustelun aluksi otettiin keskiöön Muhoksen kirjasto. Muhoksen kulttuurikeskuksella ja kirjastolla on käynnissä mittava remontti vuosien 2023–2024 aikana, jonka vuoksi toimintojen järjestäminen kulttuurikeskuksen tiloissa on haastattelun hetkellä haastavaa. Remontti jatkuu arviolta syksyyn 2024 saakka. Kirjastolta puuttuu remontin vuoksi lasten- sekä nuorten osastolta oleskelutilat ja remontin jälkeen kirjastolle voitaisiin suunnitella arkista toimintaa lapsille ja nuorille, kun uudet tilat saadaan käyttöön jossain vaiheessa.

Kirjasto on tehnyt pääsääntöisesti yhteistyötä verkoston sisällä suuren kolmannen sektorin toimijan kanssa, mutta toiveissa olisi tiivistää yhteistyötä kunnan sisällä nuoriso- ja liikuntapalveluiden kanssa mahdollisuuksien mukaan. Yhteistyö kunnan sisällä olisi tietyllä tapaa luonnollinen yhteistyön kanava, ovathan toimijat saman organisaation palveluksessa.

Muhoksen kirjaston suunnalta toivottiin matalan kynnyksen yhteistyötä verkoston toimijoiden kanssa. AKE-alueen eli Oulun seudun OUTI-kirjastojen ja Kainuun alueen keskinäisissä palaverissa on ollut puhetta muun muassa kirjastonuorisotyöstä eli kirjastonuokkareista, joissa tehdään yhteistyötä kirjaston sekä paikallisen nuorisopalveluiden kanssa. Tämän tyyppinen tiivis yhteistyö hyödyttäisi niin asiakkaita, työntekijöitä kuin organisaatioita. Työntekijöiden yleinen näkyvyys parantuisi kaikille kuntalaisille ja lisäisi nuorten turvallisuuden tunnetta, joka on tietyllä tapaa ollut haastettuna viime aikoina. Yhteistyö esimerkiksi kirjaston sekä nuorisopalveluiden välillä voisi tietyllä tapaa esitellä organisaatioiden toimintoja toistensa asiakassegmentille ja rohkaista uusia ihmisiä tutustumaan toimijoiden palvelutarjontaan, jos ne eivät ole heille tuttuja.

Kirjastonuokkaritoiminta nähtiin helppona sekä järkevänä tapana tiivistää nuorisopalveluiden sekä kirjaston ja muiden verkostossa toimivien tahojen yhteistyötä ja tälle pohjalla olisi helppo ryhtyä rakentamaan mahdollisia muita yhteistyökuvioita. Tahtotilaa yhteistyöhön löytyi, joten kirjastonuokkaritoimintaa aletaan kehittää eri toimijoiden kesken. Kirjaston sekä muiden toimijoiden suunnalta toivottiin yhteistyöhön säännöllisyyttä ja kirjastonuokkaritoiminta voisi olla hyvä pohja kaikelle tulevalle.

Keskusteluissa sivuttiin myös yhteistyötä Muhoksen kunnan kulttuuripalveluiden suuntaan. Kirjastolla on luontevaa ja luonnollista yhteistyötä kulttuuripalveluiden kanssa, sijaitsevathan kirjasto ja kulttuurikeskus saman katon alla. Kulttuuripalveluiden kanssa käydään tarkempia keskusteluja yhteistyöstä syyskauden alkaessa elo-syyskuussa 2023.

Seuraavaksi siirryttiin keskustelemaan Muhoksen kunnan liikuntapalveluiden tilanteesta. Sekä verkostoa ja omaa työtä ajatellen, resurssit kunnan liikuntapalveluissa ovat vähäiset ja työntekijöitä on niukasti. Tällä hetkellä tilanne on se, että kunnassa työskentelee yksi liikunnanohjaaja, vaikka tarvetta olisi vähintäänkin kahdelle. Liikuntapalveluissa on hyvin pitkälti sama tilanne kuin nuorisopalveluiden puolella, jossa yksi työntekijä pyrkii toteuttamaan palvelut ja niihin liittyvät toiveet, haaveet sekä tarpeet.

Niin nuoriso- ja liikuntapalveluilla olisi tarvetta lisäresursseille työntekijätasolla, jotta perustyötä sekä mahdollisia yhteistyökuvioita verkoston sisällä voitaisiin toteuttaa paremmalla tasolla. Ottaen huomioon yleisen taloudellisen tilanteen, työntekijäresurssien lisääminen molemmissa palveluissa on epätodennäköistä lähitulevaisuudessa. Tämä tiedostetaan molempien palveluiden työntekijätasolla, mutta keskusteluissa ja pohdinnoissa on noussut esiin työntekijä, joka voisi tehdä yhdistelmävirkaa sekä nuoriso- ja liikuntapalveluissa. Mahdollinen työntekijän työaika voitaisiin jakaa siten, että hän pystyisi tukemaan molempien palveluiden palveluntuotantoa arkipäiväisellä tasolla. Tällainen työntekijä kasvattaisi huomattavasti Muhoksen kunnan nuoriso- ja liikuntapalveluiden harteita sekä mahdollistaisi paljon asioita. Tällä hetkellä liikunta- ja nuorisopalveluilla ei ole säännöllistä viikoittaista yhteistyötä, ja tämä seikka johtuu hyvin pitkälti rajallisista resursseista.

Jos tarkastellaan Muhoksen tilannetta asukkaiden liikkumisen sekä verkoston kannalta, niin kunnassa on kunnan kokoon nähden paljon aktiivisia urheilu- ja liikuntaseuroja, joissa on paljon aktiivisia harrastajia. Mutta kuten myös muualla Suomessa, täysin liikkumattomia kuntalaisia on arvioiden mukaan kohtalaisen paljon. Yhteistyö on avain tähän haasteeseen vastaamisessa.

Huolta herättää erityisesti muun muassa kutsuntaikäisten nuorten koko ajan huonontuva ylipaino sekä siitä kumpuava huono kunto. Tähän haluttaisiin vastata valmennuskurssilla, jossa huonokuntoiset nuoret voisivat kehittää kuntoa ja pudottaa mahdollista ylipainoaan. Kunnon nostamisella olisi myös todennäköisesti positiivinen vaikutus mahdollisiin elämänhallinta ongelmiin sekä lieviin mielenterveyden haasteisiin.

Tähän voitaisiin yhdistää yhteistyö kutsuntatarkastusten sekä kunnan nuorisopalveluiden kutsunnoissa toteuttaman Aikalisä-toiminnan kanssa. Kutsuntatarkastuksista voitaisiin ohjata suoraan kurssille ja mikäli kutsuntaikäinen nuori saa lykkäystä varusmiespalveluksesta ylipainon vuoksi, niin viimeistään tässä vaiheessa nuori olisi hyvä ohjata valmennuskurssille. Kurssin järjestäminen vaatisi kuitenkin työvoimaresursseja ja mahdollista yhteistyötä verkoston toimijoiden kanssa.

Keskusteluissa nousi esiin tarve kunnan sisäiseen laajempaan sekä säännölliseen yhteistyöpalaveriin. Tapaamisessa koettiin, että kunnan kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluiden olisi hyvä kokoontua pari kertaa vuodessa, esimerkiksi elokuussa syyskauden alkaessa ja tammikuussa koittaessa kevätkauden yhteen keskustelemaan tulevan kauden toiminnoista, tapahtumista sekä mahdollisista yhteistyökuvioista. Tietyllä tapaa kunnan toimijat sekä heitä ympäröivä verkosto ovat jo mukana tämän tyyppisessä kokonaisuudessa, kun kunnan kulttuuripalvelut järjestävät kuukausittain yhteistyöpalaverikokonaisuuksia. Tässä kokonaisuudessa on kuitenkin selkeästi näkökulmana kulttuuri- ja tapahtumapainotteisuus, joten tilausta keskustelutilaisuudelle, jossa pohditaan arkisia viikkotoimintoja sekä jokapäiväistä yhteistyötä löytyisi. Nuorisopalvelut lupasivat ottaa asiasta kiinni ja kutsua toimijat yhteen elokuussa 2023.

6.3 Haastattelu 3.

Verkostoselvityksen kolmas keskustelutilaisuus pidettiin suuren toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen kanssa keskiviikkona 16.7.2023. Paikalla oli tällä kertaa verkostoselvityksen laatija nuoriso-ohjaaja Heikki Väkeväinen ja Väkeväinen hoiti keskustelun vetämisen sekä muistiinpanojen kirjaamisen.

Paikalle oli kutsuttuina oppilaitoksen henkilökunnan edustajia ja paikalla oli oppilaitoksen oppilashuollon edustajia, asuntolan työntekijöitä sekä opetus- ja hankehenkilökuntaa.

Keskustelu aloitettiin yleiskatsauksella Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden sekä oppilaitoksen yhteistyöhön ja verkostoitumiseen. Muhoksen toisen asteen oppilaitoksista kunnan nuorisopalveluilla on ollut viime vuosina eniten yhteistyötä oppilaitoksen kanssa. Tätä myönteistä kehitystä on selkeästi edesauttanut molempien osapuolien halu suhteellisen säännölliseen yhteistyöhön sekä hyvät henkilötason suhteet toimijoiden työntekijöiden välillä.

Vaikka oppilaitoksen opiskelijoista usea on muhoslainen ja kunnan palvelut pitäisivät olla tuttuja paikallisille nuorille, niin usea nuori ei ole koskaan ollut aktiivisesti mukana kunnan nuorisopalveluiden palveluntarjonnan piirissä. Lisäksi oppilaitoksen Muhoksen yksikkö on vetovoimainen opiskelupaikka ja vetää lähialueilta sekä kauempaakin opiskelijoita. Ulkopaikkakuntalaiset opiskelijat eivät usein ole tietoisia kunnan nuorisopalveluiden järjestämästä tarjonnasta tai siitä, ketä nuorisopalvelun työntekijät ovat.

Oppilaitoksen suunnalta pidettiin tässä valossa hyvänä ideana, että Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden työntekijät, nuoriso-ohjaaja sekä etsivä nuorisotyöntekijä, ”pyörisivät” mahdollisimman paljon oppilaitoksen arjessa. Näin kynnys siihen, että oppilaat osallistuisivat kunnan nuorisopalveluiden järjestämään toimintaan tai hakeutuisivat jonkin palvelun piiriin, madaltuisi kun työntekijät olisivat edes ”naamatuttuja” oppilaitoksen opiskelijoille.

Yhteistyötä toimijoiden välillä on ollut niin päivystys- kuin tapahtumatoiminnoissa sekä teema-, luento- ja oppituntiympäristöissä. Yhteistyö on nähty toimivana ja oppilaiden hyvinvointia edistävänä sekä toimijoiden arkitoimintaa rikastuttavana toimintana. Konkreettisina uusina yhteistyön muotoina ja tietynlaisena toiveena nousi esiin muun muassa uusien ykkösvuoden opiskelijoiden yhteinen ryhmäytymispäivä.

Oppilaitoksen puolelta keskustelussa nousi esiin se fakta, että oppilaitos voisi itse parantaa nuorisopalveluiden mukana olemisesta tiedottamista. Asiassa olisi syytä tehdä ryhtiliike ja tehostaa tiedottamista niin oppilaitoksen sosiaalisen median kanavissa kuin oppilaitoksen sisäisessä tiedottamisessa. Tämä nähtiin tärkeänä seikkana varsinkin sen valossa, että oppilaitokselle oli tulossa syksyn 2023 aikana oppilaiden olohuone vanhan myymälän tiloihin.

Tämä yhdistettynä muun muassa kasvatusohjaajan sekä nuorisopalveluiden ja muiden verkoston yhteistyökumppaneiden palvelu- ja tukitarjontaan nähtiin hyvinkin potentiaalisena yhdistelmänä tavoittaa oppilaitoksen opiskelijoita niin kouluaikaiseen kuin vapaa-ajan aktiviteetteihin.

Keskusteluissa nousi myös vahvasti esiin oppilaitoksen ja nuorisopalveluiden sekä yhteistyöverkoston yhteistyö laajempänä kokonaisuutena. Yhteistyöhön toivottiin puolin ja toisin enemmän pitkäjänteisyyttä sekä suunnitelmallisuutta ja osasta yhteistyötoiminnasta toivottiin vuosittain toistuvaa. Ratkaisuksi tähän haasteeseen nähtiin yhteinen vuosikello, johon voitaisiin lähteä kirjaamaan toimintoja. Lisäksi nähtiin yleisesti hyvänä ideana, että yhteistyöverkosto voisi tiivistää yhteistyötään. Näin säästettäisiin resursseja sekä syvennettäisiin yhteistyön tasoa.

Yleisesti ottaen yhteistyöstä toivottiin syvempää, aikataulutetumpaa, organisatorisempaa sekä verkostokeskeisempää, jossa yhteistyötä voitaisiin tehdä usean toimijan kesken.

6.4 Haastattelu 4.

Verkostoselvityksen neljäs keskustelutilaisuus pidettiin Muhoksen kunnan kulttuuri- ja nuorisopalveluiden välillä verkon välityksellä torstaina 24.8.2023. Keskusteluun osallistuivat verkostoselvityksen laatija nuoriso-ohjaaja Heikki Väkeväinen sekä Muhoksen kunnan kulttuuripalveluiden edustaja. Väkeväinen laati keskustelusta muistion.

Keskustelun alkuun otettiin puheeksi yhteistyö kunnan kulttuuripalveluiden näkökulmasta ja kokemuksista. Muhoksella ei vielä muutama vuosi sitten ollut säännöllistä ja aktiivista kulttuuritoimijoiden sekä kulttuurialaan liittyvien toimijoiden yhteistyön keskustelukanavaa. Nykyään kunnan kulttuuripalveluiden organisoima kulttuurifoorumi ja yhteistyöpalaveri kokoaa toimijoita yhteen lähes kuukausittain.

Koska kunnan toimialakohtaiset resurssit ovat vähintäänkin haasteelliset ja muun muassa kolmannen sektorin resurssit usein vieläkin haastavammat, niin paljoo ei voida saada aikaan yksittäisinä toimijoina. Yhteistyöllä on mahdollisuus saavuttaa enemmän ja esimerkiksi järjestöjen kautta on saatu aktiivisuutta lasten ja nuorten kulttuuritoimintaan.

Säännöllinen toimijoiden kohtaaminen on tärkeää ja kunnan kulttuurifoorumissa on aina ollut lähtökohtana tietynlainen välittömyys. Tapaamisiin osallistuminen ei ole koskaan ollut sitovaa ja asiat etenevät tässä ympäristössä usein hyvin vapaamuotoisesti sekä rennosti. Rennossa ilmapiirissä tullaan helpommin tutuiksi ja näin saadaan hyvinkin laaja-alaista yhteistyötä, kun asiat menevät enemmän omalla painollaan.

Tämä kaikki edellä mainittu heijastuu myös kunnan nuorisopalveluiden yhteistyöverkostoon sekä verkoston kehittämiseen. Hyvin pitkälti kulttuuri- sekä nuorisopalveluiden yhteistyökumppanit ovat samoja ja vaikka näkökulmat tekemiseen ovat molemmilla toimijoilla painottuneita, niin tietyllä tavalla molemmat palvelut operoivat samalla tontilla. Esimerkkinä vaikkapa lasten ja nuorten kulttuuritapahtumat, jossa molempien toimijoiden intressit kohtaavat.

Vaikka Muhoksella onkin hyvää ja arvokasta yhteistyötä sekä hyvää tekemisen henkeä, niin myös haasteita löytyy. Näitä isompia ovat kulttuuripalveluiden näkökulmasta “positiivisten törmäys mahdollisuuksien” puute. Vaikka kunnasta löytyy kulttuurikeskus, niin tarvetta olisi saada yhteisöllinen tila, jossa kulttuurin eri toimijat voisivat kohdata kasvotusten vapaasti. Tämä voisi olla tavallaan ratkaisu siihen pulmaan, etteivät muhoslaiset taiteen tekijät tai esittäjät tunne toisiaan kovinkaan hyvin omien taiteenalojensa ulkopuolelta. Kohtaaminen tällaisessa ympäristössä voisi luoda poikkitaiteellista yhteistyötä Muhokselle. Näin kunnan kulttuuripalvelut olisivat enemmän mahdollistaja ja ihmisten “törmäyttäjä”.

Yleisesti ottaen yhteistyöstä kulttuuripalveluiden, kunnan muiden palvelualojen sekä muiden muhoslaisten toimijoiden välisestä yhteistyöstä toivottiin kulttuuripalveluiden suunnalta jatkuvaa sekä pitkäjänteistä. Vaikka lyhytkestoiset ja kertaluonteiset ratkaisut ovatkin

tervetulleita, niin yhteistyö kestävämmällä sekä pitkäkestoisemmalla ajatuspohjalla nähtiin kannattavammaksi.

Kunnan kulttuuritarjonnan tueksi saatu lasten ja nuorten kulttuurikasvatuksen suunnitelma on hyvä lähtökohta työskentelylle kulttuurin kentällä sekä laaja-alaisen yhteistyön pohjaksi. Myös aikuiset tarvitsisivat oman kulttuurikasvatussuunnitelmansa kunnallisen kulttuurityön tueksi. Näin kulttuuri ja kulttuurin parissa tehtävä työ tulisi tätä kautta tutuksi paremmin myös kunnan päättäjille. Muutokset kunnan lautakuntarakenteissa ovat olleet positiivinen muutos viime vuosina, ja tämä on tuonut kulttuuria paremmin esille kunnan sisällä.

Kunnan vapaa-aikapalveluiden henkilökunnalla on erittäin laajat ja monipuoliset työnkuvat, joka on tietyllä tavalla etu, mutta kolikolla on myös kääntöpuolensa. Työntekijöiden tulee hallita omassa työssään asioita laaja-alaisesti ja tämä on etu esimerkiksi yhteistyötä tehtäessä. Vapaa-aikapalveluiden työntekijät ovat osaajia monissa eri asioissa, myös usein sellaisissa, jotka eivät suoranaisesti kuulu heidän työtehtäviinsä. Asian selkeänä kääntöpuolena on selkeästi se, etteivät työntekijät koskaan välttämättä ehdi keskittyä yksittäisiin työtehtäviin siinä määrin kuin se olisi tarpeellista.

Työntekijöiden vastuulla on perustyön lisäksi asioiden järjestäminen, organisointi, kehittäminen ja samalla työntekijöiden pitäisi pystyä markkinoimaan omaa toimialaansa ja viestimään asioita sisään- ja ulospäin organisaatiosta. Tämä kaikki vie aikaa perustyöltä. Resurssit ovat tämän kaiken ytimessä ja eritoten niiden rajallisuus.

Kunnan suunnalta on lähivuosina tulossa isoja säästöpaineita kaikille toimialoille ja tämä voi osittain rajoittaa yhdessä tehtävää työtä, mutta se voi tavallaan pakottaa toimijoita yhä syvempään yhteistyöhön. Yhteistyön tiivistäminen ei kuitenkaan poista sitä faktaa, että kaikki kunnan sisällä toimivat toimijat hyötyisivät aivan perustyössään lisäresursseista työntekijätasolla.

Muhoksella on hyvää tahtotilaa kulttuurin sekä muiden toimialojen välisessä yhteistyössä. Tätä tahtotilaa löytyy niin yksittäisiltä työntekijöiltä kuin organisaatioilta. Kulttuuripalvelut ovat osaltaan luoneet sitä yhteistyöverkostoa, jossa kunnan nuorisopalvelut myös operoivat. Tämä yhteistyö on avannut uusia yhteistyökuvioita nuorisopalveluiden suuntaan muun muassa järjestöjen suuntaan. Voidaankin todeta, että verkostoyhteistyö toimii ja sillä saadaan tuloksia. Yhteistyö mahdollistaa monialaisuuden ja malliesimerkkinä on Muhoksen kunnan kulttuuripalveluiden sekä Muhoksen kunnan kirjaston lähes saumaton yhteistyö.

Verkostoituminen, verkoston ylläpitäminen sekä kehittäminen ja yhteistyö laajalla pohjalla on tärkeää niin kunnan eri toimijoille kuin muillekin samassa verkostossa toimiville organisaatioille.

6.5 Haastattelu 5.

Verkostoselvityksen viides keskustelutilaisuus ja samalla Muhoksen kunnan vapaa-aikapalveluiden eli kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluiden syystapaaminen järjestettiin Muhoksen kunnan nuorisotilalla eli nuokkarilla torstaina 13.9.2023. Paikalla olivat verkostoselvityksen laatija Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden nuoriso-ohjaaja Heikki Väkeväinen sekä lisäksi läsnä oli edustajia kaikista vapaa-aikapalveluiden organisaatioista sekä Muhoksen kirjastolta. Väkeväinen fasilitoi keskustelua sekä kirjasi muistiinpanoja keskustelusta.

Keskustelun alkuun todettiin, että Muhoksen kunnan vapaa-aikasektorin organisaatiot ovat suhteellisen pieniä henkilöstömäärältään, mutta vaikka toimijoilla onkin rajallisia henkilöstöresursseja, niin ovat nämä organisaatiot olleet suhteellisen joustavia ja aikaansaavia tästä huolimatta. Tämä nähtiin ehdottomasti hyvänä ulottuvuutena.

Kirjasto, uima- ja jäähalli sitovat melko pitkälle työntekijöitä yhteen paikkaan, kun taas esimerkiksi nuorisopalveluiden työntekijät pystyvät liikkumaan vapaammin eri suuntiin. Näin

ollen yhteistyötä oli syytä tehdä näihin toimijoihin päin, mutta paikoitellen sopivissa tilanteissa yhteistyö onnistuu myös näistä toimijoista ulospäin.

Toimijoiden yhteistyö kulminoituu hyvin pitkälti isompiin tapahtumakokonaisuuksiin, esimerkkinä muun muassa Muhoksen vappu, Lempifest, mikäli festivaali saa jatkoa kesällä 2024, ja Lemmenpolun valot. Lisäksi toimijoilla on myös hieman pienempää yhteistyötä tapahtumien suhteen kuten esimerkiksi Ponkilan Talvikarnevaali, josta oli saatu uusi kiva tapahtumakokonaisuus.

Muhoksen kunnassa käynnistynyt osallisuusohjelma on pyrkinyt aktivoimaan paikallisia kolmannen sektorin toimijoita mukaan kaikenlaiseen yhteistyöhön Muhoksen alueella. Tähän mennessä toimijoilla on ollut jonkinasteista kiinnostusta tätä toimintaa kohtaan, mutta laajamuotoisempi innostuminen odottaa vielä tuloaan. Muun muassa kunnan alueella toimivat kyläyhdistykset eivät ole lähteneet oikein mukaan. Esimerkiksi merkittävä liikuntaa ja urheilua alueelle edistävä kolmannen sektorin toimija on tarjonnut kyläyhdistyksille eri hankkeiden kautta suuriakin summia rahaa melko vähällä vaivalla, mutta näihin mahdollisuuksiin on tartuttu Muhoksella hieman heikosti. Kyläyhdistyksissä vetovastuu kaatuu monesti yhden tai muutaman aktiivin niskaan, joten on ymmärrettävää, että kaikkiin hyviin mahdollisuuksiin ei ehditä tarttua.

Kunnassa on kolmannen sektorin toimijoita suhteellisen paljon ja osalla näistä toimijoista on aktiivista sekä innostavaa toimintaa ja mainiona esimerkkinä tällaisesta organisaatiosta on suuren lapsiin sekä lapsiperheisiin keskittyvän toimijan Muhoksen paikallisosasto. Lisää aktiivisia yhteistyötahoja kaivattaisiin kunnan palveluiden tueksi ja yhteistyökumppaneiksi.

Keskusteluissa nousi seuraavaksi esiin, minkälainen hyöty olisi, jos toimijoiden tapaamisesta saataisiin säännöllistä toimintaa. Tämä toisi jo olemassa olevia työntekijöitä yhä lähemmäs tosiaan ja mikäli organisaatioon tulisi uusi työntekijä, niin tämä esimerkiksi helpottaisi uuden työntekijän organisaatioon sisäänpääsyä, tutustuttaisi helposti uusiin työkavereihin, helpottaisi osaltaan kokonaisuuksien hahmottamista ja edesauttaisi yhteistyöverkoston rakentamista

sekä niiden sisäistämistä. Mitä nopeammin uusi tai vanha työntekijä tai organisaatio saadaan mukaan yhteistyöverkoston piiriin, niin sitä nopeammin voidaan ryhtyä yhdessä toteuttamaan kaikkea toimintaa yhdessä.

Tietyllä tapaa yhdessä tekeminen auttaa hahmottamaan koko organisaatiota paremmin ja laajemmin sitä, mitä kuntalaiset tarvitsevat ja haluavat, mitä kunnan eri palveluntuottajat ja mitä yksittäiset työntekijät tarvitsevat yhteistyön kautta oman työnsä tueksi. Selvitetään mitkä ovat tarpeet, mitä tarvitaan ja mietitään sitten sitä, miten tähän kaikkeen voidaan mahdollisesti vastata.

Selkeä tarve mikä tulee esille kaikkien toimijoiden kautta, on se, että Muhoksen kylille ja eritoten syrjäkylille kaivataan yhä enenevässä määrin palveluita. Missä määrin kaipuu on pelkkää kaipuuta vai enemmän aitoa ja oikeaa tarvetta on hieman epäselvä. Kunta on tarjonnut palveluitaan kylille muun muassa kirjastoauto Poppalooran kautta eräiden hankkeiden kautta. Tarjolla oli muun muassa kauppakassi- sekä apteekkipalvelua ja apua maatalouslomakkeiden täyttöä varten. Kysyntä tuolloin oli melko maltillista, mutta kunnan vapaa-aikapalveluiden palveluntarjontaa voitaisiin miettiä tarjottavaksi jossain määrä kirjastoauton kautta. Tämä vaatisi kuitenkin selkeää tarveselvitystä, mahdollisia pohdintoja resurssoinnin suhteen sekä laajempaa ajatuksen pohdintaan ja suunnittelua. Lisäksi kirjastoauton palveluaikataulua tulisi muuttaa, jotta toimintojen tarjoaminen Muhoksen kylillä olisi järkevää ja palvelisi kuntalaisia.

Kunnan vapaa-aikapalvelut eivät pysty tarjoamaan kaikille kaikkea, vaikka työvoimaresursseissa tapahtuisikin positiivista kehitystä. Kysyntää eri ryhmille ja pienryhmille sekä yksilöohjaamiselle on lähes loputtomasti, eikä kunta voi yksinkertaisesti tarjota kaikille kaikkea. Haasteeseen voitaisiin vastata esimerkiksi vertaisohjaajien muodossa, jolloin työntekijä voisi kouluttaa vertaisohjaajia, vaikka harrasteryhmien osallistujista ja toimia tavallaan vertaisohjaajien esihenkilönä ja tarkkailla toimintaa etäämmältä. Näin saataisiin yhteisöihin vaikuttavuutta sekä toimijuutta heidän omasta takaa ja lisättäisiin ryhmien yhteisöllisyyttä. Esimerkkinä vaikka kirjastossa toimiva Lankaklubi, jonka toiminta pyörii tällä hetkellä täysin vertaisohjaajien vetämänä.

Minkäänlainen vapaaehtoisuus ei kuitenkaan voi korvata koulutettuja työntekijöitä ja tämä tärkeää muistaa organisaatio- sekä päätöksentekotasolla. Onnistunut vertaisohjaaminen tai muu vastaava voi olla lisänä tuomassa sisältöä toimijoiden palvelutarjontapalettiin, mutta se ei voida nähdä puhtaana lisäresurssina, vaikka esimerkiksi nuorisopalveluiden ohjaajamäärissä. Koulutettu työntekijä on alansa ammattilainen ja vertaisohjaaja puhtaasti vertainen.

Kunnan kirjaston sekä vapaa-aikapalveluiden asiakkaiden kohtaamista voitaisiin kehittää eteenpäin. Esimerkiksi asiakasiltoja, eli tilanteita, jossa asiakkaat ja työntekijät kohtaavat palveluiden kehittämismielessä, voitaisiin kehittää eteenpäin sisällöllisesti ja niitä voitaisiin viedä niitä massatapahtumista intiimimpään suuntaan, koska isoihin kokonaisuuksiin ei ole ollut osallistujia tarpeellisella tasolla. Asiakkaiden, heidän tarpeidensa ja toiveidensa kohtaaminen sekä työntekijöiden kohtaaminen nähtiin tärkeänä asiana.

Tapaamisen lopulla keskusteltiin vapaamuotoisesti työhön liittyvistä sosiaalisen median käytänteistä ja tarjottiin vertaisapua mahdollisten ongelmien ratkaisussa. Lisäksi pohdittiin ajankohtaisia tietoturvakäytänteitä sekä kunnan ulkoiseen sekä sisäiseen tiedottamiseen liittyviä näkökulmia.

Seuraava tapaaminen myöhemmin sovittavana ajankohtana tammi-helmikuussa 2024.

6.6 Haastattelu 6.

Verkostoselvityksen kuudes keskustelutilaisuus pidettiin Muhoksen nuokkarilla keskiviikkona 20.9.2023 Paikalla olivat verkostoselvityksen laatija Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden nuoriso-ohjaaja Heikki Väkeväinen sekä edustajia Muhoksen lukiolta sekä toisen asteen erityisammattillisesta oppilaitoksesta. Väkeväinen johti käytyä keskustelua sekä kirjasi kokousmuistiinpanoja keskustelusta.

Keskustelun alkuun nuoriso-ohjaaja kertoi lyhyesti nuorisopalveluiden verkostoselvityksestä, yhteistyöstä Nuorten Ystävät ry:n Poloku-hankkeen kanssa ja taustoitti nuorisopalveluiden yleistä tilannetta keskustelun pohjaksi. Kunnan nuorisopalveluilla on rajalliset resurssit tehdä yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa, mutta näillä resursseilla pyritään tekemään yhteistyötä kaikkien toimijoiden kanssa, mikäli tahtotilaa löytyy molemmilta osapuolilta. Toisen asteen yhteistyön malliesimerkki on suuri toisen asteen ammattioppilaitos, jonka kanssa nuorisopalveluilla on ollut yhteistyötä jo vuosia. Lisäksi kyseinen oppilaitos on itse ollut aloitteellinen sekä aktiivinen yhteistyön suhteen.

Koska nuorisopalvelut ei voi tarjota kaikkia palveluitaan yksin, niin nuorisopalvelut tekevät yhteistyötä eri toimijoiden välillä tarjotakseen erilaisia palvelukokonaisuuksia. Yhteistyötä tehdään niin liikunta- ja kulttuuripalveluiden kanssa kunnan sisällä kuin eri ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Erityisammattioppilaitoksen ja nuorisopalveluiden välillä oli aikaisemmin jonkinasteista yhteistyötä, lähinnä tilojen lainaamisen suhteen. Oppilaitos lainasi vanhoja nuoriso- ja voimailutalon tiloja käyttöön arkisin päiväsaikaan, kun nuorisopalveluilla oli tiloille vähemmän käyttöä. Nuorisotalo muutettua uusiin tiloihin Muhoksen yläkoululle yhteistyö tilojen lainaamisen suhteen päättyi, kun nuorisotilan tilat olivat päiväsaikaan yläkoulun käytössä. Muunlaista yhteistyötä toimijoiden välillä on ollut vähemmän, ellei lasketa yksittäisiä tapahtumia tai kaluston lainauksia.

Jossain vaiheessa nuorisopalveluiden suuntaan tuli viestiä siitä, että oppilaitoksen opiskelijat viettävät aikaansa Muhoksen keskustan torilla, jonka vieressä oppilaitoksen toimitilat sijaitsevat. Ajanvietto sujui torilla pääsääntöisesti hyvin, mutta jotain yhteydenottoja nuorisopalveluiden suuntaan tuli siitä, ettei kaikki ajanvietto sujunut hyvien tapojen mukaisesti ja että paikalla oli ollut sotkemista sekä häiriökäyttäytymistä.

Keskusteluissa todettiin, että ilmiö on kadonnut parin viime vuoden aikana lähes kokonaan ja että on ollut tietyllä tapaa väärin niputtaa kaikki nuorten häiriökäyttäytyminen torilla

oppilaitoksen opiskelijoiden tekosiksi. Asuntolan asukkaat viettävät pääosin vapaa-aikansa asuntolan tiloissa.

Vaikka oppilaitoksen opiskelijat ja eritoten asuntolassa asuvat nuoret antavat usein itsestään kuvan liikkeessaan Muhoksella muille muhoslaisille, että he eivät tarvitse tukea ja esittävät tietyllä tapaa ”koviksia”, ovat he loppujen lopuksi tavallisia nuoria, jotka tarvitsevat apua sekä tukea usein muita ikätovereitaan enemmän.

Lukion suuntaan yhteistyö on ollut pääsääntöisesti suoraan opetussisältöihin liittyvää. Nuorisopalvelut ovat olleet vuosia mukana muun muassa Urapolku-päivässä, jossa eri alojen ammattilaiset esittelevät omaa työtään, omaa työalaansa sekä omaa polkuaan tähän ammattiin. Vaikka nuorisotila sekä tätä kautta nuorisopalvelut ja lukio sijaitsevat samassa pihapiirissä, yhteistyötä on ollut vähänlaisesti. Toisaalta lukion opiskelijoiden ollut mahdollista käydä pistäytymässä nuorisotilalla näppärästi vaikkapa koulupäivän aikana ja tätä mahdollisuutta opiskelijat ovat myös jossain määrin käyttäneet.

Jos tarkastellaan sitä, mitä nuorisopalvelut tarjoavat tällä hetkellä muille toisen asteen oppilaitoksille, niin näitä työmuotoja ovat päivystyspalvelut sekä oppituntisisällöt. Nuorisopalvelut tarjoavat opiskelijoiden koulunpäivän sisällä oleviin vapaahetkiin sisältöä muun muassa oppilaitospäivystysten kautta. Päivystykset voivat olla toiminnallisia tai tarjota mahdollisuuden vapaahenkiseen keskusteluun turvallisen aikuisen kanssa. Lisäksi nuorisopalvelut tarjoavat teematunteja eli oppituntisisältöjä oppilaitoksille. Oppituntisisällöt liittyvät usein teemoihin ja näitä teemoja ovat olleet muun muassa päihteet, omat rajat, seksuaalisuus ja elämänhallintataidot. Teematunteja voidaan räätälöidä tarpeiden mukaisiksi ja niihin voidaan ottaa mukaan myös ulkopuolisia tahojen tietotaidon tueksi.

Muhoksen lukiolta kaivattiin enemmän yhteistyötä opiskelijoiden väli- ja hyppytunteihin liittyen. Lukio-opiskelu on tiivistä ja aikaa vievää, joten teematuntikonaisuudet mahtuvat melko huonosti jo valmiiksi täyteen kalenteriin. Lukion edustajan mukaan yksinäisyys ja

syRJäytyminen näkyvät lukion opiskelijoiden parissa jossain määrin ja tähän toivottiin yhteistyökuvioita nuorisopalveluiden sekä muiden yhteistyökumppaneiden suunnalta.

Lukion suunnalta toivottiin, että nuorisopalvelut osallistuisivat jatkossa lukion ykkösvuoden opiskelijoiden ryhmäytymiseen. Vastaavanlaisia keskusteluita on käyty muun muassa suuren toisen asteen ammatillisen oppilaitoksen kanssa ja lukion suuntaan tämän tyyppinen yhteistyö on nuorisopalveluiden mukaan mahdollista, mikäli suunnittelu aloitetaan hyvissä ajoin. Mahdollinen ensimmäinen toteutus olisi näin ollen syksyllä 2024.

Toisen asteen erityisoppilaitoksen suunnalta nähtiin, että akuutteja yhteistyötarpeita ei tällä hetkellä löydy. Ryhmäytyksille ei ole tarvetta, koska oppilaat tulevat ja menevät pitkin vuotta ja näin ollen selkeää yhteistä aloitusta ei ole. Asuntolan asukkailla on tarjolla aktiviteettia ja erilaista puuhaa, joten he ovat jo omassa arjessaan melko aktiivisia. Mutta nuorisopalvelut voisi olla mukana silloin tällöin vaikkapa oppilaitoksen asuntolan arjessa ilta-aikaan, ja jonkin sortin nuorisotilan sekä nuorisopalveluiden palvelutarjonnan esittelylle voisi olla paikkansa aina jossain välissä.

Luovilla on menossa ”Tunne ja turvataidot osaksi työelämätaitoja” eli Tunturi-hanke, jonka tavoitteena on edistää opiskelijoiden kiinnittyvyyttä yhteiskuntaan, koulutukseen ja elämään yleensä nimenomaan tunne- ja turvataitojen kautta. Nuorisopalvelut on tarjonnut vastaavanlaisia kokonaisuuksia teematuntien sisältöjen kautta, joten tarvetta tämän tyyppiselle toiminnalle ei tällä hetkellä ole, koska uusi hanke vastaa osaltaan näihin tarpeisiin. Mutta yhteistyö asian puitteissa voi tulla kysymykseen jossain vaiheessa.

Yhteisesti todettiin, että kaikki toiminta mikä tähtää yhteisöllisyyden ja me-hengen positiiviseen lisäämiseen on arvosta sekä tärkeää toimintaa, jota kannattaa viedä eteenpäin. Oppilaitoksissa tehtävä nuorisotyö, olipa se oppilaitoksen itsensä toteuttamaa tai jonkun ulkopuolisen tahon tuottamaa palvelua, on arvokasta työtä ja tukee oppilaitoksen kasvatustyötä.

Keskustelun lopuksi todettiin, että yhteyden ylläpitäminen on tärkeää, vaikka suoranaisia tarpeita yhteistyötä ajatellen ei välttämättä tällä hetkellä olisikaan suuressa määrin. Jonkinlaisen yhteistyökulttuurin rakentaminen nähtiin kuitenkin tärkeäksi kaikkien oppilaitosten ja nuorisopalveluiden sekä sen yhteistyöverkoston ympärille. Säännöllinen tapaaminen vaikkapa kuulumisten puitteissa edistää yhteistyön henkeä ja vie sitä eteenpäin. Yhteistyössä olisi syytä päästä sellaiseen yhteistyöhön, jossa kohtaavat yksittäisten työntekijöiden lisäksi organisaatiot.

7 POLUKU-HANKKEEN NÄKEMYS YHTEISTYÖVERKOSTOSTA

7.1 Poloku-hankkeen raportin taustoitusta

Samaan aikaan kun Muhoksen kunnan nuorisopalvelut toteutti omaa verkostselvitystään yhteistyön tasosta Muhoksella, tutki ja kartoitti Nuorten Ystävät ry:n perusnuorisotyön kehittämishanke Poloku kevättalven ja syksyn 2023 aikana Muhoksen sekä lähialueiden, Utajärven ja Vaalan, perusnuorisotyö tilannetta hankkeen keinoin. Poloku-hanke tuotti ensimmäisestä hankevuodestaan loppuraportin ja tämän raportin tuloksia pystytään peilaamaan Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden verkostselvityksen tuloksiin sekä näkemyksiin.

Molemmat prosessit hahmottavat Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden yhteistyöverkoston nykytilaa, haasteita ja tulevaisuutta kahden eri tulokulman kautta. Poloku-hankkeella näkökulma on hankemaailmallinen ja kunnallisen verkostselvityksen yleisesti kartoittava. Jo ennen Poloku-hankkeen raportin valmistumista ja Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden verkostselvityksen tuloksia oli vähintäänkin ounasteltavaa, että molemmat prosessit hahmottavat vallitsevan tilanteen hyvinkin samanhenkisesti ja tukevat toistensa päätelmiä muodostan näin suhteellisen yhtenäisen kuvan Muhoksella tapahtuvasta yhteistyöstä.

Poloku-hanke sekä sen tekemä selvitystyö nuorisotyön perussuunnitelman eli NUPSin luomiseksi lähtivät luonnollisesti Poloku-hankkeen omista tarpeista sekä omista lähtökohdista. Siinä missä Poloku-hanke keskittyi perusnuorisotyön tilan arviointiin sekä mahdollisiin kehittämiskohteisiin, keskittyi Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden verkostselvitys puolestaan yhteistyön hahmottamiseen hieman laajemmalla kattauksella ja huomioi myös niitä toimijoita, joilla on jonkin asteista nuorisotoimintaa, mutta eivät ydinajatukseltaan ole nuorisotyötä toteuttavia tahoja.

Aktiivisimpia toimijoita kehittämishankkeen aikana Muhoksella ovat olleet Muhoksen kunnan nuoriso- ja liikuntapalvelut sekä suuren uskonnollisen toimijan nuorisotyö. Tämä näkyy

selkeästi myös kehittämishankkeen haastatteluissa, johtopäätöksissä sekä kehittämistoiveissa sekä -suunnissa. Vaikka nämä toimijat olivatkin aktiivisia selvitystyössä, niin myös muiden tahojen ääni kuuluu raportissa.

Projektikoordinaattorin selvitystyössä todetaan, että Muhoksen kunnan alueella asuu noin 1 800 Nuorisolain piiriin kuuluvaa nuorta. Nuorten määrä Muhoksella on noin karkeasti ottaen nelinkertainen verrattuna Utajärven ja Vaalan nuorten määrään. Poloku-hankkeen piirissä olevista nuorista suurin osa asuu Muhoksen kunnan alueella. (Kallio 2023, 18)

Hanke pyrki kevättalven 2023 aikana kartoittamaan alueen kuntien, nuorisotoimien, uskonnollisten, järjestöjen sekä oppilaitosten ammattilaisten kokemuksia nuorten hyvinvoinnista alueella sekä miten alueellinen nuorisotyö näyttäytyy nuorisotyön ammattilaisten näkökulmasta. Näin laajaa selvitystä ei aiemmin Muhoksen alueella ole toteutettu.

Raportin mukaan Muhoksen kunnan alueella nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten mukaan Muhoksen nuoret voivat pääsääntöisesti hyvin. Heidän elämässään on sisältöä: heillä on harrastuksia ja kavereita sekä koulunkäynti sujuu kohtuullisesti. Pinnalta katsottuna alueen nuorilla tuntuu menevän hyvin, mutta alueen nuorisotyön ammattilaisia huolestaa nuorten päihteiden käyttö, mielenterveyden haasteet sekä väkivaltainen käyttäytyminen. Tämän on tulkittu olevan oire laajemmasta turvattomuudesta. (Kallio 2023, 22)

Muhoksen kunnan nuorisotyön ammattilaiset kokevat, että nuoret jäävät ilman järkevää tekemistä erityisesti iltaisin sekä viikonloppuisin, joka taas näkyy erilaisina järjestyshäiriöinä sekä suoranaishana ilkeinä. Nuorten kannabiksen käyttö näyttäytyy useilla pienillä tavoilla kaikkien toimijoiden arjessa. Huumausaineisiin liittyvät haasteet puhuttavat kunnan alueella ammattilaisia ja huoltajia. Osa muhoslaisista nuorista tarvitsee arjessaan vahvaa kannattelua selviytyäkseen ja välttääkseen syrjäytymisen. (mt., 22)

7.2 Muhoksen haasteet Poloku-hankkeen raportin näkemysten mukaan

Nuorten Ystävät ry:n perusnuorisotyön kehittämishanke Poloku nostaa raportissaan esiin useita kehittämiskohteita koskien Muhoksen alueen perusnuorisotyötä. Sen lisäksi raportti nostaa esiin näkemyksiä sekä ajatuksia alueen verkostotyöskentelyä ajatellen sekä selkeitä kehittämiskohteita Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden yhteistyöverkostoon liittyen.

Raportin toteaa, että Muhoksen kunnan alueella nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset nostivat kevättalven 2023 haastatteluissa ja kohtaamissa selkeiksi Muhoksen kehittämiskohteiksi seuraavat seikat: paikallisen nuorisotilan sijainnin, toisen asteen opiskelijoiden palveluihin liittyvän työvoimaresurssien määrän, digitaalisen nuorisotyön sekä liikkuvan ja jalkautuvan nuorisotyön. (Kallio 2023, 39)

Nämä kaikki esiin nostetut kehittämisen kohteet haastavat Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden yhteistyöverkostossa toimivien tahojen osaamista, resursseja sekä tietyllä tapaa myös työnkuvaa sekä toimintamalleja. Resurssit ja niiden rajallisuus ovat tämän haasteen ytimessä olevia kipukohtia.

Kun palataan takaisin kehittämiskohteisiin, niin digitaalisista palveluista yhteisen chat-palvelun kehittämisen pohtiminen on noussut esiin ammattilaisten parissa, jotta nuorten yhteydenpito työntekijöihin helpottuisi. Vahva läsnäolo sosiaalisessa mediassa sekä eri viestintäpalveluissa olisi toivottavaa, mutta valitettavasti tässäkin tulevat vastaan nykyiset resurssikysymykset. Tahtoa kehittämistyölle löytyy, resursseja hieman niukemmin. (Kallio 2023, 22–23)

Lisäksi toive jalkautuvasta sekä liikkuvasta nuorisotyöstä on noussut esiin muun muassa alueen nuorten huoltajilta ja esimerkiksi paikallisen valmennuspajan työntekijöiden suunnalta, jotka ovat pyrkineet viemään viestiä eteenpäin kunnan nuorisopalveluiden suuntaan. Valitettavasti jälleen kerran resurssit estävät tämän työmuodon kehittämisen sekä toteuttamisen. (mt., 25)

Alueen nuorten parissa työskentelevät nuorisotyön ammattilaiset kokevat vahvasti, että he kaikki tekevät merkityksellistä työtä nuorten parissa yhdessä. Työn ammattilaiset toivovat, että viesti siitä, että he ovat nuoria varten olipa heidän työnantajansa kuka tahansa välittyisi nuorille sekä heidän huoltajilleen.

Raportin mukaan yhteistyön sekä sitä kautta yhteisön, verkoston tiivistäminen lisäisi työntekijöiden sekä organisaatioiden kokemusta “samassa veneessä olemisesta” ja edesauttaisi muun muassa resurssipulaa vastaan taistelemisessa. Tärkeintä työskentelyssä on se, että nuoret kohdataan ja se että työntekijät ovat nuorille tuttuja mahdollisimman laajasti. (mt., 23)

Muhoksen keskustaajaman ulkopuolella asuvien nuorten mahdollisuuksia osallistua alueella järjestettävään nuorisotoimintaan tulisi kehittää eteenpäin ja tähän haasteeseen tulisi löytää kestäviä ratkaisuja, ei lyhyitä, epävarmoja tai nopeita laastareita. Liikkuva nuorisotyö olisi yksi ratkaisu tähän pulmaan, mutta tähän ei kunnassa ole resursseja yhdelläkään toimijalla järkevällä tasolla. (mt., 23)

Digitaalinen nuorisotyö on tällä hetkellä olematonta ja digityökalut sekä sovellukset palvelevat pääsääntöisesti kunnallisessa nuorisotyössä lähinnä tiedottamisen tarpeita. Etsivä nuorisotyö tai sen asiakkaat eivät puolestaan käytä sosiaalisen median kanavia tiedon etsintään tai kontaktointiin, koska eivät halua profiloitua työalan asiakkaiksi. Muhoksen kunnan nuorisopalvelu viestii sekä tiedottaa tällä hetkellä pääsääntöisesti Instagramissa nuorille ja Facebookissa heidän vanhemmilleen. Paikallisen valmennuspajan Instagram on olemassa myös niin ikään tiedottamista varten. (mt., 23)

Näihin faktoihin peilaten, digitaalisen nuorisotyön haasteet ovat liittyneet Muhoksen kunnan alueella nuorten tavoitettavuuteen sekä eritoten työvoiman niukkuuteen. Pelkkä perustyön toteuttaminen syö resurssit. Lisäksi työskentelyyn sopivan välineistön sekä koulutuksen puute haastaa digitaalisen nuorisotyö toteuttamista ja sen suunnittelua. (mt., 23)

Nuorisotyön painotus Muhoksen kunnassa sekä Muhoksen kunnan nuorisopalveluissa on selkeästi paikkakohtaisessa nuorisotyössä. Paikkakohtaisessa nuorisotyössä korostuu erityisesti tilatoiminta, joka kohdentuu tällä hetkellä voimakkaasti yläkouluikäisille sekä koulupäivän yhteyteen. Alakoululaisilla on mahdollisuus käydä nuorisotilalla heille varattuna aikana noin kahtena iltapäivänä viikossa. Samaan tapaan yläkouluikäisille ja sitä vanhemmille nuorille nuorisotila on avoinna kahtena iltana viikossa. Tilatoiminnassa eivät juurikaan ole toisen asteen opiskelijat käy. (mt., 23)

Raporttiin kerättyssä materiaalissa kaikki toimijat Muhoksen alueella mainitsevat yhdeksi tärkeimmiksi kehittämiskohteiksi työvoimaresurssit. Raportti linjaa, että Muhoksen kunnan nuorten lukumäärään nähden yhden nuoriso-ohjaajan ja etsivän nuorisotyöntekijän työpanos koetaan riittämättömänä. Tämä fakta haastaa nuorille suunnattujen toimintojen jatkuvuutta sekä laajuutta. Tämän tosiasiaan nojaten oman työn kehittäminen ja laadun varmistaminen on haasteellista, kun aikaa ei tunnu riittävän edes perustyön toteuttamiseen. Työntekijät ovat ilmaisseet Poloku-hankkeen raporttiin tehdyssä haastatteluissa, että juuri tähän ongelmaan pyrittäisiin löytämään ratkaisuja tulevien hankevuosien aikana. (mt., 23)

Myös Muhoksen kunnan liikuntapalveluissa koetaan vajetta henkilöstöresursseissa ja tämä haastaa yhteistyötä eri toimijoiden kanssa sekä aivan perustyön toteuttamista. Liikunta- ja nuorisopalveluiden yhteisissä keskusteluissa on herännyt toive yhteisestä työntekijästä, jonka työaikaa jakamalla kahden eri toimijan välille saataisiin muun muassa enemmän säännöllisyyttä nuorisotilatoimintaan. (mt., 23)

Työhyvinvointi sekä sen kehittäminen nousivat Poloku-hankkeen selvityksessä tärkeiksi teemoiksi. Työn laadun kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että nuorten parissa toimivat ammattilaiset voivat hyvin: hyvinvoiva, oman arvonsa, vahvuutensa ja kehittymistarpeensa tunteva, tunteitaan säätelevä, jaksava ja itseensä luottava työntekijä voi jakaa turvan ja jatkuvuuden kokemusta myös nuorille, ja hyvien voimavarojen turvin työntekijät jaksavat tehdä myös omaan työhönsä olennaisesti liittyvää kehitystyötä ilman, että se koetaan rasitteeksi. (mt., 23)

Mitä tulee työhyvinvointiin organisaatiotasolla, niin keskusteluissa todettiin, että laadukas yhteistyö sekä säännölliset palautekeskustelut edistävät kaikenlaista työhyvinvointia ja tällöin mahdollinen kritiikki ei henkilöidy. Kritiikki on yksi suurimmista työhyvinvointia syövästä tekijöistä, koska työntekijöitä ei suojele ison organisaation luoma “laumaturva”. Nykyisellään kritiikki ja negatiivinen palaute koetaan herkästi kohdistuvan yksittäiseen työntekijään sekä heidän ammattitaitoonsa, motivaatioon ja työpanokseen. Työhyvinvointiin liittyviä kehitystoiveita olisivat muun muassa toimiva työnohjaus sekä mahdolliset yhteiset työtilat, jotka loisivat yhteisöllisyyttä tehtävään työhön. (mt., 23–24)

Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden yksi tärkeimmistä yhteistyökumppaneista on suuri uskonnollinen toimija ja eritoten toimijan nuorisotyö. Vuosi 2023 on ollut haasteellinen organisaation nuorisotyölle, sillä he ovat joutuneet evakkoon omista työtiloistaan sisäilmaongelmien vuoksi. Tämä haastaa työskentelyä monella eri tapaa ja tämä onkin saanut nuorisotyön pohtimaan, olisiko mahdollista löytää yhteisiä työtiloja työntekijöiden yhteistyön vahvistamiseksi. (mt., 24)

Toimijan nuorisotyö näkee työkentän tilanteen hieman haastavana, sillä osa nuorista on jättäytynyt pois toiminnoista koronavuosien aikana, eikä tilanne ei ole vielä tasaantunut aikaisempien vuosien tasolle. Sama ilmiö näkyy muun muassa kunnan nuorisotyössä. Moni asia kilpailee nuorten ajasta ja huomiosta. Suurin osa muhoslaisten nuorten “rippikouluikäluokasta” käy edelleen rippikoulun ja osa jatkaa edelleen isoskoulutukseen. Edellä mainitut ryhmät ovat uskonnollisen toimijan keskeisintä nuorten parissa tehtävää työskentelyä. (mt., 24)

Uskonnollisen organisaation työntekijät toivat Poloku-hankkeen haastatteluissa esiin sen, että yhä enenevässä määrin heillä olisi tarvetta saada koulutusta neuropsykiatrisia eli nepsy-piirteitä omaavia nuorten kohtaamiseen. Lisäksi heitä pitäisi huomioida yhä enemmän toimintojen suunnittelussa. Etenkin tarkkaavuuden sekä toiminnanohjauksen haasteet näkyvät rippikoululaisten keskuudessa ja tuovat omia haasteitaan työn tekemiseen sekä ryhmien hallintaan. (mt., 24)

Kun tarkastellaan kolmannen sektorin palvelun tarjontaa muhoslaisia nuoria ajatellen, niin toimijoita on hyvinkin paljon. Alueelta löytyy useita kyläseuroja, nuorisoseuroja ja kyläyhdistyksiä, mutta joilla ei ole nuorten harrastustoimintaa tai vastaavaa, eikä heillä ole mahdollisuutta myöskään kehittää sitä. Monen yhdistyksen ja seuran aikaisemmin järjestettyihin nuorten toimintoihin ei ole riittänyt tarvittavalla määrällä osallistujia, ja ne onkin lopetettu pikkuhiljaa vähäisen tai olemattoman kiinnostuksen vuoksi. (mt., 24)

Paikalliset yhdistykset, järjestöt sekä harrastusseurat näkevät alueellisessa työskentelyssään paljon vahvuuksia kunnan nuorille suunnatuissa toiminnoissa: harrastustarjonta on suhteellisen laajaa sekä monipuolista ja esimerkiksi harrastusmaksut ovat kohtuullisia kunnalta saadun tuen vuoksi. Tarjonnan pääpaino on liikunnassa sekä urheilussa ja usein tarjonta on nimenomaan tavoitteellista, ei ”höntsäilyyn” tai puuhailuun perustuvaa. Poluku-hankkeen nuorilta saaman palautteen mukaan herää kuitenkin varovia kysymyksiä muun muassa sen suhteen, että esimerkiksi tiedottaminen harrastusmahdollisuuksista voisi olla Muhoksen kunnassa tarkoituksenmukaisempaa ja aktiivisempaa. (mt., 24)

Vaikka paikallisten nuorten hyvinvointi näyttäytyy eri harrastus- ja aktiviteettitoimintaa tarjoaville tahoille pääosin hyvä tasoisena, niin valitettavasti myös erilainen pahoinvointi näkyy koko ajan enemmän ja enemmän. Muun muassa mielenterveyshaasteet, kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten elämän erityistilanteet, yksinhuoltajaperheiden tilanne ja lasten tarkkaavuuden sekä toiminnanohjauksen pulmat näyttäytyvät harrastus-, seura-, ja järjestötoiminnassa yhä enemmän. (mt., 24)

Poluku-hankkeen selvitystyössä on tullut esille niin alueen nuorten kuin ammattilaisten suunnalta, että alueen nuorisotyön tietyllä tapaa keskeisintä toimintaa, Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden nuorisotilan tilatoimintaa, olisi syytä kehittää eteenpäin. Kehittämiskohteena olisivat selkeästi tilan kohderyhmän monipuolistamisen sekä aukioloaikojen ja etenkin iltatoiminnan säännöllisyyden lisääminen. Sekä sidosryhmien ja nuorten näkökulmasta toiminnan säännöllisyys näkyy riittämättömänä. (mt., 24)

Myös koulutustarpeita koetaan muun muassa sateenkaarinuorten kohtaamisesta sekä sateenkaarierityisestä nuorisotyöstä. Poloku-hankkeen toiminta-alueella, Muhos, Utajärvi ja Vaala, järjestetään kolmen kunnan toimijoiden yhteistyönä Sateenkaarikahvilaa, johon kaikki alueen sateenkaarinuoreksi itsensä identifioivat nuoret ovat tervetulleita. Hyvän kehityksen ongelmana ovat kuitenkin työaikaresurssit ja näin ollen ne haastavat hyvin käynnistyneen kahvilatoiminnan järjestämistä syyskaudella 2023. (mt., 24–25)

Raportin haastatteluiden mukaan nuorten paikallisella valmennuspajalla toivotaan muun muassa, että yhteistyö kunnan etsivän nuorisotyön kanssa olisi hieman sulavampaa. Sulavuutta toivottiin erityisesti siihen, että etsivä nuorisotyöntekijä olisi tavoitettavissa tarpeen mukaan hieman helpommin. Oppivelvollisuuslain muutos on alkanut näkyä pajatoiminnan arjessa ja pajalla ollaan huolissaan tutkintoon valmentavan koulutuksen pudokkaiden määrästä. (mt., 25)

Etsivä nuorisotyö on puolestaan esittänyt huolensa tiedonkulusta ja siitä, että etsivä nuorisotyö saa viiveellä tiedon tuen tarpeisen nuoren tilanteesta, jolloin monen nuoren tilanne on saattanut mutkistua ilman toimivaa sekä tukevaa ammatilaiskontaktia. Tähän kaivattaisiin alueella laajempaa muutosta. (mt., 25)

Alueen toimijat ovat pohtineet yhteistyössä eräänlaisen yhteisen olohuonetoiminnan järjestämistä nuorille kuntalaisille, jossa kohtaisivat monen eri toimijan intressit sekä toimintamallit. Valitettavasti työntekijäresurssien puutteen vuoksi asia ei ole edennyt, mutta ajatusta toiminnasta ei ole täysin kuopattu. Olohuonetoiminnan sekä erilaisten avoimien ovien päivien avulla nuoriso- ja pajatoimintaan osallistumisen kynnystä voitaisiin madaltaa niiden nuorten kohdalla, jotka esimerkiksi jännittävät uusia sosiaalisia tilanteita. Lisäksi toiminta voisi tuoda yleisesti ottaen eri toimijoiden nuorille suunnattua toimintaa lähemmäs nuoria se muita kuntalaisia. Osalla nuorista voimavarat eivät riitä ryhmätoimintaan osallistumiseen, jolloin yksilötyön tarve on esimerkiksi pajatoiminnoissa selkeä. Toivetta yksilötyöskentelyyn on tullut nuorilta itseltään, mutta tarpeen kasvuun ei ole voitu vastata resurssipulan vuoksi. (mt., 25)

Pajatoiminnoista toivotaan hartaasti, että nuoret sekä heidän huoltajansa saisivat alueen ammattilaisilta nopealla aikataululla tietoa valmennuspajan olemassaolosta esimerkiksi siinä vaiheessa, kun tutkintokoulutukseen valmentava koulutus TUVA-opinnot ovat kariutuneet. (mt., 25)

Aiemmin viitattuun ”olohuoneajatukseen” tietyllä tavalla liittyen, yhtenä suurena haaveena Muhoksen nuorisotyön kentällä operoivilla toimijoilla on yhteisen kampuksen perustaminen joskus tulevaisuudessa. Kampukselta löytyisivät kätevästi saman katon alta nuorisotila, pajatoiminnot ja opiskelu- sekä työllisyyspalvelut. Talon sisällä olisi omaa osaamista muun muassa mielenterveyden ja seksuaaliterveyden asioihin liittyen sekä myös päihdeasioissa. Pajatoiminta voisi käyttää tiloja päivisin omiin toimintoihin, ja illat tilat olisivat käytössä nuorisotilaa varten. Lisäksi tiloissa voitaisiin järjestää erilaisia ryhmä- ja pienryhmätoimintaa, esimerkiksi Sateenkaarikahvilaa, nuorten vanhempien ryhmiä sekä taide- ja liikuntaryhmiä. Kaikkien toimintojen tavoitteena olisi matalan kynnyksen toiminta ja palveluista toiseen siirtyminen olisi helppoa, kun kampuksen työntekijät olisivat talon asiakkaille jossain määrin tuttuja, koska työskentelevät samoissa tiloissa. Toiminta kampuksella olisi säännöllistä sekä pysyvää ja mahdollisesti myös kuntarajat ylittävää ja jalkautuminen tulisi osaksi kampuksen toimintaa. (mt., 25)

Muhoksen kunnassa toimii nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluu tällä hetkellä Muhoksen kunnan vapaa-aikatoimenjohtaja sekä poliisin edusta. Verkoston kattavuutta pyritään laajentamaan Poloku-hankkeen toiminta-aikana. (mt., 25)

Jos Muhoksen kunta verrataan alueen muihin vastaaviin kuntiin, niin voidaan todeta, että Iin kunta vastaa Muhosta ainakin suhteutettuna nuorten määrässä. Kun verrataan Iin ja Muhoksen nuorisotyön resursseja Nuorisotilastot.fi -sivustolla, niin havainto se, että Muhoksella henkilöresurssit ovat kunnan nuorisolain piiriin kuuluvien lasten ja nuorten määrään suhteutettuna niukat. (mt., 25)

7.3 Muhoksen vahvuudet Poloku-hankkeen näkemysten mukaan

Nuorten Ystävät ry:n perusnuorisotyön kehittämishanke Poloku löysi Muhoksen alueelta paljon kehitettävää ja eteenpäin vietävää, mutta hanke löysi myös paljon hyvää ja positiivista, selkeitä vahvuuksia alueelta.

Hanke näki positiivisessa valossa sen, että useimmat Muhoksen kunnan alueella nuorten parissa toimivista tahoista tekivät aktiivista yhteistyötä jonkun toisen nuorten parissa työskentelevän tahon kanssa. Muun muassa Muhoksen kunnan nuorisopalvelut tekee aktiivista yhteistyötä suuren uskonnollisen toimijan nuorisotyön sekä sisäisesti perusnuorisotyö ja etsivän nuorisotyön välillä kanssa. Yhteistyö on nähty toimivaksi myös kunnan liikuntapalveluiden kanssa, jonka kanssa tehdään muun muassa tapahtumayhteistyötä ja kalustolainautusta. (Kallio 2023, 26)

Yhteistyö voidaan nähdä verkostossa olevan jossain määrin Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden ympärille rakentunutta ja nuorisopalvelut ovat monessa suhteessa verkoston keskellä oleva toimija, jolla on yhteyksiä eri puolille verkostoa. Yhteistyö on verkostossa monialaista ja -suuntaista, mutta jossain määrin yhteistyö on toimijoiden kahden keskeistä toimintaa, mutta jossain yhteyksissä myös yksisuuntaista. Tässä on kuitenkin tapahtumassa kehitystä ja yhteistyö on koko ajan enenevissä määrin verkostoituvaa ja toimintaympäristöään pikkuhiljaa laajentavaa.

Yhteistyö kunnan nuorisopalveluiden sisällä on pääsääntöisesti yhteistyötä arkisissa asioissa ja etsivän nuorisotyöntekijän sekä nuoriso-ohjaajan välinen yhteistyö näkyy työparitoimintana, työn suunnittelussa, ohjaamisessa ja etsivän nuorisotyöntekijän kotikäyntien osalta. (Kallio 2023, 26)

Verkostossa on yhteistyötä eri toimijoiden välillä muun muassa viikkotoimintojen kuten yökahviloiden ja erityisryhmien nuorteniltojen välillä, mutta myös toimijoiden yhteistyö ulottuu myös suunnittelutoimintaan muun muassa Muhoksen nuorten vaikuttajien -ryhmän

suhteen, jossa Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden, suuren uskonnollisen yhteisön nuorisotyön ja suuren kolmannen sektorin toimijan aktiivinuoret pääsevät ohjaamaan sekä suunnittelemaan toimijoiden linjauksia, arkista työskentelyä sekä yhteistyötä. (Kallio 2023, 26)

Poloku-hankkeen ensimmäisen toimintavuoden aikana Muhoksen kunnan alueella on syntynyt uusia yhteistyömahdollisuuksia muun muassa Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden ja Muhoksen kirjaston välillä, kun toimijat ovat ryhtyneet ideoimaan yhdessä kirjastonuokkaritoimintaa, joka yhdistää nuorisotyötä ja kirjaston nuorille suunnattua työskentelyä. (mt., 26)

Lisäksi syksyn 2023 aikana on tarkoitus aloittaa säännöllinen Muhoksen kunnan vapaa-aikapalveluiden eli kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluiden yhteissuunnittelutapaamiset, jonka koollekutsujana toimii kunnan nuoriso-ohjaaja. Tapaamisia olisi tarkoitus järjestää vuodessa kaksi ja tapaamisia olisi tarkoitus järjestää puolen vuoden välein. Tapaamisten aikana käydään läpi tulevan puolen vuoden toiminnot yhdessä toimijoiden parissa, luoda yhteisöllisyyttä ja yhteistyötä kunnan sisällä, keskustella yhteistyömahdollisuuksista sekä välttää näin esimerkiksi toimintojen päällekkäisyyttä. (mt., 26)

Muhoksen kunnan alueella työntekijät kokevat erityiseksi vahvuudekseen eri toimijoiden välisen yhteistyön sekä tuotettavien palveluiden laadun, että työhyvinvoinnin näkökulmasta. Muhoksen kunnan alueella toimivat ammattilaiset ovat kehittämismyönteisiä ja sitoutuneita NUPS-prosessin työskentelyyn.

8 PÄÄTELMÄT JA LOPPUSANAT MUHOKSEN KUNNAN NUORISOPALVELUIDEN YHTEISTYÖVERKOSTOSTA

8.1 Päätelmät

Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden verkostaselvityksen tarkoituksena on käydä läpi sen sekä sidosryhmien yhteistyöverkostoa, sekä hahmottaa verkostoa kokonaisuudessaan, jotta siinä operoivat toimijat ymmärtäisivät paremmin sen toimintaa. Lisäksi sanoittamalla verkostoa itselleen toimijat sanoittavat yhteistyöverkostoa ulospäin. Lisäksi tavoitteena löytää hyvää sekä positiivista jo tehdystä yhteistyöstä, pohtia mahdollisia uusia toimintatapoja ja yhteistyökuvioita sekä löytää verkoston mahdolliset puutteet sekä kehittämiskohteet.

Tiivistäen verkostaselvityksen tavoitteena on avata yhteistyötä ja nähdä verkoston nykytila sekä tulevaisuuden haasteet sekä mahdolliset ongelmat. Näitä haasteita ja ongelmia on nyt löydetty ja ne havaittu. Näiden haasteiden ratkaiseminen on edessä tulevaisuudessa ja nyt tehdyllä työllä luodaan pohjaa verkoston tulevaisuuden kehitystyölle.

Verkostaselvityksessä tehtyjen haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että yhteistyön sekä verkoston tila nähtiin pääsääntöisesti toimivana kaikkien siinä olevien organisaatioiden suunnalta. Toimivaa verkostossa on toimijoiden läheisyys, välittömät välit ja tietynlainen tekemisen ilo, joka paistaa aivan jokapäiväisestä toiminnasta. Verkoston toiminnassa kaikki toimijat ovat samanarvoisia, eikä mitään hierarkiaa tai ylhäältä alaspäin ohjaamista esiinny verkostossa. Kaikki organisaatiot voivat tuoda oman panoksensa verkoston ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Verkostoa viedään eteenpäin rauhallisesti ja yhteistuumin.

Kuten aiemmin todettua, Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden ja sen yhteistyökumppaneiden verkosto voidaan selkeästi nähdä olevan verkosto (vrt. hierarkia tai markkina), jossa riippuvuussuhteet ovat suhteellisesti ajateltuna tasaveroisessa tilanteessa. Kukaan toimijoista ei ole toistaan ylempänä tai voimakkaampi tekijä verkostossa. Yhteistyö verkostossa perustuu hyvin pitkälti vapaaehtoisuuteen sekä keskinäiseen luottamukseen, eikä kirjattuihin

sopimuksiin tai käytänteisiin. Tässä valossa yhteistyön voidaan katsoa olevan melko puhtaasti verkostoajattelumallin työskentelyä, josta löytyy pieniä rippeitä hierarkia- ja markkina-ajattelusta.

Verkostossa on selkeästi tiiviimmin toimiva ydin, jonka muodostavat Muhoksen kunnan nuorisopalvelut, suuren uskonnollisen yhteisön nuorisotyö sekä suuri kolmannen sektorin toimija, joiden yhteistyö on erittäin tiivistä ja lähes päivittäistä. Nämä toimijat ovat pääosin vastuussa lasten ja nuorten parissa tehtävästä työstä Muhoksella, joten yhteistyö on luonnollinen osa näiden kolmen organisaation toimintaa. Verkoston ytimen ulkopuolella on toimijoita, jotka osallistuvat verkoston toimintaan vaihtelevalla panoksella, mutta kuten aiemmin todettua, jokainen toimija tuo verkostoon oma panoksensa sekä resurssinsa ja tämä on aivan riittävää.

Kaikilla verkoston toimijoilla ei ole aiemmin mainitun ydinjoukon tasoista aktiivista yhteistyötä. Osalla verkoston toimijoista ei ole juuri ollenkaan yhteistyötä tällä hetkellä. Syyt tähän voivat olla kirjavia ja tämä on täysin hyväksyttävää, sillä yhteistyön ei tarvitse olla kaikkien toimijoiden välillä tiivistä tai jatkuvaa toimiakseen. Olisi kuitenkin verkoston eduksi, jos yhteistyötä olisi edes jollain tasolla kaikkien toimijoiden puolelta. Nämä voivat olla aivan pieniä tekoja, esimerkiksi kalustolainausta. Tällaiset pienet teot pitävät yhteistyö kipinää yllä ja tarjoavat mahdollisuuden syventää yhteistyötä jossain vaiheessa tulevaisuudessa. Yhteistyökanavien on syytä pysyä avoinna, koska vaikka tarvetta yhteistyölle ei tällä hetkellä ole, niin tarve yhteistyölle voi syntyä yllättäen nopealla aikataululla.

Yksi tärkeimmistä syistä, miksi toimijoilla ei ole verkostossa yhteistyötä, on yhteistyökulttuurin puuttuminen toimijoiden välillä. On hankalaa aloittaa yhteistyötä, jos juuri koskaan ei olla tehty mitään yhdessä. Jostain on syytä aina aloittaa. Aktiivisuutta tarvitaan puolin ja toisin, yhteistyö ei voi elää yksipuolisella yrittämisellä. Toiminta vaatii aloitteellisuutta sekä aktiivista otetta molemmilta. Kun yhteistyökulttuurin perusta on valettu kahden toimijan välillä ja peli avattu sekä positiivisia kokemuksia yhteistyöstä on tarpeeksi alla, niin on toivottavaa, että yhteistyö leviää myös muihin verkostossa toimiviin organisaatioihin. Olisi verkoston kannalta hieno asia,

jos verkostoselvitys aloittaisi yhteistyötä niiden toimijoiden välillä, joilla ei vielä yhteistyötä suuremmissa määrin ole tai ainakin avaisi keskusteluyhteyden mahdolliseen yhteistyön suunnitteluun.

Yhteistyö Muhoksen verkossa luo toimijoiden välille tietynlaisia riippuvuussuhteita. Tätä riippuvuutta löytyy verkon kaikilta organisaatioilta. Toimijat ovat riippuvaisia esimerkiksi toistensa työvoimaresursseista tai kalustosta, eivätkä arkiset askareet onnistu ilman toisten tukea ja apua.

Emme ole tasa-arvoisessa riippuvuussuhteessa kaiken aikaa. Päinvastoin valta on sillä, jolla on runsaasti muiden tarvitsemia resursseja. Verkoston kaltaisessa systeemissä voi olla vaikutusvaltaisimpia toimijoita, mutta yksikään verkoston toimija ei ole koskaan verkoston yksinvaltainen johtaja, vaan jokainen toimija on riippuvainen toisen toimijan vallankäytöstä. (Järvensivu 2019, 22)

Vaikka tämä kaikki onkin totta, niin Muhoksen tapauksessa voidaan katsoa, että kaikki toimijat tarvitsevat toisia toimijoita yhtä paljon, eikä resurssien valossa yksikään toimija ole selkeästi toista vaikutusvaltaisempi. Eroja muun muassa toiminnan toteuttamisen resursseista toki löytyy, mutta ne eivät ole siinä määrin merkittäviä, että ne loisivat alisteisia suhteita kenenkään suuntaan kenenkään toimesta. Kaikki ovat samalla viivalla, menossa kohti yhteistä maalia ja riippuvuussuhteet ovat tasaveroisia.

Resource Dependence Theory eli resurssiriippuvuusteorian mukaan, jonka idea voidaan tiivistää lyhyesti ajatukseen, että olemme kaikki riippuvaisia toistemme resursseista. Siksi kaikki toiminta edellyttää vuorovaikutusta. Resurssit ovat muutakin kuin taloudellisia, tuotannollisia tai kaupallisia. Ihmisiin liittyen voimme puhua esimerkiksi voimavaroista, osaamisesta, kyvyistä ja inhimillisistä ominaisuuksista, jotka ovat arvokkaita ominaisuuksia itsessään. (Järvinen 2019, 22)

Riippuvuus voidaan nähdä negatiivisena painolastina, jossa organisaatio joutuu tukeutumaan toiseen organisaatioon kaikissa käänteissä toteuttaakseen perustyötään. Mutta riippuvuus voidaan nähdä myös positiivisessa valossa. Tällöin voidaan korvata ajatus ”riippuvuus” termillä ”kumppanuus”, jossa työtä ja velvoitteita jaetaan, koska sitä halutaan, ei koska on pakko.

Luottamus näyttelee suurta roolia positiivisessa riippuvuussuhteessa, ja luottamuksen rakentaminen tulee olla Muhoksen yhteistyöverkoston tärkein tehtävä nyt sekä tulevaisuudessa. Verkostoselvityksen perusteella verkostossa on luottamusta toimijoiden välillä, ja yleisen luottamuksen ilmapiiriin voidaan katsoa olevan tiedonkeruun perusteella plussan puolella. Kuitenkin verkostosta löytyy luottamusta enemmän toisten organisaatioiden välillä kuin toisten, eikä luottamus jakaannu tasaisesti. Luottamusta syövät organisaatioiden yleiset muutokset, taloudellisten edellytysten vaihtelevuus, sekä työntekijöiden poistuminen verkostosta. Luottamus ei synny itsestään, vaan sen eteen on nähtävä vaivaa, ja tätä luottamusta edistetään päivittäin pienten tekojen kautta.

Yhteistyön verkostossa ei tarvitse olla lineaarista, eli sellaista, jossa yhteistyötä tehdään pisteestä A pisteeseen B, vaan yhteistyö voi olla monisäikeisempää. Yhteistyötä voidaan tehdä yhteistyöverkostossa aiemmin mainitun mukaisesti A:sta B:hen, mutta sitä voidaan tehdä myös A:sta C:hen. Esimerkiksi yhteistyön avaaminen Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden ja toisen asteen erityisoppilaitoksen kanssa voi avata yhteistyökuvion kyseisen oppilaitoksen ja suuren uskonnollisen yhteisön nuorisotyön välillä. Tämä on verkostotyön ja -yhteistyön tarjoama mahdollisuus, johon tarttumista kannattaa pohtia ympäri Muhoksen yhteistyöverkostoa.

Henkilöyhteistyöstä kohti organisatorisempaa yhteistyötä. Tämä ajatus nousi esille monessa eri haastatteluissa suoraan tai välillisesti. Tämä oli toiveena usealta suunnalta, ja useampi taho tahtoi edetä siihen kehitykseen, jossa henkilöperusteisesta yhteistyöstä siirryttäisiin kohti yhä organisatorisempaa yhteistyötä, jossa yhteistyössä kohtaavat ”isot toimijat” eli organisaatiot, eivätkä yksittäiset ”pienet työntekijät”. Vaikka henkilökemiaan perustuva yhteistyö onkin tietyllä tavalla viehättävää ja mukavaa, niin se ei ole välttämättä kestävä perusta.

”Kahvikuppiyhteistyöstä” olisi syytä päästä ”kahvipannutyöskentelyyn”, jossa isot kokonaisuudet ovat läsnä, eivät vain pienet yksilöt.

Hyvässä organisatorisessa yhteistyössä voi olla elementtejä henkilökemiaperusteisesta yhteistyöstä, mutta siihen se ei voi täysin perustua. Kun organisaatiot kohtaavat yhteistyössä, niin tällöin yhteistyö on vakaalla pohjalla, eikä kariudu niin helposti esimerkiksi yksittäisten työntekijöiden näkemyseroihin tai poistumiseen yhteistyöverkostosta. Tämä kehitys vaatii sitoutuneisuutta organisaatioiden esihenkilö-, johto- sekä päätöksentekoportaalta. Yhteistyö pitää nähdä niin käytännön asiana jossa työntekijät kohtaavat välillä hyvinkin pienten asioiden äärellä, mutta tämä kaikki pitää myös strategisena toimintana, joiden periaatteet olisi hyvä laatia esihenkilö tai korkeammalla johtotasolla.

Suurin yksittäinen verkoston työskentelyä haastava tekijä, niin organisaatiotasolla kuin yhteistyössä, ovat työvoimaresurssit. Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden verkostoselvitystyö sekä Nuorten Ystävät ry:n Poloku perusnuorisotyön kehittämishankkeen päätyvät kumpikin samaan lopputulemaan. Työvoimaan sekä sen rajallisuuteen liittyvät tekijät nousivat esiin niin verkostoselvityksen haastatteluissa kuin Poloku-hankkeen raportissa. Muhoksen alueen toimijoilla on alueen väkilukuun sekä lasten ja nuorten määrään huomioiden melko rajallisesti käytössä olevia työvoimaresursseja. Työvoimaan liittyvät resurssit ovat esillä jokaisessa yhteydessä, olivatpa sitten kyseessä tapahtumien järjestäminen tai nuorisotilan aukioloajat.

Eri resurssien niukkuus, niiden suoranainen puute ja niiden tulevaisuus haastavat toimijoiden itse toteutettavia tehtäviä sekä verkostossa tehtävää yhteistyötä. Yksi keskeisimmistä syitä yhteistyön suhteelliseen tiivyyteen löytyy resurssien rajallisuudesta. Tämä on pakottanut toimijat positiivisesti yhteen toimintojaan toteutettaessa.

Toimijoiden perustyötä ja verkoston yhteistyötä ei jätetä tekemättä tai kehittämättä sen vuoksi, ettei organisaatioita tai yksittäisiä työntekijä ei ”huvita” tehdä asioita, vaan asioita jätetään toteuttamatta sen vuoksi, ettei yksittäinen toimija tai muutama työntekijä ehdi joka paikkaan.

Perustyön toteuttaminen sitoo rajallisia resursseja huomattavissa määrin ja arvovalintoja siitä, mihin rajalliset resurssit sijoitetaan, käydään päivittäin. Usein resurssit saa käyttöönsä palvelu tai palvelun tarvitsija, joka on itse aktiivinen palvelun toteuttajan suuntaan.

Myös tietynlainen huoli siitä, että työn määrä lisääntyy, mutta työvoima- ja taloudelliset resurssit eivät, näkyy läpi haastattelumateriaalista hieman epäsuoralla tavalla. Mikään organisaatio ei alleviivannut tätä liian painokkaalla tavalla, mutta haastatteluissa resurssit ja niihin liittyvät huolet esiintyvät lähes jokaisessa puheenvuorossa. Lisäksi työssä uupuminen ja oman jaksamisen mietityttävät haastateltavia, vaikkei tätäkään seikkaa yksikään organisaatio suoraan esiin tuonutkaan tai asiasta maininnutkaan. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö ajatus olisi ollut olemassa organisaatioiden tai yksittäisen työntekijöiden mielessä, sillä työvoimaan liittyvät resurssit tulivat esiin keskusteluissa yhä uudelleen ja uudelleen. Huoli on todellinen sekä aiheellinen, ja liittyy selkeästi omaan jaksamiseen, mutta myös oman organisaation työn tilaan, sekä työn jatkumiseen mahdollisessa työntekijän uupumistilanteessa.

Työhön liittyvät vaatimukset, toiveet, haaveet sekä tarpeet ovat lisääntyneet viime vuosina riippumatta organisaatiosta, ja paine hoitaa yhä enemmän työtehtäviä pienemmillä sekä pienenevillä resursseilla kasvaa koko ajan. Lasten ja nuorten parissa toimivien organisaatioiden tulisi saada palveluidensa piiriin yhä enemmän erityisasemassa olevia lapsia ja nuoria, esimerkiksi syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja nuoret tai sateenkaarinuoret, mutta samalla pitäisi huomioida niin sanottu suuri yleisö sekä heidän tarpeensa palveluiden suhteen. Toisaalta massojen kanssa työskentelystä tulisi enenevissä määrin siirtyä kohti yksilötyöskentelyä, ja tämä haastaa toimijoita koko verkostossa. Yksilötyöskentely sitoo työvoimaresursseja huomattavissa määrin, eikä tähän juurikaan tarpeista huolimatta ole mahdollisuuksia.

Vaikka suurimmalla osalla toimijoista on hyvinkin aktiivista ja kiitettävän tasoista yhteistyötä, ei yhteistyöverkosto pysty täyttämään kaikkia alueen tarpeita lapsiin ja nuoriin liittyen. Tähän eivät verkoston resurssit yksinkertaisesti riitä. Yhteistyö on avainasemassa muun muassa haasteellisia työvoimaresursseja vastaan taistelussa, mutta se voi olla vain osaratkaisu tilanteeseen.

Tarpeita työvoimaresurssien lisäämiseen löytyy kaikilta verkoston toimijoilta. On hyvä pohtia sitä, että mikäli organisaatio ei voi hoitaa sille asetettuja perustoimintoja tarpeeksi korkealla tasolla ja laajuudella, niin pystyykö organisaatio osallistumaan yhteistyöverkoston ylläpitämiseen, kehittämiseen ja tulevaisuuden visiointiin. On tärkeää siis huolehtia oman työyhteisön hyvinvoinnista ja jaksamisesta, jotta voi panostaa yhteisen hyvän edistämiseen. Tämä on ajatus, johon ei valitettavasti ole olemassa tyhjentävää vastausta. Ei ainakaan tämän verkostselvityksen tai Poloku-hankkeen suunnalta.

Myös taloudelliset resurssit ja niiden tilanne tulevaisuudessa nousivat esiin keskusteluiden aikana. Kaikkien toimijoiden taloustilanne on suoraan yhteydessä aiemmin käsiteltyyn henkilöstöresurssien rajallisuuteen, mutta sillä on myös vaikutuksia siihen, mitä olemassa oleva työvoimaresurssi voi toteuttaa työssään. Taloudelliset resurssit nousivat jonkin verran esiin verkostselvitykseen kerätyistä haastatteluissa. Toimijoiden oma perustyö vaatii taloudellisia edellytyksiä ja tätä kautta myöskin kaikki tehtävä yhteistyö syö omalta osaltaan näitä edellytyksiä.

Kun toimijoiden perustyöhön liittyviin taloudellisiin edellytyksiin tulee haasteita, näkyy se ulospäin tehtävässä yhteistyössä. Tämä voi tarkoittaa, että organisaatio tarvitsee enemmän yhteistyötä selviytyäkseen, tai se voi joutua supistamaan toimintojaan. Tämä voi vaikuttaa yhteistyöverkostossa tehtävään yhteistyöhön. Näin ollen yksittäisen organisaation taloudelliset haasteet ovat suuremmassa kuvassa kaikkien yhteistyöverkoston jäsenten yhteinen ongelma. Jos yksittäinen toimija ei kykene yhteistyöhön verkostossa, voi tämä aiheuttaa painetta muiden toimijoiden palvelutuotantoon. Yhden toimijan haaste on kaikkien yhteinen haaste, ja kuten tiedetään, kaatuva Domino-palikka kaataa helposti muut jonossa olevat palikat.

Muhoksen alueella tehtävä nuorisotyö on vielä hyvin pitkälti paikkasidonnaista toimintaa, kuten myös Poloku-hankkeen raportti toteaa. Tarvetta liikkuvalla nuorisotyölle olisi, sillä Muhoksella välimatkat ovat verrattain pitkiä eri asutuskeskusten välillä, esimerkkinä Kylmälänkylä, joka sijaitsee noin 25–30 kilometrin päästä Muhoksen keskustasta. Kun tähän

yhdistetään se fakta, että kuntakeskukseen kulkee tietyistä paikoista hyvin vähän, jos ollenkaan julkisen liikenteen vuoroja koulukuljetusten ulkopuolella, niin osa kunnan lapsista ja nuorista jää eri organisaatioiden tuottamien lasten ja nuorten palveluiden ulkopuolella.

Liikkuvan nuorisotyön edistäminen vaatisi päätöksiä kunnallisella tasolla, yhteistyötä verkoston sisällä sekä puhtaasti resursseja. Yhteistyötä verkoston sisällä aiheeseen liittyen voi löytyä, mutta mikäli yhteistyö ei saa tuekseen erilaisia resursseja, ei liikkuvaa nuorisotyötä voida lähteä edistämään järkevällä ja toimivalla tasolla.

Lisäksi yhteistyö Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue Pohteen kanssa näyttäytyy jokseenkin epävarmana sekä jäsentymättömänä. Yhteistyökuviot ovat avoinna Pohteen suuntaan ja tilanne on jossain määrin avoinna niin Muhoksella kuin Pohteen suunnalla. Syksyn 2023 odotetaan tuovan avauksia yhteistyökuvioihin, mutta toistaiseksi kaikki on ollut hiljaista. Avauksia odotetaan Pohteen suunnalta asian suhteen.

Yhteistyö Nuorten Ystävät ry:n Poloku perusnuorisotyön kehittämishankkeen kanssa on avoinna syyskuussa 2023. Hankkeen jatkorahoituksen tilanne on toistaiseksi auki, joten tilanne on sekä itse hankkeen, että NUPS-työskentelyn osalta avoinna. Tämä on sinällään harmillinen tilanne, sillä hankkeen selvitystyö sekä siihen liittyvä työskentely on nähty ainakin Muhoksella erittäin positiivisena ja hyödyllisenä. Eritoten hankkeen projektikoordinaattorin innostunut asenne hanketta ja hankekuntia sekä niiden toimijoita kohtaan nähtiin hankkeen voimavarana sekä etuna. Toiminnalla on nähty olevan aitoja vaikuttamisen mahdollisuuksia niin verkoston työskentelyn perusarjessa, kuin koko verkoston tulevaisuuden kannalta.

Tällä hetkellä (syyskuu 2023) hankkeen aloittama nuorisotyön perussuunnitelmana eli NUPS-työskentelyyn liittyvä toiminta on siis tauolla, eikä ole tarkalleen ottaen tiedossa jatkaako hanke NUPS:in edistämistä, vai jatkaako jokin muu taho työn eteenpäinviemistä. Ainakin Muhoksen kunnan nuorisopalveluissa tilanne on tällä hetkellä se, että kunnasta löytyy tällä hetkellä hyvin heikosti resursseja työn jatkamiseen omin voimin. Tilanne on toistaiseksi auki, ja läsnä on pieni pelko siitä, että hyvin alkanut työskentely hiipuu ja katoaa lopulta tuhkana ilmaan.

Kaiken kaikkiaan verkoston sisällä tapahtuvassa yhteistyössä nähtiin olevan positiivinen tekemisen vire, ja yhteistyö nähtiin voimavarana niin kunnan nuorisopalveluiden verkostoselvityksen kuin Poloku-hankkeen suunnalta. Tahto tehdä hyvää muhoslaisten lasten, nuorten sekä heidän perheidensä hyväksi on olemassa, ja alueen toimijoilla on sitoutuneita sekä motivoituneita työntekijöitä organisaatioissaan. Verkostossa tehtävää työskentelyä haastavat niin mukana olevien organisaatioiden omat haasteet kuin verkoston toimijoiden yhteiset haasteet.

Muhoksen verkosto on suhteellisen tiivis, monipuolinen sekä toimiva kokonaisuus, jonka tavoitteena on luoda parempaa maailmaa niin toimijoille kuin kuntalaisille. Verkoston kehitystyö ei ole koskaan valmis, ja Muhoksen yhteistyöverkostossa on paljon eteenpäin vietävää. Mutta koska verkostoa kehitetään rajallisin resurssein ja kaiken muun perustuksen ohella, kehittyä verkosto hitaasti mutta varmasti kohti parempaa huomista. Yhteistyö on avainasemassa muhoslaisessa nuorisotyössä, ja on tärkeää, että sen toteuttamisessa ovat mukana kaikki muhoslaiset nuorisotyön toimijat koostaan huolimatta.

8.2 Loppusanat

Ensimmäinen Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden verkostoselvitys ja siihen liittyvä työ on saatu loppuun. Tämä selvitys tulee toivon mukaan edistämään nuorisopalveluiden yhteistyötä kunnan sisällä kuin sen yhteistyökumppaneiden kanssa. Ainakin se on tuonut toimijat yhteisen pöydän ääreen ja virittänyt keskustelua Muhoksella tehtävästä nuorisotyöstä. Lisäksi on toivottavaa, että tämä selvitys edistää myös muiden verkostossa olevien toimijoiden välistä yhteistyötä ja tuo organisaatioita lähemmäs yhteen yleisellä tasolla.

Selvityksessä mukana olleilla toimijoilla ja heidän työntekijöillään on ollut yhteinen positiivinen tahtotila tehdä yhteistyötä Muhoksen kunnan alueella ja edistää lasten, nuorten ja heidän perheidensä monialaista hyvinvointia. Tämä tahto on läsnä nyt tässä nykyhetkessä ja sitä halutaan kehittää sekä viedä eteenpäin myös tulevaisuudessa. Toimijat tiedostavat nykyiset

ja tulevaisuuden haasteet, ymmärtävät yhteistyön merkityksen, tiedostavat olemassa olevat mahdollisuudet ja haluavat rohkeasti lähteä viemään verkoston yhteistyötä eteenpäin. Tälle pohjalle on hyvä lähteä rakentamaan uutta, mutta myös ylläpitää vanhaa ja toimivaa.

Työ ei ole kuitenkaan ohi, vaan tämä selvitys on ollut vasta alkusysäys yhteisen verkoston kehittämiseksi. Työ tulee vaatimaan aikaa, vaivaa sekä muita resursseja, ja onkin toivottavaa, että tämän työn jatkamiselle sekä eteenpäin viemiselle nähdään arvoa myös tulevaisuudessa eri organisaatioissa. Olisi ensiarvoisen tärkeää, että arkisten työkiireiden keskellä olisi silloin tällöin mahdollista pysähtyä yhdessä pohtimaan yhteistyötä sekä yhteistyöverkostoa, jotta yhteinen verkosto pysyisi elinvoimaisena ja pystyisi palvelemaan niin siinä mukana olevia yksittäisiä työntekijöitä sekä organisaatioita.

Yhteistyötä voidaan selittää teoria ja järkipohjalta monin eri tavoin, mutta loppujen lopuksi kyseessä on toimijoiden vilpittön halu tehdä yhdessä hyvää paikallisten lasten, nuorten sekä heidän perheidensä hyväksi, joka on toiminnan ytimessä ja toimii magneettina, joka kokoaa tahot yhteen uudelleen ja uudelleen.

Jokaisella mukana olevalla organisaatiolla on velvollisuus ylläpitää tätä positiivista kehityksen henkeä. Jokainen tuo tähän yhteistyön leirinuotioon omaa osaamistaan ja näkemystään. Yhdessä kohti parempaa huomista!

Tässä vaiheessa selvityksen laatija, nuoriso-ohjaaja Heikki Väkeväinen, tahtoo kiittää kaikkia haastatteluihin osallistuneita organisaatioita sekä henkilöitä niin omasta kuin Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden puolesta. Ilman teitä tämä verkostoselvitys sekä sitä kautta oma opinnäytetyöni ei olisi ollut mahdollinen.

Kiitokset Muhoksen kunnan nuorisopalveluiden sekä omasta puolestani Nuorten Ystävät ry:n Poloku-hankkeelle sekä erityisesti hankkeen projektikoordinaattorille yhteistyöstä, tiedon jakamisesta sekä kaikesta avusta tämän selvitystyön edistämisessä.

-Nuoriso-ohjaaja Heikki Väkeväinen, Muhoksen kunnan nuorisopalvelut,
tämän verkostaselvityksen ja opinnäytetyön laatija
syksyllä 2023 Muhoksella

Vielä lopuksi henkilökohtaiset kiitokset:

Kiitos kaikille opintojani sekä opinnäytetyöprosessia tukeneille henkilöille sekä tahoille.

Kiitos Soile, Henna, Juppe ja Janna. Teidän apunne oli korvaamatonta! <3

-Heikki

LÄHTEET

- Aaltonen, Satu & Heinonen, Jarna & Hildén, Jaana & Kovalainen, Anne 2010. Yhteistyöstä voimaa? Sosiaali- ja terveystalveluyritysten yhteistyö ja verkottuminen. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö
- Engeström, Yrjö 2006. Kaksikälinen asiantuntijaorganisaatio. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B 2/2006. Kansanterveyslaitos, Helsinki.
- Maijanen, Heini & Haikara, Pirkko 2014. Kumppanuus-käsikirja - Näkökulmia monitoimijaisen yhteistyön kehittämiseen. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukseen julkaisuja A. 8:2014. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy, Lappeenranta, Suomi.
- Marila, Ella & Ylinen, Annaleena 2002. Luottamus vuorovaikutuksessa. Teknologiavälitteinen vuorovaikutus ja luottamuksen rakentuminen. Agora Center. Innovations in Business, Communication and Technology. Vuorovaikutus ja yhteisöllisyys verkoissa -osahanke. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 6.11.2023. https://www.mit.jyu.fi/agora-center/inbct/InBCT11/luottamus_ja_vuorovaikutus.pdf
- Joutsenvirta, Maria 2022. U-teoria - Miten johdetaan tulevaisuudesta käsin samalla kun tulevaisuus syntyy? Viitattu 28.6.2023. <https://www.aalto.fi/fi/uutiset/u-teoria-miten-johdetaan-tulevaisuudesta-kasin-samalla-kun-tulevaisuus-syntyy>
- Järvensivu, Timo 2015. Verkostokehittäminen. Viitattu 28.6.2023. https://www.socca.fi/files/4424/Verkostokehittäminen_Timo_Jarvensivu_4.3.2015.pdf
- Järvensivu, Timo 2019. Verkostojen johtaminen - Opi ja etene yhdessä. Books on Demand, Helsinki, Suomi.
- Järvensivu, Timo & Nykänen, Katri & Rajala, Rika 2010. Verkostojohtamisen opas: verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Viitattu 28.6.2023. <https://mentorvermeet.files.wordpress.com/2014/02/verkostojohtamisen-opas-versio-1-0-30-12-2010.pdf>

Kallio, Henna. Nuorten Ystävät ry Poloku-hankkeen toimintakertomus ja selvitys Muhoksen, Utajärven ja Vaalan kuntien nuorisotyöstä 2023. Ei julkaistu.

Tarkka, Kirsi 2018. “Verkostokuukkeleiden paratiisi?”. Opetushallitus. Blogikirjoitus 13.2.2018. Viitattu 28.6.2023. <https://www.oph.fi/fi/blogi/verkostokuukkeleiden-paratiisi>

Terveyskylä 2021. Tietoa tunteiden ja käyttäytymisen säätelystä. Viitattu 18.10.2023. <https://www.terveyskyla.fi/aivotalo/aivot-ja-toimintakyky/aivot-ja-tunteet/tietoa-tunteiden-ja-k%C3%A4ytt%C3%A4ytymisen-s%C3%A4%C3%A4telyst%C3%A4>

Valtioneuvoston kanslia 2019. Verkostojohtamisen opas. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2019:12. Viitattu 28.6.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161513/VNK_12_19_Verkostojohdamisen_opas.pdf